

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

‘Σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων στο διαδίκτυο με εστίαση στο έγκλημα της Παιδικής
πορνογραφίας κατ’ άρθρο 8 του **Νόμου Ν.91/(Ι)/2014**’

Όνοματεπώνυμο: Παρπόττα Ραφαέλα

Μάθημα: Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (NOM 500)

Υπό την επίβλεψη του Δρ. Παπαχαραλάμπους Χαράλαμπου

Χειμερινό Εξάμηνο 2023-2024

Λέξεις: 18089

Σύστημα Παραπομπών: Oscola

Λευκωσία, 2023

Υπογραφή Φοιτήτριας

Copyright © [Παρπόττα Ραφαέλα, 2023]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο, και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Πίνακας Περιεχομένων

Πίνακας συντομογραφιών.....	- 6 -
Περίληψη	- 7 -
Abstract.....	- 9 -
Εισαγωγή	- 10 -
Κεφάλαιο Πρώτο: Το Διαδίκτυο	- 11 -
1. Η λειτουργία του Διαδικτύου.....	- 11 -
2. Η Ανωνυμία που προσφέρει	- 12 -
3. Οι παράνομη χρήση του.....	- 14 -
Κεφάλαιο Δεύτερο: Η παιδική Πορνογραφία.....	- 17 -
1. Η παιδική πορνογραφία στο Διαδίκτυο	- 18 -
2. Ζήτηση και προσφορά του υλικού της παιδικής πορνογραφίας. Η έξαρση του φαινομένου.....	- 20 -
3. Δικαιολογητικός λόγος τιμώρησης.....	- 21 -
4. Προστατευόμενο έννομο αγαθό.....	- 22 -
5. Η αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 8 του Ν. 91/2014	- 26 -
6. Η υποκειμενική υπόσταση.....	- 27 -
7. Το προφίλ του δράστη	- 28 -
8. Το ανήλικο θύμα.....	- 31 -
8.1. Επίδραση παιδικής πορνογραφίας σε θύματα	- 32 -
9. Τρόποι τέλεσης του εγκλήματος.....	- 33 -
Κεφάλαιο Τρίτο: Κυπριακή Νομοθεσία	- 34 -
1. Οι πρόνοιες της Κυπριακής έννομης τάξης (Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014).....	- 35 -

2. Η αναγνώριση της παιδικής πορνογραφίας μέσα από τη Νομολογία Κυπριακών Δικαστηρίων.....	- 40 -
3. Ανεπάρκεια ποινών που επιβάλλονται από τα κυπριακά Δικαστήρια (απόφαση Μακαμιάν).....	- 42 -
4. Η επιμέτρηση της ποινής από τα κυπριακά Δικαστήρια	- 44 -
Κεφάλαιο Τέταρτο: Η προβληματική της κατοχής στο αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας . -	47 -
1. Το ζήτημα της κατοχής.....	- 47 -
Κεφάλαιο Πέμπτο: Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας.....	- 51 -
1. Το θεσμικό πλαίσιο του Ο.Η.Ε.....	- 52 -
1.1 Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε για τα Δικαιώματα του παιδιού 1989.....	- 52 -
1.2 Το προαιρετικό πρωτόκολλο της Σύμβασης του Ο.Η.Ε για τα δικαιώματα του παιδιού	- 54 -
2. Ευρωπαϊκή Ένωση.....	- 55 -
2.1.Η Απόφαση 2000/375/ΔΕΥ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου	- 57 -
2.2 Η Απόφαση-Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου	- 58 -
2.3. Η Οδηγία 2011/93 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.....	- 61 -
3 Συμβούλιο της Ευρώπης.....	- 66 -
3.1. Συστάσεις R(91)11 και R(2001)16.....	- 67 -
3.2. Η Σύμβαση της Βουδαπέστης (23/11/2001)-ETS 185	- 69 -
3.3 Η Σύμβαση του LANZAROTE (25/10/2007)-ETS 201.....	- 72 -
Επίλογος.....	- 73 -
Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία.....	- 76 -

Πίνακας συντομογραφιών

Άρθρ.= άρθρο

Αριθμ.= αριθμός

Βλ.= βλέπε

ΕΕ= Ευρωπαϊκή Ένωση

Η.Π.Α= Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Παρ.= παράγραφος

Σελ.= σελίδα

Ο.Η.Ε= Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Περίληψη

Στα πλαίσια της νέας χιλιετίας, όπου η εγκληματικότητα αναγνωρίζεται ως ένα από τα κρισιμότερα ζητήματα μιας κοινωνίας, ο νόμος καταδεικνύει ιδιαίτερη απέχθεια, έναντι στα εγκλήματα τα οποία συγκροτούν το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων, με διάφορες παραλλαγές. Η παρούσα διπλωματική εργασία, καταπιάνεται με τη μελέτη των πλέον ειδεχθών εγκλημάτων κατά των ηθών, με ιδιαίτερη εστίαση στο έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας.

Η θέση του διαδικτύου και των ηλεκτρονικών μέσων, ως απαραίτητα και χρήσιμα εργαλεία, προκάλεσαν αδιαμφισβήτητα μια μετατόπιση του εγκλήματος, από τον πραγματικό κόσμο, στον ψηφιακό. Εγκλήματα τα οποία παραδοσιακά προβλέπονταν στο νόμο, εξελίχθηκαν και γεννήθηκαν νέες υποκατηγορίες τους, γνωστά ως εγκλήματα του κυβερνοχώρου. Ακόμα και τα σεξουαλικά εγκλήματα, που για να τελεστούν στην πλειοψηφία τους απαιτείται φυσική επαφή, μετατράπηκαν σε ψηφιακά, με πρωταγωνιστή την παιδική πορνογραφία. Πράγματι, η μορφή του εγκλήματος μέσω του ψηφιακού κόσμου τα τελευταία χρόνια, απασχολεί την ηθική των κοινωνιών.

Μέσα από την παρούσα εργασία, επιχειρείται μια εκτενής επισκόπηση του νομοθετικού πλαισίου των προαναφερθέντων εγκλημάτων, σε Διεθνές, Ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Μεγάλη έκταση της εργασίας αφιερώνεται ώστε να δοθεί έμφαση στην παρουσίαση και ερμηνεία της αξιόποινης συμπεριφοράς του **άρθρου 8** του ειδικού νομοθετήματος Ν.91/(Ι)/2014 για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, το οποίο υιοθέτησε την Σύμβαση Λανζαρότε, του συμβουλίου της Ευρώπης. Μέσα από το ίδιο κεφάλαιο αναλύεται σχετική νομολογία επί του ζητήματος, καθώς και οι κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες ακολουθεί ο κύπριος δικαστής, κατά την επιμέτρηση της ποινής ενός εγκληματία παιδόφιλου. Καταδεικνύεται παρακάτω και σχετική απόφαση περί της ανεπάρκειας των ποινών που επιβάλλουν τα κυπριακά δικαστήρια, αλλά και μερικών ασαφών προνοιών στο προαναφερθέν νομοθέτημα. Ειδικά για το αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας, κρίθηκε απαραίτητο να παρατεθεί νομολογία, που να αποδεικνύει την ανάγκη για διεύρυνση του αξιοποίνου για το εν λόγω έγκλημα, και σε περιπτώσεις απλής κατοχής

πορνογραφικού υλικού, εφόσον μέσα από την μείωση της παραγωγής, θα επέλθει και η μείωση της ζήτησης του υπ' αναφορά υλικού.

Στο σώμα της παρούσης εργασίας, παρατίθενται προτάσεις, για την καταστολή του φαινομένου της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και παιδικής πορνογραφίας, όπως τις αναφέρουν οι δύο ειδικές Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης (R (91)11 και R (2001)16), μέσα από μια πολιτική που να εξειδικεύεται στην πρόληψη, αλλά πρωτίστως στην καλύτερη δυνατή θεραπεία και ευημερία των ανήλικων θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης.

Abstract

In the context of the new millennium, where criminality is recognized as one of the most critical issues of the society, the law shows particular aversion to the crimes that constitute the phenomenon of sexual abuse of minors, through any of their variations. This thesis deals with the study of the most heinous crimes against morals, with particular focus on the crime of child pornography through the internet.

The position of the internet and electronic media as necessary and useful tools has undoubtedly caused a shift in crime from the real world to the digital one. Crimes that were traditionally provided for in the law, evolved and new subcategories were born, known as cybercrimes. Even sexual crimes, the majority of which require physical contact, have become digital, with child pornography as protagonist. Indeed, the form of crime through the digital world, in recent years, concerns the morality of societies, and needs immediate treatment.

Through this work, an extensive overview of the legislative framework of the aforementioned crimes is attempted, at an International, European and national level. A large part of the work is devoted to emphasize the presentation and interpretation of the criminal behavior of *article 8* of the special legislation N.91/(I)/2014, to combat the sexual exploitation of children, and child pornography, which adopted the Lanzarote Convention, of the Council of Europe. Through the same chapter, relevant jurisprudence on the issue is analyzed, as well as the guidelines followed by the Cypriot judge, when measuring the sentence of a pedophile criminal. A related decision on the inadequacy of the penalties imposed by the Cypriot courts, as well as some unclear provisions in the above-mentioned legislation, is shown below. Especially for the crime of child pornography, it was deemed necessary to cite case law, which proves the need to expand the punishment for this crime, and in cases of simple possession of pornographic material, since through the reduction of production, the reduction will also occur of the demand of the material in question.

In the body of this paper, proposals are listed for the suppression of the phenomenon of sexual exploitation and child pornography, on as stated in the two special Recommendations of the Council of Europe (R (91)11 και R (2001)16), through a policy that specializes in prevention, but primarily in the best possible treatment and welfare of minor victims of sexual abuse.

Εισαγωγή

Ως σεξουαλικές, ορίζονται οι πράξεις που αφορούν στη σεξουαλικότητα και δη, στο σύνολο των φαινομένων περί το σεξουαλικό ένστικτο και την ικανοποίηση του, οι οποίες, στο πεδίο της ποινικής επιστήμης, πρέπει να προσδιορίζονται αντικειμενικά, χωρίς εστίαση στην ερωτική ικανοποίηση του δράττοντος.¹ Επί παραδείγματι, ένα έγκλημα βιασμού το οποίο διαπράχθηκε από μίσος, δεν παύει από το να παραμένει αξιόποινη πράξη, καθώς αντικειμενικά, έχει τελεστεί το αδίκημα του βιασμού. Αναλόγως, αν αποδειχθεί ότι ένας γυναικολόγος, κατά την εκτέλεση, τυπικά, μιας γυναικολογικής εξέτασης, διεγείρεται σεξουαλικά, η πράξη του δεν μπορεί να θεωρείται σεξουαλική βάσει Νόμου, ούτε δύναται να είναι ποινικά κολάσιμη. Ενδεικτικά, οποιαδήποτε πράξη, είτε χαμηλότερης είτε υψηλότερης έντασης, περιλαμβάνει το άγγιγμα, το χάδι, τον στοματικό έρωτα και την διείσδυση, θεωρείται ως σεξουαλική.

Η συναίνεση στις σεξουαλικές πράξεις, έχει συνήθως την μορφή ότι η Α, συναινεί στην τέλεση σεξουαλικής δραστηριότητας με τον Β, στον συγκεκριμένο χρόνο Τ. Παρόλα αυτά, η έννοια της συναίνεσης αλλάζει, όταν ένας εκ των δύο συνενυρισκομένων, είναι ανήλικος, μιας και το ζήτημα της κακοποίησης ανηλίκων θεωρείται, στις Ευρωπαϊκές κυρίως χώρες, μείζον κοινωνικό φαινόμενο, του 21^{ου} αιώνα. Η νομοθεσία στην Κύπρο Ν.91/(Ι)/2014, αναφέρει ότι *‘ηλικία συναίνεσης, σημαίνει την ηλικία κάτω της οποίας, απαγορεύεται η τέλεση σεξουαλικών πράξεων με παιδί και η οποία ορίζεται ως η ηλικία των δεκαεπτά (17) ετών’*.² Εάν κάποιος ενήλικας συνενυρεθεί με έναν νεαρότερο ανήλικο, μπορεί να κατηγορηθεί για σεξουαλική εκμετάλλευση του, και να διωχθεί ποινικά, διότι η συναίνεση του ανηλίκου δεν μπορεί να θεωρηθεί έγκυρη, ακόμη και αν την παραχώρησε. Εξαιρούνται περιπτώσεις όπου, σύμφωνα με το **άρθρο 12** του Νόμου, επιτρέπονται *‘οι συναινετικές πράξεις μεταξύ ανηλίκων ή μεταξύ παιδιού και ενήλικα, όπου η διαφορά ηλικίας μεταξύ των δύο δεν υπερβαίνει τα τρία χρόνια ή στα πλαίσια γάμου’*.³

¹ Παρασκευόπουλος Φυτράκης, *Αξιοποινες Σεξουαλικές Πράξεις* (Σάκκουλα 2021), σελίδα 47.

² Ο Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014, άρθρο 2.

³ Ibid, άρθρο 12.

Στο μεταξύ, η χρήση του διαδικτύου και η ανάπτυξη των τεχνολογιών, προκάλεσαν την αλλαγή της όλης πραγματικότητας. Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, οι κάμερες υψηλής ανάλυσης και ταχύτητας, σε συνδυασμό με το διαδίκτυο, το οποίο αποτελεί ένα καινοτόμο επίτευγμα της τεχνολογίας, παρέχουν ευκολίες που δεν συνάντησε στο παρελθόν η ανθρωπότητα. Παρόλα όμως τα θετικά στοιχεία που παρουσιάστηκαν, το διαδίκτυο δημιούργησε παράλληλα τις ιδανικές συνθήκες για την προώθηση της εγκληματικότητας διαδικτυακά, μεταφέροντας την τέλεση εγκλημάτων από τον φυσικό κόσμο στον ψηφιακό, περιπλέκοντας την δίωξη και αποτελεσματική τους αντιμετώπιση. Αυτές οι καινούργιες εκφάνσεις τους, συνέτειναν στη δημιουργία των καινούργιων εγκλημάτων του κυβερνοχώρου,⁴ καταργώντας μεθοδικά τα ήδη τρωθέντα από πολλές άλλες αιτίες θεμέλια τους.

Η περίπτωση που εξετάζεται, ήτοι του αδικήματος της πορνογραφίας ανηλίκων τελούμενης διαδικτυακά,⁵ αφορά σε μια από τις πλέον αναπτυσσόμενες εγκληματικές δραστηριότητες στον χώρο του διαδικτύου, εξαιτίας της οποίας ανακύπτουν πολλαπλά ζητήματα, ιδιάζουσας φύσης, μιας και το αγαθό που διακυβεύεται σε αυτές τις περιπτώσεις, όπως θα εξεταστεί και πιο κάτω, είναι οι ίδιοι οι ανήλικοι.

Κεφάλαιο Πρώτο: Το Διαδίκτυο

1. Η λειτουργία του Διαδικτύου

Μετά τον 19^ο αιώνα, και τη βιομηχανική επανάσταση, σημαντικό τμήμα της ανθρώπινης νόησης μετατοπίστηκε στις μηχανές.⁶ Μεταξύ των ανακαλύψεων ήταν και ένα σπουδαίο μηχάνημα, ο υπολογιστής. Η χρήση του, επέφερε τη δημιουργία του διαδικτύου (Internet), δηλαδή του φαινομένου της δικτύωσης πολλών υπολογιστών μεταξύ τους, σε οποιοδήποτε

⁴ Λάζος Γρηγόρης, *Πληροφορική και έγκλημα* (Νομική Βιβλιοθήκη 2001). Βλ. επίσης, Dionysios Spinellis, *'Computer Crimes, Cyber-Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes'*. Reports presented to the Preparatory Colloquium for the Round Table II of the 17th International Congress of Penal Law' (Σάκκουλας 2004), σελίδες 11 μέχρι 50, και Αγγελής Ιωάννης, *'Διαδίκτυο (Internet) και ποινικό δίκαιο. Έγκλημα στον κυβερνοχώρο (Cyber crime - internet crime)'* (Ποινικά χρονικά 2000), σελίδες 675 μέχρι 676.

⁵ Πρόσθετο πρωτόκολλο της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του παιδιού (2000), άρθρο 2 (γ). Βλ. επίσης Οδηγία του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον [2000] OJ L 26/1.

⁶ Αργυρόπουλος Ανδρέας, *Ηλεκτρονική εγκληματικότητα* (Σάκκουλα 2001).

γεωγραφικό πλάτος και μήκος, το οποίο με τη χρήση συγκεκριμένων πρωτοκόλλων, των TCP/IP, μεταφέρει όγκο δεδομένων για εκατομμύρια χρήστες. Η νέα αυτή περίοδος, αποτέλεσε αναμφίβολα μια μεγαλειώδη κατάσταση του σύγχρονου πολιτισμού, χαρίζοντας σε όλους την δυνατότητα του πληροφορείν και πληροφορείσθαι,⁷ καθώς και την αυτοδιάθεση για τις πληροφορίες που θέλει να παρέχει ή να αποκρύπτει ο κάθε ένας.⁸

Μια από τις πλέον αξιοθαύμαστες δυνατότητες που προσφέρει το διαδίκτυο, είναι αυτή της επικοινωνίας, μιας και αποτελεί για πολλούς ένα ‘δημοκρατικό φόρουμ ελεύθερης ανταλλαγής απόψεων.’⁹ Το τεράστιο πλέγμα ψηφιακών γραμμών που διασυνδέει εκατομμύρια υπολογιστών σε χιλιάδες δίκτυα, η αναβάθμιση του παραγόμενου υλικού (hardware) και λογισμικού (software), καθώς και οι μεγάλες ταχύτητες μεταφοράς και επεξεργασίας δεδομένων, επιτρέπουν την απεριόριστη επικοινωνία μεταξύ ανθρώπων, σε οποιαδήποτε γωνία του κόσμου. Υπό την προϋπόθεση ότι κάποιος, βρίσκεται συνδεδεμένος στο διαδίκτυο, δύναται να επικοινωνήσει με οποιοδήποτε πρόσωπο επιθυμεί, εφόσον είναι επίσης συνδεδεμένο σε αυτό. Περί τον 21^ο αιώνα, ο αριθμός συνδεδεμένων χρηστών στο διαδίκτυο, υπολογίζεται να είναι περίπου 400 εκατομμύρια. Δυστυχώς όμως, διογκώθηκε το φαινόμενο της πορνογραφίας. Κατόπιν ερευνών, φαίνεται πως η επισκεψιμότητα ορισμένων ιστοτόπων που παρέχουν τέτοιο περιεχόμενο, ανέρχεται στις 150.000 το χρόνο, με κέρδη σχεδόν ένα δισεκατομμύριο.¹⁰ Σύμφωνα με την UNESCO, ο αριθμός αυτός, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικός, αν αναλογιστεί κανείς πόσο υπέρογκα ποσά απαιτείται να διαθέσει κανείς, για την πρόσβαση σε τέτοιου περιεχομένου ιστοσελίδες.¹¹

2. Η Ανωνυμία που προσφέρει

Είναι χαρακτηριστικό του διαδικτύου ότι, οποιοσδήποτε το χρησιμοποιεί, μπορεί να εντοπιστεί η ταυτότητα του, και να ανιχνευτεί η δραστηριότητα του, μιας και εξ’ αρχής, δεν δημιουργήθηκε για να παρέχει ανωνυμία (anonymity) στον εκάστοτε χρήστη. Παρόλα αυτά, τη δεκαετία του 1990, η Κυβέρνηση των ΗΠΑ, μέσω της ομάδας επιστημόνων του

⁷ Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου [1950] OJ C213, άρθρο 10 παράγραφος 1.

⁸ Γέροντας Αποστόλης, *Πληροφορική και δίκαιο* (Σάκκουλα 1991), σελίδα 48.

⁹ Μήτρου Λίλιαν, *Το δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας* (Σάκκουλας 2000), σελίδα 20.

¹⁰ Βάγια Χ. Πολυζωΐδου, *‘Το αζιόπινο της πορνογραφίας ανηλίκων’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2016),σελίδα 309

¹¹ Saferinternet.gr.

Αμερικανικού Πολεμικού Ναυτικού, και συγκεκριμένα του Naval Research Laboratory (NRL), δημιούργησε ένα σύστημα καταργώντας τον γενικό κανόνα, και επιτρέποντας την ανώνυμη επικοινωνία, μέσα από μια καινούργια τεχνολογία, με την οποία οι χρήστες, μπορούσαν να απολαμβάνουν απαρέγκλιτη μυστικότητα. Επί παραδείγματι, κατά την επικοινωνία τους, ο δέκτης και ο πομπός δεν μπορούσαν να εντοπιστούν, διότι καλύπτονταν μέσα από ένα ‘overlay network’.¹² Έτσι, καταργήθηκε το μη κρυπτογραφημένο internet, και αντικαταστάθηκε με την δυνατότητα κρυφής ανταλλαγής πληροφοριών.

Τα τελευταία χρόνια, η ανάγκη για ακόμα μεγαλύτερη ασφάλεια, και πρόσβαση σε νέο υλικό, οδήγησε τους δράστες στην αξιοποίηση νέων, κρυμμένων, υπηρεσιών όπως το δίκτυο Tor, το Freenet και το σκοτεινό διαδίκτυο (Dark web). Έμπειροι παιδόφιλοι έτσι, αποκρύπτουν την ταυτότητα και τα προσωπικά τους δεδομένα, απολαμβάνοντας το έργο τους οπουδήποτε στον κόσμο,¹³ και μάλιστα μειώνοντας τις όποιες τυχόν αναστολές θα μπορούσε να έχουν, αφού έτσι εκδηλώνουν τη διαστροφή τους χωρίς να είναι αναγκασμένοι να έρθουν σε προσωπική επαφή με τον προμηθευτή του υλικού. Η πρόσβαση στο διαδίκτυο απαιτεί πλέον την καταβολή ενός σχετικά χαμηλού χρηματικού αντιτίμου και αποτελεί, έτσι, ένα ιδιαίτερα οικονομικό τρόπο για την απόκτηση βρώμικου υλικού, ενώ στο παρελθόν απαιτούνταν πολυέξοδες μετακινήσεις και επενδύσεις.

Όπως προαναφέρθηκε, ένα από τα δίκτυα που κατασκευάστηκαν με τον στόχο αυτό, είναι και το ‘Dark web’. Η τεχνολογία των λογισμικών ‘darknets’, η οποία μπορεί να ενταχθεί σε μια ενιαία κατηγορία, της Dark Web, διαδίδεται και χρησιμοποιείται μέχρι σήμερα, χωρίς περιορισμούς από χρήστες, τόσο για ασήμαντες καθημερινές περιηγήσεις, όσο και για εγκληματικές πράξεις. Συγκεκριμένα, οι σελίδες του Dark Web, διαφέρουν από τις νόμιμες σελίδες περιήγησης (browsers), εφόσον δεν είναι προσβάσιμες σε όλους, αλλά θεωρούνται κρυμμένες υπηρεσίες ιστοτόπων οι οποίοι μπορούν να τύχουν επισκεψιμότητας μόνο μέσω χρήσης του λογισμικού TOR, και προϋποθέτουν την καταχώρηση στοιχείων εισόδου του χρήστη. Οι κανονικές διευθύνσεις των ιστοσελίδων, επίσης, ξεχωρίζουν διότι αναγράφεται πάντα στο τέλος ένας προσδιορισμός όπως λ.χ. .com, .cy. κλπ. Αντίθετα, οι σελίδες του TOR χαρακτηρίζονται στο τέλος ως .onion, και είναι αδύνατον να εντοπιστούν, αν τις αναζητήσει κάποιος μέσω του Google Chrome, του απλούστερου πλοηγού υπηρεσιών στο διαδίκτυο.

¹² <https://www.sdxcentral.com/sdn/definitions/what-is-overlay-networking/>.

¹³ Δημήτριος Κιούπη και Αιμιλία Ιωαννίδου, ‘Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο’ (Νομική βιβλιοθήκη 2007),σελίδα 10.

Η ασφάλεια αυτή που προσφέρεται από το διαδίκτυο, καθιστά πολύ δύσκολο έργο τον εντοπισμό του δράστη, από τις δικτυακές αρχές, καθώς δεν μπορεί μέχρι σήμερα να ελεγχθεί πλήρως η διακίνηση δεδομένων μέσω του παγκοσμίου ιστού (world wide web).¹⁴ Αποτελεί έτσι, έναν παράδεισο για τους παιδόφιλους, οι οποίοι βρήκαν νέες μεθόδους επικοινωνίας (δημόσια μέσω peer-to-peer networks ή ιδιωτικώς με προγράμματα), και ανταλλαγής του υλικού τους. Βέβαια, και η πληρωμή αναμεταξύ των δραστήων, διευκολύνθηκε, μέσω της χρήσης του Bitcoin, ώστε να διασφαλίζεται σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό η ανωνυμία τους.¹⁵ Διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας, παρατηρείται επίσης, μέσα σε κλειστές ομάδες που δημιουργούνται στα πλαίσια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με τη χρήση ψεύτικων προφίλ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το IRC (Internet Relay Chat). Δεν μπορεί να λησμονήσουμε επίσης ότι, εξαιτίας της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, είναι πλέον εφικτή η θέαση σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων και σε πραγματικό χρόνο (on-line) ή διαμέσου ζωντανής ροής (live streaming). Οι κάμερες σήμερα παρέχουν τη δυνατότητα στους δράστες να παρακολουθούν ζωντανά (π.χ. μέσω Skype) τη σεξουαλική κακοποίηση ενός παιδιού από έναν ενήλικο ή τη σεξουαλική συνεύρεση δύο ανηλίκων. Ενδεικτική είναι η περίπτωση ενός παιδόφιλου, υπηκόου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος έκανε χρήση τέτοιων υπηρεσιών καταβάλλοντας το ποσό των 30 δολαρίων Η.Π.Α, προκειμένου να παρακολουθήσει ζωντανά για 30 λεπτά την κακοποίηση ανηλίκων κοριτσιών σε χώρα της Νοτιοανατολικής Ασίας.¹⁶ Το διαδίκτυο, δημιουργεί τις ιδανικές συνθήκες για την εμφάνιση on-line κοινοτήτων μεταξύ παιδόφιλων, και έτσι βρίσκουν ένα πρόσφορο περιβάλλον έκφρασης των ειδεχθών ερωτικών φαντασιώσεών τους αναπτύσσοντας ένα δίκτυο αλληλοϋποστήριξης.¹⁷ Με τον τρόπο αυτό, ο παιδόφιλος, βρίσκει κόσμο που να έχει τα ίδια ενδιαφέροντα μαζί του, και αυξάνει την κοινωνικοποίηση του.

3. Οι παράνομη χρήση του

¹⁴ Ibid αριθμός 13, σελίδα 16.

¹⁵ Europol, The European Financial Coalition against Commercial Sexual Exploitation of Children Online (EFC) (2nd edition, European Cybercrime Centre (EC3) – Europol 2021), σελίδα 15.

¹⁶ Ibid, σελίδα 8.

¹⁷ Ibid αριθμός 13, σελίδα 14.

Η ανωνυμία και η μυστικότητα που προσφέρει ο καινοφανής χώρος του διαδικτύου, κατέληξε να αποτελεί προνόμιο για τους χρήστες οι οποίοι ψάχνουν εναλλακτικούς τρόπους να δραστηριοποιηθούν κατά τρόπο παράνομο. Εξάλλου, σαν μια νέα κοινωνία, δεν μπορεί να μην αντανακλά την πραγματικότητα, και αφού εκεί *‘συναντά κανείς τόσο εκκλήριους οίκους, όσο και οίκους ανοχής, άλλο τόσο φυσικό είναι να συναντά κανείς τα εικονικά αντίγραφα των οίκων αυτών, στην εικονική πραγματικότητα του κυβερνοχώρου.’*¹⁸ Η ανωνυμία του Dark Web, κατά συνέπεια, επέτρεψε την χρήση του διαδικτύου, για πολλαπλούς σκοπούς, εκ των οποίων και παράνομους. Συνεπώς, με θλίψη παρατηρείται ότι το Dark Web, φιλοξενεί αμέτρητους ιστότοπους με παράνομο υλικό σεξουαλικής φύσης, όπως η παιδική πορνογραφία.

Πρόσφατα, η hacktivist ομάδας ‘Anonymous,’¹⁹ έβγαλε στο φως την ύπαρξη ενός ιστότοπου στο dark web ο οποίος περιείχε 100 gigabytes υλικού παιδικής πορνογραφίας, με πάνω από δεκαπέντε χιλιάδες χρήστες να είναι εγγεγραμμένοι. Κατόρθωσαν μάλιστα να αποσπάσουν τα πλήρη στοιχεία των 1.500 εξ αυτών, προωθώντας τα στις δικτυακές αρχές για διερεύνηση, και τονίζοντας μέσα από μήνυμα τους σε παρόμοιους ιστοτόπους ότι είναι λανθασμένο το αίσθημα ασφάλειας που έχουν διακινώντας τέτοιο υλικό.²⁰ Ως επί το πλείστο, το έργο της ομάδας των Anonymous, είναι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με μηδενική ανοχή έναντι σε δραστηριότητες παράνομες μέσω του σκοτεινού ιστοτόπου, και πόσο δε μάλλον, της παραγωγής ή διακίνησης παιδικού πορνογραφικού υλικού. Χαρακτηριστική ήταν η φράση που απέστειλε η ομάδα, με μήνυμα καλωσορίσματος, εμπλεκόμενων χρηστών, οι οποίοι κατείχαν πάνω από χίλιους ιστοτόπους, με παρόμοιο υλικό, ονόματι ‘Freedom Hosting II Servers.’²¹ Το μήνυμα ανέφερε *‘Hello, Freedom Hosting II, you have been hacked. We are disappointed. We have a Zero tolerance policy to child pornography, but what we found while searching through your server is more than 50% child porn. Moreover, you host many scam sites’*. Το 2015 είχαν

¹⁸ Τσουραμάνης Ε. Χρήστος, *‘Internet και ποινική δικαιοσύνη: Πορνογραφία και Internet’*, (Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 4^η 2001), σελίδα 400.

¹⁹ Williams Christopher ‘Anonymous hacktivists target child abuse websites’ (The Telegraph, 24 October 2011) <<https://www.telegraph.co.uk/technology/news/8846577/Anonymous-hacktivists-target-child-abuse-websites.html>> accessed 24 October 2011.

²⁰ Melissa Tolentino, ‘#OpDarknet: Anonymous’ Battle against Child Pornography’ (Silicon Angle, 28 December 2011) < <https://siliconangle.com/2011/10/24/opdarknet-anonymous%E2%80%99-battle-against-child-pornography/>> accessed 24 October 2011.

²¹ Waqas, ‘Anonymous shut down thousands of Dark Web sites for hosting child porn’ (HackRead, 6th February 2017) <<https://www.hackread.com/anonymous-hacks-shutdowns-dark-web-sites/>> accessed 6th February 2017.

καταφέρει να κατεβάσουν το μεγαλύτερο Forum,²² το οποία προσέφερε την θέαση υλικού κακοποιημένων ζώων, θανάτωσης τους, ακόμη και παιδικής πορνογραφίας.

Επίσης, ως μη κυβερνητικός οργανισμός, η ομάδα Terre des Homes, δραστηριοποιείται για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας μέσω μιας τακτικής ενεργής αστυνόμευσης, ελέγχοντας τις ιστοσελίδες τις οποίες χρησιμοποιούσαν οι δράστες για να διαπράττουν αυτά τα εγκλήματα. Η ομάδα, ανέφερε μάλιστα ότι στις πλείστες των περιπτώσεων, τις ιστοσελίδες αυτές χρησιμοποιούν άντρες του Δυτικού κυρίως χώρου, πληρώνοντας παιδιά φτωχών χωρών για να τους παρουσιάζουν ‘online sex shows.’ Ανέφερε επίσης ότι, η επιβολή του Νόμου δεν γίνεται με την αναγκαία αυστηρότητα, ώστε να μπορέσει να εξαλειφθεί το φαινόμενο. Οι χρήστες τέτοιου υλικού, δεν πρόκειται να καταδώσουν τον εαυτό τους, και για αυτό οι ιδιωτικές αρχές, δεν ωφελεί απλά να περιμένουν την κατάθεση κάποιου περιστατικού, ώστε να διεξάγουν έρευνα.²³ Η ομάδα, για την διεκπεραίωση του έργου της, σύστησε το πρόγραμμα ‘Sweetie.’ Η Sweetie ήταν ένα ανθρώπινο ψηφιακό μοντέλο, το οποίο απεικονιζόταν διαδικτυακά μέσα στα διάφορα chat rooms, ως ένα αληθινό δεκάχρονο από τις Φιλιππίνες, ως δόλωμα για να εντοπιστούν οι παραβάτες. Με την ρεαλιστική αυτή προσομοίωση, η ομάδα κατάφερε να βρει πάνω από 20000 άντρες από διαφορετικές χώρες, οι οποίοι προθυμοποιήθηκαν να πληρώσουν την Sweetie για να αφαιρέσει τα ρούχα της και να επιδοθεί σε σεξουαλικής φύσης πράξεις, μέσω κάμερας στο διαδίκτυο. Η δραστηριότητα της ομάδας και οι συνομιλίες με τους δράστες του προγράμματος, καταγράφηκαν και παραδόθηκαν ως αποδεικτικά στοιχεία στην Interpol. Επίσης, η ομάδα είχε διαμορφώσει την εντύπωση ότι οι περισσότεροι χρήστες αυτών των σελίδων, είχαν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως επί παραδείγματι ήταν όλοι πάνω των 50 ετών με μικρό κοινωνικό κύκλο. Προς μεγάλη τους έκπληξη διαπιστώθηκε ότι πρόκειται για άντρες όλων των ηλικιών, οι οποίοι μάλιστα μπορεί να διαθέτουν και καλές επαγγελματικές θέσεις, και κοινωνικά υψηλά στάτους.

Δεν είναι μικρή και η συμβολή που προσέφερε το F.B.I., προς την καταστολή του φαινομένου. Το 2015 μάλιστα, κατάφερε να κλείσει μια ιστοσελίδα η οποία φημολογείται ότι ήταν από τις μεγαλύτερες ιστοσελίδες παιδικής πορνογραφίας που εδράζετο στο dark web, και η οποία διέθετε 215.000 μέλη με πάνω από 117.000 post και με μέσο αριθμό επισκεψιμότητας

²² Waqas, ‘Anonymous shut down World’s Largest X- Rated Animal Abuse Forum’ (HackRead, 24th April 2015) < <https://www.hackread.com/anonymous-cyber-attack-x-rated-animal-abuse-forum/>> accessed 24th April 2015

²³ <https://www.theglobeandmail.com/news/world/54-canadians-among-alleged-child-sex-predators-identified-in-dutch-sting/article15241870/>.

περίπου στις 11.000 άτομα ανά ημέρα.²⁴ Ο ειδικός πράκτορας του F.B.I, μέλος της ομάδας αυτής, ανέφερε ότι *'It's a cat-and-mouse game, except it's not a game. Kids are being abused, and it's our job to stop that.'*

Ακόμη και στην περίπτωση που η επιβολή του Νόμου είχε όντως την δυνατότητα να κλείσει εντελώς το παράλληλο αυτό δίκτυο, πρακτικά, δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί κάτι τέτοιο, επί τη βάση ότι η Κυβέρνηση των ΗΠΑ χρειάζεται απαραίτητα το τεχνολογικό δημιούργημα αυτό, για την εξυπηρέτηση των δικών της σκοπών. Έτσι και αλλιώς, δεν προοριζόταν ποτέ για το ευρύ κοινό, το χαρακτηριστικό αυτό της μυστικότητας.

Κεφάλαιο Δεύτερο: Η παιδική Πορνογραφία

Επί του παρόντος κεφαλαίου, ο συγγραφέας πρόκειται να προβεί σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του ζητήματος της παιδικής πορνογραφίας, ως ένα από τα γνήσια εγκλήματα του κυβερνοχώρου.²⁵ Θα αναλυθούν θεματικές ενότητες που αφορούν την προσφορά και τη ζήτηση του υλικού, την επιβολή της ποινής η οποία δεν μπορεί να επισυμβαίνει εάν δεν ερευνηθεί προηγουμένως με εξαντλητικό τρόπο ότι πληρούται, πέραν της αντικειμενικής, και η υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος, καθώς και άλλες σημαντικές πτυχές του αδικήματος, που αφορούν στον δικαιολογητικό λόγο τιμώρησης, και στους τρόπους τέλεσης του. Επιπροσθέτως, για να καταδειχθεί *'το κοινωνικό αγαθό το οποίο αξιολόγησε'* ως τόσο σημαντικό ο νομοθέτης, ώστε να το ποινικοποιήσει, είναι απαραίτητη και η εξέταση του προσβαλλόμενου έννομου αγαθού.²⁶ Ο συγγραφέας, δεν θα παραβλέψει την σκιαγράφηση του προφίλ του δράστη, καθώς και τις κατηγορίες των παιδιών που τυγχάνουν θύματα αυτής της κακοποίησης.

²⁴ Dan Alfin, 'Playpen' Creator Sentenced to 30 Years' (FBI News 5th May 2017) <<https://www.fbi.gov/news/stories/playpen-creator-sentenced-to-30-years>> accessed 5th May 2017

²⁵ Αγγελόπουλος Δ. Πάσχος, *'Κατάσχεση-Ανάλυση ψηφιακών πειστηρίων'* (Νομική Βιβλιοθήκη, έκδοση 4^η 2003), σελίδα 439.

²⁶ Παύλου Σ, *'Ναρκοτικά. Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα του Ν.1729/1987'* (Σάκκουλα 1997), σελίδα 71.

1. Η παιδική πορνογραφία στο Διαδίκτυο

Η παιδική πορνογραφία είναι ένα από τα φρικιαστικότερα εγκλήματα, και αντιμετωπίζεται με τεράστια ηθική απαξία.²⁷ Είναι γεγονός ότι, δεν υπάρχει ένας αποδεκτός ορισμός της παιδικής πορνογραφίας, καθώς έχουν διατυπωθεί για το θέμα, διαφορετικές απόψεις. Πάντως, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον πως, στην πλειονότητα των θεωρητικών ορισμών, η παιδική πορνογραφία περιλαμβάνει και την κατηγορία των μορφοποιημένων εικόνων ή ψευδοφωτογραφιών.²⁸ Σε αυτές τις περιπτώσεις, περιλαμβάνονται ψηφιακά επεξεργασμένες φωτογραφίες με τις οποίες ‘αποσκοπείτε ο σεξουαλικός ερεθισμός’, όπως αναφέρουν οι Lore Stone και David Finkelhor. Τέτοιας φύσης υλικό, είναι για παράδειγμα εικόνες στις οποίες, απεικονίζεται ανήλικο με μαγιό στην παραλία, από το οποίο έχει αφαιρεθεί ψηφιακά το μαγιό, φωτογραφίες σε σύνθεση μεταξύ τους (κολάζ) που παρουσιάζουν κάτι το οποίο δεν είναι πραγματικό, όπως ένα παιδικό χέρι να ακουμπά σε μια άλλη φωτογραφία η οποία απεικονίζει ένα ανδρικό μώριο, με αποτέλεσμα να φαίνεται το παιδί να κρατάει το ανδρικό γεννητικό όργανο ή, παιδικά έργα τα οποία περιέχουν σκηνές πορνογραφίας. Πρόκειται για μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις στο διαδίκτυο, με καθαρό τζίρο έως και τρία δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως, σύμφωνα με το Εθνικό κέντρο Αγνοουμένων και Κακοποιημένων παιδιών (National Center for Missing and Exploited children). Στο πλαίσιο λοιπόν, της καταπολέμησης της γενετήσιας εκμετάλλευσης ανηλίκων, από τη διεθνή κοινότητα, ως παιδική πορνογραφία, ορίστηκε ‘η οιαδήποτε αναπαράσταση, με οποιοδήποτε μέσον, παιδιού εμπλεκόμενου σε πραγματικές ή εικονικές γενετήσιες δραστηριότητες ή κάθε απεικόνιση των γενετήσιων οργάνων παιδιού για πρωτευόντως σεξουαλικούς σκοπούς.’ Αυτό είναι που αναφέρεται στο πρόσθετο πρωτόκολλο της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα του παιδιού.²⁹

²⁷ Ειρήνη Κ. Χρυσογιάννη, ‘Πορνογραφία ανηλίκων, άρθρο 348 Α Π.Κ’. *Η έννοια της παραγωγής πορνογραφικού υλικού* (Εισήγηση Αντιεισαγγελέα Εφετών, Εθνική σχολή Δικαστών 2023), σελίδα 1.

²⁸ Krone Tony, ‘A typology of online child pornography offending’ (2004) 279 *Research Gate 1* <https://www.researchgate.net/publication/237371926_A_Typology_of_Online_Child_Pornography_Offending> accessed January 2004.

²⁹ Πρόσθετο πρωτόκολλο της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του παιδιού (2000), άρθρο2 (γ). Βλ. Επίσης Δημήτριος Κιούπης και Αιμιλία Ιωαννίδου, ‘Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο’ (Νομική βιβλιοθήκη 2007),σελίδα 1.

Ιστορικά, η παιδική πορνογραφία προϋπήρχε των τεχνολογικών εξελίξεων.³⁰ Η εμφάνιση της, πριν από τη δεκαετία του 1970, ήταν περιορισμένη στην αναπαράσταση ενηλίκων να επιδίδονται σε σεξουαλικές πράξεις, παριστάνοντας πως είναι ανήλικοι. Αργότερα, άρχισε να παίρνει την πιο αυστηρή της μορφή, και ξεκίνησε η παραγωγή του υλικού με πραγματικούς ανηλίκους που έρχονταν σε επαφή με ενήλικες. Στην προψηφιακή και κυρίως, προδιαδικτυακή εποχή, οι σεξουαλικές επιθέσεις εναντίον ανηλίκων ήταν κατά πολύ περιορισμένες, σε φυσικές τοποθεσίες, όπως το σχολείο, οι παιδικές χαρές, τα πάρκα και οι κατασκηνώσεις, ενώ η διακίνηση παιδικού πορνογραφικού υλικού συνέβαινε, ως επί το πλείστον, σε φωτογραφίες και σπανιότερα σε βιντεοταινίες, τις οποίες αντάλλαζαν άτομα κλειστού κύκλου, υπό την προϋπόθεση ότι υπήρχε οπωσδήποτε ένας χώρος ανταλλαγής.

Τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Αμερική, το φαινόμενο ξεκίνησε να μεγαλώνει ολοένα και περισσότερο, με το υλικό να διαδίδεται μέσα από ταινίες και περιοδικά.³¹ Η αφετηρία αναγνώρισης του προβλήματος της παιδικής πορνογραφίας, καθώς και αντιμετώπισης της, βρίσκεται στις Η.Π.Α. στα μέσα της δεκαετίας του 1980.³² Κατά το 1984, παρατηρήθηκε για πρώτη φορά κατάσχεση υλικού παιδικής πορνογραφίας από τις Υπηρεσίες Τελωνείων των Η.Π.Α. Ειδικά, μαζεύτηκαν 2.000 έντυπα σχετικού περιεχομένου, προτού αυτά φθάσουν σε ισάριθμους Αμερικανούς αγοραστές. Όπως ανακοίνωσε η εφημερίδα Washington Time, η κυβέρνηση αντιλήφθηκε την κατοχή των φυλλαδίων, έπειτα από πληροφορίες για ένα διεθνές δίκτυο παιδικής πορνογραφίας.³³ Μετά το περιστατικό αυτό, η εφημερίδα New York times δημοσιοποίησε την έναρξη προσπάθειας για την αντιμετώπιση του φαινομένου. Παρά όμως τις σημαντικές ενέργειες που έχουν καταγραφεί στην ιστορία της ανθρωπότητας, το φαινόμενο της διακίνησης πορνογραφικού υλικού με αντικείμενο ανηλίκους, συνεχίζει να ακμάζει σε παγκόσμια κλίμακα, εξαιτίας της αξιοθαύμαστης ακμής των τεχνολογικών μέσων, και της εκρηκτικής χρήσης του διαδικτύου, μέχρι και σήμερα.

Πλέον, διευκολύνθηκε σε ακραίο βαθμό η ύπουλη και απομακρυσμένη πρόσβαση μέσω ενός υπολογιστή, από έναν χρήστη που κρύβει την ταυτότητα του, σε παιδικό πορνογραφικό υλικό,³⁴ καθώς και δημιουργήθηκε ένα ευνοϊκό έδαφος για ένα υπέρμετρα επικερδές, και

³⁰ Susan H. Edwards 'Pretty Babies: Art Erotica or Kiddie Porn?' (1994) 18 History of pornography 1 <https://www.semanticscholar.org/paper/Pretty-Babies%3A-Art%2C-erotica-or-kiddie-porn-Edwards/01c46cbf81f23f8597b302834e002bf7bac25911> accessed 1 March 1994, σελίδες 34 μέχρι 36.

³¹ Ibid αριθμός 13, σελίδα 5.

³² Ibid αριθμός 10, σελίδα 29.

³³ Καλλιόπη Δ. Σπινέλλη, 'Εγκληματολογία' (20^η έκδοση, Νομική βιβλιοθήκη 2014), σελίδα 11.

³⁴ Δημήτριος Κιούπη και Αιμιλία Ιωαννίδου, 'Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο' (Νομική βιβλιοθήκη 2007), σελίδα 10. Βλ. Επίσης Sungmi Park 'Possession of Child Exploitation Material in Computer Temporary Internet

ελεύθερο εμπόριο, για τη διακίνηση του ειδικού προϊόντος τους. Ο κυβερνοχώρος λοιπόν, αποτέλεσε το καταλληλότερο χώρο άνθησης του παιδοφιλικού πάθους, και από την αρχική του μορφή, που επέτρεπε την απλή διευκόλυνση ομοϊδεατών, παραχώρησε τη θέση της σε ολόκληρη βιομηχανία διανομής και παραγωγής υλικού παιδικής πορνογραφίας. Εφεξής, ανώνυμα και αθόρυβα, η ανταλλαγή υλικού κάθε είδους, και μεταξύ άλλων, κειμένου, ήχου, εικόνας υψηλής ψηφιακής ευκρίνειας και βίντεο, είναι γεγονός. Στην πληθώρα μορφών υλικού παιδικής πορνογραφίας, προστέθηκε τα τελευταία χρόνια και η την δυνατότητα ζωντανής μετάδοσης του (interactive or live), δίνοντας στον χρήστη την ευκαιρία να παρακολουθήσει σε πραγματικό χρόνο (on-line) την σεξουαλική εκμετάλλευση ενός παιδιού, συμμετέχοντας δραστικά σε αυτή, δίνοντας οδηγίες μέσα από τις επιθυμίες τους.³⁵

2. Ζήτηση και προσφορά του υλικού της παιδικής πορνογραφίας. Η έξαρση του φαινομένου

Οι τεχνολογικές δυνατότητες που παρέχει σήμερα το διαδίκτυο, επιτρέπουν στους καταναλωτές την πρόσβαση σε ανεξάντλητες και ανεξέλεγκτες πηγές πορνογραφικού υλικού μέσα από συνδέσμους (links),³⁶ από κάθε μέρος του πλανήτη, εξασφαλίζοντας την ανωνυμία των θεατών στο μέγιστο βαθμό, χωρίς να είναι αναγκαστική η μετακίνηση τους, και μερικές φορές και δωρεάν. Εξ' ου και η τεράστια ζήτηση του, σαν να πρόκειται για ένα προϊόν εμπορικό. Όπως έχει αναφέρει ο θεωρητικός Karl Marx, οτιδήποτε μπορεί να ικανοποιήσει κάποια ανάγκη ή και επιθυμία, θεωρείται ότι είναι εμπόρευμα, ανεξαρτήτως της ποιότητας του.

Το υλικό της γενετήσιας εκμετάλλευσης ανηλίκων, στις πλείστες των περιπτώσεων αγοράζεται πανάκριβα, γεγονός το οποίο προδίδει τους αγοραστές του. Μόνο άτομα τα οποία φέρουν μεγάλη οικονομική ευχέρεια, και είναι κοινωνικά ευκατάστατα μπορούν να το αποκτήσουν με ευχέρεια.³⁷ Σχετικώς όμως, οι Michael J. Goldstein και Harold Sanford Kant, ανέφεραν ότι, δεν είναι μόνο οι κοινωνικά ευπαθείς που καταφεύγουν στην παρακολούθηση τέτοιου υλικού.

Cache, Journal of digital forensics, Security and law' (2017) 12 Journal of digital forensics, security and law 3 <<https://commons.erau.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1446&context=jdfsl>> accessed 9mth of 2017, σελίδα 7.

³⁵ Ibid αριθμός 13, σελίδα 15.

³⁶ Ibid, σελίδα 16.

³⁷ Ορέστης Γιωτάκος και Μαρία Τσιλιάκου, 'Ο κύκλος της κακοποίησης' (Εκδόσεις Αρχιπέλαγος 2008), σελίδα 135.

Στο Δικαστήριο του Καναδά αναφέρθηκε ότι *‘η κατοχή παιδικής πορνογραφίας συμβάλλει στην αγορά της παιδικής πορνογραφίας,’*³⁸ γεγονός το οποίο συνεπάγεται την παραγωγή και αγορά τέτοιου υλικού που καταλήγει στην εκμετάλλευση παιδιών.³⁹ Παρομοίως, στην κυπριακή έννομη τάξη, το σκεπτικό του Δικαστηρίου επιβεβαίωσε ότι η ζήτηση είναι το κυριότερο αίτιο που προκαλεί το φαινόμενο, αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι, *‘η παιδική πορνογραφία συντηρείται και ενθαρρύνεται ενόσω υπάρχουν εκείνοι οι οποίοι επιθυμούν, επιχειρούν και επιτυγχάνουν πρόσβαση, κτήση, κατοχή, μετάδοση, διανομή κ.λπ. αυτής. Αν δεν υπήρχε τέτοια ζήτηση ή ανάγκη, αναμφίβολα αυτό το φαινόμενο θα εξέλιπε με την πάροδο του χρόνου.’*⁴⁰ Το θέμα της ζήτησης, σχολιάστηκε με περισσότερη λεπτομέρεια στην υπόθεση Μακαμιάν του 2007.⁴¹ Στην περίπτωση αυτή, αναφέρθηκε ότι *‘η αναζήτηση και η κατοχή τέτοιου πορνογραφικού υλικού αυξάνει τη ζήτηση και ενθαρρύνει τους εμπνευστές της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων να συνεχίσουν το έργο τους.’* Κατά τον κύριο Δικαστή, ο μέσος συνετός άνθρωπος, θα χαρακτήριζε την θέαση τέτοιου υλικού *‘αισchrή,’* και θα αισθανόταν μόνο απέχθεια και αποστροφή.⁴² Το Δικαστήριο, σε σχετική του απόφαση,⁴³ ανέφερε ότι το υλικό που κατείχε ο κατηγορούμενος απεικόνιζε παιδιά σε διάφορες σεξουαλικές πράξεις και *‘σε κάποιες απεικονίσεις τα παιδιά επιδίδονταν σε σεξουαλικές πράξεις είτε με άλλα παιδιά του ιδίου φύλου, είτε με παιδιά του αντίθετου φύλου. Σε κάποιες άλλες περιπτώσεις απεικονίζονταν ώριμοι άντρες να επιδίδονται σε ερωτικές πράξεις με μικρά κορίτσια. Προβλήθηκε μάλιστα και το βίντεο όπου νεαρό κορίτσι προέβαινε σε σεξουαλική επαφή με ένα λυκόσκυλο.’* Πράγματι, με ποια άλλα λόγια, θα χαρακτήριζε κανείς πράξεις παρόμοιου περιεχομένου?.

3. Δικαιολογητικός λόγος τιμώρησης

Προφανώς, το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας, ως αδίκημα το οποίο προνοείται από το ποινικό δίκαιο, θα έπρεπε ενδεχομένως να έχει μια ηπιότερη τιμώρηση, υπό την έννοια ότι

³⁸ *R κατά. Sharpe* [2001] 1 s.c.r. 45.

³⁹ *Ibid*, παράγραφος 28 και 29

⁴⁰ *Δημοκρατία κατά. Γιώργος Κωνσταντίνου* [2017] 15 Α.Α.Δ. 17814, [2017].

⁴¹ *Γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Aram Makamian* [2007] 2 ΑΑΔ 405, [2007].

⁴² *Γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. JASON NILAND*, Ποινική Έφεση [2017] 18 Α.Α.Δ 2017, [2018], *‘Πρόκειται αναμφίβολα για υλικό αισchrού περιεχομένου που μόνο αισθήματα απέχθειας και αποστροφής μπορεί να προκαλέσει στο μέσο συνετό άνθρωπο.’*

⁴³ *Γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. ΑΔΩΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ*, Ποινική Έφεση [2016] 185 Α.Δ.Δ 2016, [2018].

πρέπει να διέπεται από τις αρχές της αναλογικότητας και της δικαιοκρατίας, μιας και το ποινικό δίκαιο δεν είναι παρά το έσχατο καταφύγιο (*ultimum refugium*), της έννομης τάξης. Η αυστηρή του τιμώρηση μέσω του Νόμου, έγκειται στο γεγονός ότι, δεν είναι δυνατόν κανένας σώφρων άνθρωπος, να ανέχεται να συναναστρέφεται με ανθρώπους που πιθανώς να συλλέγουν, αποθηκεύουν, διακινούν ή, ακόμη χειρότερα, παράγουν οι ίδιοι για το διαδίκτυο εικόνες ή βίντεο με παιδιά που επιδίδονται σε γενετήσιες δραστηριότητες ή και κακοποιούνται σεξουαλικά. Εξάλλου, η παιδική πορνογραφία, είναι άμεσα συνδεδεμένη με την σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων, αφού για να παραχθεί το υλικό αυτό, και να αποκτηθεί από παιδόφιλους,⁴⁴ είναι απαραίτητη η κακοποίηση κάποιου παιδιού.⁴⁵

Μολονότι, όπως τονίστηκε ανωτέρω, είναι γενικώς αδιαμφισβήτητη η τεράστια ηθική απαξία του, προβληματίζει μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, ο δικαιολογητικός λόγος τιμώρησης του, ιδίως στις περιπτώσεις που ο δράστης τιμωρείται για απλή κατοχή υλικού με αντικείμενο την κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων. Η συζήτηση, κυμαίνεται κυρίως γύρο από δύο αντίθετες απόψεις. Η μεν επιστημονική κοινότητα, σχολιάζει πως αυτός που κατέχει και διακινεί πορνογραφικό υλικό, θα πρέπει να τιμωρείται, μόνο και μόνο σε επίπεδο αιτιότητας, μεταξύ της χρήσης του πορνογραφικού υλικού, και της ασελγούς διέγερσης του δράστη. Ο άνθρωπος με την παρακολούθηση και μόνο τέτοιου υλικού, λαμβάνει τα γενετήσια ερεθίσματα ώστε να προχωρήσει εν συνεχεία και σε πραγματικές ασελγείς πράξεις με ανηλίκους. Αντιθέτως, η υπόλοιπη επιστημονική κοινότητα, δεν ενστερνίζεται την άποψη αυτή, διότι ο χρήστης του πορνογραφικού υλικού, εφόσον διεγείρεται σεξουαλικά παρακολουθώντας το, εκτονώνει τις σεξουαλικές του ορμές, χωρίς την ανάγκη να προσφεύγει σε πραγματική επαφή με ανηλίκους.

4. Προστατευόμενο έννομο αγαθό

Η έλλειψη ενός σαφούς προσδιορισμού του έννομου αγαθού το οποίο προστατεύεται από τη συγκεκριμένη διάταξη της παιδικής πορνογραφίας, προδίδει την σύγχυση και την αμφιβολία

⁴⁴ John Carr '*Child abuse, child pornography and the internet*' (NCH 2003), σελίδα 9.

⁴⁵ Ian O Donnell and Claire Milner, '*Child Pornography: Crime, computers and society*' (1st edition, Willan publishing 2007), σελίδα 68 με 69.

του νομοθέτη για την ταυτότητα του. Εξάλλου, πώς μπορεί να προσδιοριστεί το έννομο αγαθό που θέλει να προστατεύσει το αδίκημα αυτό, αφού πρόκειται για μία έννοια από την οποία προκύπτουν ζητήματα όπως *‘η ρευστότητα των ορίων μεταξύ τέχνης και της καταπάτησης των συμφερόντων των ανηλίκων θυμάτων’*.⁴⁶ Ακόμη, μιας και πρόκειται για έγκλημα τελούμενο διαδικτυακά, οι περιπτώσεις της εικονικής πορνογραφίας δεν προσβάλλουν στην ίδια κλίμακα, τα έννομα αγαθά που προσβάλλονται όταν η απεικονίσεις είναι πραγματικών ανηλίκων που επιδίδονται σε σεξουαλικές πράξεις. Ακόμη ένα από τα προβλήματα που προκύπτουν, ως προς τον προσδιορισμό του έννομου αγαθού, είναι το είδος της προσβολής, ως βλάβη ή ως διακινδύνευση, σε συνδυασμό με την εύρεση του ενός ή περισσότερων έννομων αγαθών τα οποία θίγονται.

Παρά ταύτα, εάν σταθεί κανείς στο *άρθρο 8* του κυπριακού Νόμου Ν. 91/2014,⁴⁷ όπου ποινικοποιείται το αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας, θα διαπιστώσει ένα στοιχείο που δίδει το δικαίωμα να διατυπώνεται με πειστικότητα ο ισχυρισμός ότι, κυρίαρχο προστατευόμενο έννομο αγαθό, είναι αυτό της *‘γενετήσιας ανηλικότητας και νεότητας, σαν μια έννοια in abstracto’*.⁴⁸ Αυτός είναι και ο μοναδικός κοινός παρονομαστής των σχετικών με τη σεξουαλική κακοποίηση και εκμετάλλευση ανηλίκων εγκλημάτων.⁴⁹ Η ανηλικότητα, αφορά πρόσωπα ανεξαρτήτως φύλου, τα οποία δεν έχουν συμπληρώσει τα 18 τους έτη, και κατά κανόνα, πρέπει να παραμένουν αδιατάρακτα ερωτικά, βιολογικά, ψυχολογικά και συναισθηματικά. Η παιδική πορνογραφία, όπως προβλέπεται σε νομοθετικό επίπεδο, αποτελεί έγκλημα αφηρημένης διακινδύνευσης (ως προς την ανηλικότητα), το οποίο ο νομοθέτης θέσπισε εκτιμώντας αφηρημένα τη συμπεριφορά του δράστη ως επικίνδυνη. Δεν είναι δηλαδή, πάντοτε προβλέψιμα τα αποτελέσματα της προσβολής του ανηλίκου, διότι αρκετές φορές δεν είναι άμεσα διαπιστώσιμα, και άλλες τελικά δεν επέρχονται καθόλου. Ο Κουράκης, για παράδειγμα, στη μελέτη του, αναφέρει ότι η δημοσιοποίηση υλικού παιδικής πορνογραφίας, ενδέχεται να επηρεάσει άλλα νέα παιδιά *‘ώστε να χαλαρώσουν οι αναστολές τους’* και να τύχουν ευκολότερα θύματα παιδικής πορνογραφίας.⁵⁰ Η άποψη αυτή όμως, της προσβολής της ανηλικότητας, θολώνει, όταν θυμηθεί κανείς ότι, το *άρθρο 8* του Νόμου, αναφέρεται και στην

⁴⁶ Ibid αριθμός 10, σελίδα 126.

⁴⁷ Ibid αριθμός 2, άρθρο 2.

⁴⁸ Κουράκη Ν, *‘Η πορνογραφία ανηλίκων στο διαδίκτυο (άρθρο 348 ΠΚ) Τα όρια μιας δικαιοκρατικής και εφικτής ποινικής καταστολής της’* (Εγκληματολογία 2012), σελίδες 14 επ.

⁴⁹ Καστανίδου Ε, *‘Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2014), σελίδα 242. Βλ. επίσης Παρασκευόπουλος Φ, *Αξίопοινες Σεξουαλικές Πράξεις* (2^η έκδοση, Σάκκουλα 2021), σελίδα 27.

⁵⁰ Ibid, σελίδες 14 επ.

πράξη απόκτησης του υλικού της πορνογραφίας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα η ανηλικότητα να έχει προσβληθεί ήδη από πριν, αλλά και γιατί ο ανήλικος μπορεί να φωτογραφίζει ο ίδιος τον εαυτό του, διαθέτοντας το υλικό που μόνος του παράγει με απώτερο σκοπό να προσπορίσει οικονομικό όφελος. Ας μην λησμονείται βεβαίως, και η περίπτωση που ένας ανήλικος έχει συμπληρώσει το ηλικιακό όριο της σεξουαλικής του αυτοδιάθεσης, και είναι σε θέση να συναινέσει την οποιαδήποτε ερωτική πράξη, με αποτέλεσμα η άποψη αυτή να αποδυναμώνεται ακόμη περισσότερο.

Κατά την Πολυζωίδου, παρεισφρέουν και άλλοι λόγοι, για τους οποίους ο νομοθέτης ποινικοποιεί το εν λόγω έγκλημα. Με την τέλεση του, δεν αποκλείεται και η ταυτόχρονη προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας των ανηλίκων,⁵¹ καθώς αντιμετωπίζονται ως σκευή ηδονής, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις γενετήσιες επιθυμίες των δραστών, και δεδομένου ότι, το εν λόγω κεφάλαιο στο οποίο εντάσσεται η σεξουαλική εκμετάλλευση στον Ποινικό κώδικα ΚΕΦ. 154, ονομάζεται *‘Ποινικά Αδικήματα εναντίον των Ηθών’*. Μεταξύ αυτών, μπορεί να εντοπίζεται και η προσβολή των προσωπικών δεδομένων των ανηλίκων θυμάτων. Στον χάρτη των Θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, προβλέπεται ότι κάθε πρόσωπο, *‘έχει δικαίωμα στην προστασία των ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν’*.⁵² Στην σφαίρα των λεγόμενων δεδομένων αυτών, τα οποία χρήζουν ιδιαίτερης νομικής προάσπισης, συγκαταλέγονται και όσα αφορούν την ερωτική δραστηριότητα, καθώς σχετίζονται άμεσα με τον απόρρητο χαρακτήρα της ιδιωτικής ζωής.⁵³ Συνεπώς, η φωτογράφιση ή με οποιοδήποτε μέσο αποτύπωση ανηλίκου προσώπου, το οποίο επιδίδεται σε σεξουαλικού περιεχομένου δραστηριότητες, δίχως την σαφή του συναίνεση, προσβάλλει το δικαίωμα του στην ιδιωτικότητα. Η μοναδική εξαίρεση στο παραπάνω, είναι η περίπτωση κατά την οποία υφίσταται συγκατάθεση του προσώπου για την χρήση του υλικού (είτε παραγωγή είτε διακίνηση του), εκτός βέβαια αν συντρέχει το νομικό κώλυμα της ανηλικότητας του. Κατά κάποιους άλλους, προσβάλλεται και η δημόσια τάξη, εφόσον προσβάλλεται εν γένει η ανηλικότητα, σαν μερίδα του πληθυσμού.⁵⁴ Οι ανωτέρω προσβολές δύναται να συντρέχουν και σωρευτικά. Πάντως, ο Ι. Μανωλεδάκης θεωρεί πως, το έγκλημα της παιδικής

⁵¹ Ibid αριθμός 10, σελίδα 144

⁵² Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [2000] OJ C364/1, άρθρο 8.

⁵³ Ιωάννης Ιγγλεζάκης, *‘Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2003), σελίδα 104.

⁵⁴ Ελισάβετ Συμεωνίδου Καστανίδου, *‘Εμβάθυνση στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο’* (Νομική βιβλιοθήκη 2008), σελίδα 842.

πορνογραφίας τιμωρείται ώστε να προστατεύεται η γενετήσια ελευθερία, και αυτοτελώς η παιδική ηλικία.⁵⁵

Αντίθετη άποψη με τα παραπάνω φέρει η Συμεωνίδου-Καστανίδου, η οποία υποστηρίζει ότι η διάταξη της παιδικής πορνογραφίας, δεν θεσπίστηκε με σκοπό τα προαναφερθέντα, διότι *‘στη νομοτυπική μορφή του εγκλήματος περιγράφονται και συμπεριφορές οι οποίες δεν συνεπάγονται σεξουαλική εκμετάλλευση και άρα προσβολή ανηλίκων.’* Αυτές, είναι οι περιπτώσεις απεικόνισης εικονικού πορνογραφικού υλικού, στο οποίο δεν απεικονίζονται υπαρκτά παιδιά. Η διάταξη του άρθρου, κατά την συγγραφέα, χρησιμεύει μόνο ως προς την *‘πρόκληση ή διέγερση σε προσβολή της ανηλικότητας... έστω και συγκαλυμμένη πρόκληση σε τέλεση εγκλήματος.’*⁵⁶ Προκύπτει έτσι ότι, η κατοχή ή διακίνηση του υλικού παιδικής πορνογραφίας, πρόκειται για μια περίπτωση αμφισβήτησης της δημόσιας τάξης, η οποία αποτελεί και το έννομο αγαθό.

Πιο σύμφωνη με τον συγγραφέα, και την πλειοψηφία της ακαδημαϊκής κοινότητας, φαίνεται ότι είναι η άποψη που υποστηρίζει ότι, το έννομο αγαθό που προσβάλλεται, είναι αυτό της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης των ανηλίκων, υπό την ειδικότερη όψη της ακώλυτης και αδιατάρακτης σεξουαλικής τους ανάπτυξης. Εξάλλου, οι ανήλικοι, δεν έχουν σχηματίσει ακόμα πλήρη βούληση και συναίσθηση των συνεπειών όλων των πράξεων τους. Η αποθήκευση τέτοιου υλικού, αποτελεί μια ρισκοκίνδυνη δράση που μπορεί να οδηγήσει σε διαίωνιση της προσβολής τους με συνέπειες, τις οποίες δεν έχει την ωριμότητα να αντιληφθεί σε όλη τους την έκταση ένα παιδί.⁵⁷

Επομένως, ασφαλέστερο θα ήταν στην περίπτωση αυτή, να μείνουμε στην γραμματική ερμηνεία του **άρθρου 8** του κυπριακού Νόμου, που απαγορεύει την αποτύπωση ανηλίκου κάτω των 18 ετών σε πορνογραφικό υλικό, καθώς με αυτόν τον τρόπο, αναμφίβολα θίγεται η ιδιωτικότητα του, και τίθενται σε κίνδυνο ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα του. Ίσως για άτομα 15-18 ετών, που επιθυμούν να επιδίδονται σε σεξουαλικές πράξεις ενώσω μαγνητοσκοπούνται ή βιντεοσκοπούνται, ο νομοθέτης θα έπρεπε να προνοεί μια επιεικέστερη πρόνοια, με την

⁵⁵ Ιωάννης Ε. Μανωλεδάκης, *‘Η διαλεκτική έννοια των εννόμων αγαθών’* (Εκδόσεις Ποινικού Δικαίου).

⁵⁶ Συμεωνίδου Καστανίδου Ελισάβετ, *‘Εμπορεία ανθρώπων: οι διεθνείς κατευθύνσεις, το ισχύον ποινικό δίκαιο και το νομοσχέδιο του υπουργείου της Δημόσιας Τάξης’* (ποινική Δικονομία 2002), σελίδα 425 μέχρι 433, όπως αναφέρεται στην Βάγια Χ. Πολυζωίδου, *‘Το αξιόποιο της πορνογραφίας ανηλίκων’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2016),σελίδα 128.

⁵⁷ Ibid αριθμός 10, σελίδα 238 και 370.

προσθήκη στο άρθρο μίας σχετικής ελαφρυντικής περίπτωσης, όχι όμως να φτάνει στο σημείο της αποποινικοποίησης της συγκεκριμένης πράξης.

5. Η αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 8 του Ν. 91/2014

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ύπαρξη του εγκλήματος της παιδικής πορνογραφίας, είναι το πρόσωπο που συμμετέχει, να είναι ανήλικο ή και ενήλικο, το οποίο όμως να μοιάζει ή να συμπεριφέρεται ως παιδί (ψευδοανήλικο). Στο **άρθρο 2** του κυπριακού Νόμου Ν. 91/2014,⁵⁸ ως ανήλικο ορίζεται κάθε πρόσωπο που δεν έχει συμπληρώσει τα 18 του έτη. Το όριο αυτό ταυτίζεται με το **άρθρο 1** της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, και χαρακτηρίζεται επαρκές για την αποτελεσματική προστασία των παιδιών.

Επιπλέον, στο **άρθρο 2** του Νόμου, η έννοια της ‘απεικόνισης’,⁵⁹ είναι η πληρέστερη, μιας και οποιαδήποτε άλλη λέξη, όπως λ.χ. αποτύπωση, θα οδηγούσε σε υπερβολική διεύρυνση του αξιοποιήσιμου, καθώς θα θεωρούνταν υλικό παιδικής πορνογραφίας, ακόμα και λεκτικές περιγραφές, όπως για παράδειγμα η ανάγνωση ερωτικών ιστοριών. Σε σχέση με το αντικείμενο της απεικόνισης, που κατά την **παράγραφο (β)**, είναι ‘τα γεννητικά όργανα του ανηλίκου’, παρατηρείται πως η πράξη για να είναι άδικη, θα πρέπει να έχει γίνει με τρόπο που να είναι ‘σεξουαλικού χαρακτήρα.’ Με τον όρο αυτό ο νομοθέτης καταφεύγει σε αντικειμενικά δεδομένα για τον προσδιορισμό του πορνογραφικού υλικού, καθώς τέτοιο θεωρείται μόνον όταν προορίζεται από την αρχή να έχει σεξουαλικό χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, άλλες αποτυπώσεις, όπως λ.χ. ένα γυμνό παιδί στην παραλία, ή το βίντεο από μία βάφτιση, δεν συνιστούν υλικό παιδικής πορνογραφίας, ακόμα και αν έχουν προκαλέσει τη γενετήσια διέγερση ορισμένων ατόμων. Αναφορικά με το μέσο απεικόνισης του πορνογραφικού υλικού, ο νόμος απαιτεί τη χρήση συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, στο οποίο μπορεί να συγκαταλέγονται φωτογραφίες εκτυπωμένες σε χαρτί, dvd, cd-rom, εσωτερικός και

⁵⁸ Ibid αριθμός 2, άρθρο 2.

⁵⁹ Ibid, άρθρο 2 ‘(α) κάθε υλικό στο οποίο απεικονίζεται παιδί να επιδίδεται σε πραγματική ή προσομοιωμένη πράξη σεξουαλικού χαρακτήρα, (β) κάθε απεικόνιση σεξουαλικού χαρακτήρα των γεννητικών οργάνων παιδιού, (γ) κάθε υλικό στο οποίο απεικονίζεται πρόσωπο που εμφανίζεται ως παιδί να επιδίδεται σε πραγματική ή προσομοιωμένη πράξη σεξουαλικού χαρακτήρα ή κάθε απεικόνιση των γεννητικών οργάνων οποιουδήποτε προσώπου εμφανίζεται ως παιδί, ή (δ) ρεαλιστικές εικόνες παιδιού στις οποίες απεικονίζεται να επιδίδεται σε πράξη σεξουαλικού χαρακτήρα ή ρεαλιστικές εικόνες των γεννητικών οργάνων παιδιού’.

εξωτερικός σκληρός δίσκος αποθήκευσης, στικάκι Usb, ηλεκτρονικά ταχυδρομεία, χώροι αποθήκευσης δεδομένων σε tablets/smartphones, φορητή κάρτα μνήμης sd card/mini sd card, ή αποθηκευτικός χώρος στο διαδίκτυο (dropbox) κ.λ.π.⁶⁰ Τέλος, το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας είναι δεκτικό απόπειρας, και κάθε μορφής συμμετοχής, εκτός βέβαια από την περίπτωση που τελείται με πραγματικούς ανηλίκους, οι οποίοι δεν νοείται να τιμωρηθούν ως συμμετέχοι. Βέβαια, δράστης μπορεί να είναι και κάποιος ανήλικος, ο οποίος θα τιμωρηθεί με βάση τις ειδικές διατάξεις για τους ανηλίκους.

6. Η υποκειμενική υπόσταση

Για την τέλεση του εγκλήματος της παιδικής πορνογραφίας κατά το **άρθρο 8** του Νόμου,⁶¹ και την επιβολή ποινής, θα πρέπει να ερευνηθεί με εξαντλητικό τρόπο ότι πληρούται, πέραν της αντικειμενικής, και η υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος. Καταρχάς, ο φερόμενος ως δράστης, ο οποίος επιμένει ότι κατά την ενημέρωση του από τους αγοραστές του υλικού, το πρόσωπο που επιδίδεται σε σεξουαλικές πράξεις είναι ενήλικας άνω των 18 ετών, θα πρέπει να το αποδείξει, συνδυαστικά και με το κατά πόσον είναι αντικειμενικά βάσιμη η εντύπωση ότι το απεικονιζόμενο πρόσωπο είναι ενήλικο. Περαιτέρω ως προς την ‘κατοχή’ τέτοιου υλικού, απαιτείται από υποκειμενική άποψη, να αποδειχθεί η βούληση του φερόμενου ως δράστη για εξουσίαση των επίμαχων δεδομένων, υπό την έννοια της γνώσης και βούλησης για αποθήκευση και χρήση του υλικού. Απαιτείται δηλαδή η εν γνώσει απόκτηση πρόσβασης εκ μέρους του δράστη σε τέτοιο υλικό.⁶² Αντίστροφα, δεν αρκεί στην περίπτωση κατοχής, η απλή γνώση ύπαρξης του υλικού, ούτε και μπορεί να θεωρηθεί ως κατοχή η αποθήκευση υλικού για επιστημονικούς ή καλλιτεχνικούς λόγους. Αυτό συμβαίνει διότι γενικά, απαιτείται δόλος (βλ. αναλυτικά Κεφάλαιο 3). Α

⁶⁰ Ibid αριθμός 10, σελίδα 238 και 290.

⁶¹ Ibid, αριθμός 2.

⁶² Ιωάννης Ιγγλεζάκης, ‘Δίκαιο της Πληροφορικής’ (4^η έκδοση, Σάκουλα 2016), σελίδα 38. Βλ. επίσης Καστανίδου- Συμεωνίδου Ε, ‘Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών’ (Νομική Βιβλιοθήκη 2014), σελίδα 313.

Ειδικότερα, στην *(α) παράγραφο* του *άρθρου 8*, φαίνεται πως δεν απαιτείται δόλος κατοχής ή απόκτησης υλικού, εκεί όπου τελείται υπό τις προϋποθέσεις του *άρθρου 12*.⁶³ Στη *(β) παράγραφο*, αρκεί ο δόλος οποιουδήποτε βαθμού, που να καλύπτει όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης εφόσον αναφέρεται *‘Όποιος εν γνώσει του αποκτά πρόσβαση’*. Στην παράγραφο *(γ)* και *(δ)*, που αφορά την πρόσβαση σε παιδοπορνογραφικό υλικό μέσω πληροφοριακών συστημάτων, απαιτείται άμεσος δόλος πρώτου ή δευτέρου βαθμού (πλήρη γνώση, όπως έχει ήδη αναφερθεί) και δεν αρκεί εδώ για την πλήρωση της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος η ύπαρξη ενδεχόμενου δόλου.

7. Το προφίλ του δράστη

Στο μυαλό του μέσου συνετού ανθρώπου, ο παιδόφιλος, σίγουρα έχει σε γενικές γραμμές κοινά χαρακτηριστικά, και νομίζεται ότι μπορεί να εντοπιστεί από την εμφάνιση του. Παρόλου που αυτό δεν έχει εξακριβωθεί επιστημονικά, ωστόσο έχουν παρατηρηθεί ορισμένα κοινά στοιχεία μεταξύ κακοποιών παιδιών. Συνήθως, οι δράστες είναι άνδρες, ηλικίας 25 έως 50 ετών,⁶⁴ και έχουν κάποια επαγγελματική απασχόληση σε χώρους ελάχιστης κοινωνικοποίησης καθώς και πανεπιστημιακή μόρφωση. Ως επί το πλείστον, ο δείκτης ευφυΐας τους κυμαίνεται πάνω από το μέσο επίπεδο. Μεγάλη μερίδα παιδόφιλων, φαίνεται να έχει ικανοποιητικό επίπεδο γνώσεων πληροφορικής,⁶⁵ και αντιμετωπίζει δυσκολίες στην ενσυναίσθηση. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που οι ίδιοι οι δράστες υπήρξαν κάποτε θύματα σεξουαλικής κακοποίησης, ιδίως κατά την παιδική τους ηλικία. Εξάλλου, δεν έχει αποδειχθεί από τις έρευνες ότι οι δράστες αυτοί έχουν βεβαρυσμένο ποινικό μητρώο. Επιπλέον, δεν

⁶³ Ibid, άρθρο 8(1) *‘Με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 12, όποιος αποκτά ή έχει στην κατοχή του υλικό παιδικής πορνογραφίας είναι ένοχος κακούργηματος και, σε περίπτωση καταδίκης του, υπόκειται σε ποινή φυλάκισης που δεν υπερβαίνει τα δέκα (10) έτη’*.

⁶⁴ Wolak Janis, Mitchell Kimberly και Finkelhor David, Internet sex crimes against minors: the response of law enforcement’ (2003) University of New Hampshire, <<https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=crcr>> accessed 11 November 2003.

⁶⁵ Taylor and Francis Group, *‘Cyber Criminology: Exploring internet crimes and criminal behavior’* (CRC Press, 1st edition 2011), σελίδα 79.

παρουσιάζουν όλοι σεξουαλικές διαταραχές, όπως η παιδοφιλία.⁶⁶ Μάλιστα, στο διαγνωστικό εγχειρίδιο DSM-IV, η παιδοφιλία αναφέρεται ως σεξουαλική διαταραχή με χαρακτηριστικά όπως *‘επαναλαμβανόμενες, έντονες σεξουαλικές φαντασιώσεις που αφορούν τη σεξουαλική δραστηριότητα με παιδιά, που να οδηγούν σε έκπτωση των κοινωνικών ή άλλων σημαντικών τομέων της λειτουργικότητας του ατόμου.’* Εξάλλου, πολλοί εξ αυτών έχουν μόνο κερδοσκοπικά κίνητρα, κατά την τέλεση του εγκλήματος.

Πριν εμφανιστεί η εξάπλωση του διαδικτύου, είχε διαπιστωθεί ότι οι περισσότεροι συλληφθέντες που είχαν υπό την κατοχή τους υλικό παιδικής πορνογραφίας, είχαν σε κάποιο βαθμό ανάμειξη και σε πραγματικές κακοποιήσεις παιδιών.⁶⁷ Αυτό όμως έπαψε να ισχύει από τότε που το διαδίκτυο βοήθησε στον κατευνασμό της περιέργειας τους μέσα από την εύκολη πρόσβαση τους σε τέτοιο υλικό, παρόλο που, όλο και πιο συχνά η απλή περιέργεια δύναται να καταλήξει σε συχνότερη χρήση ή ακόμα και σε εθισμό των χρηστών σε τέτοιες εικόνες. Οπωσδήποτε, οι χρήστες της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, δεν είναι απαραίτητο να αναμειγνύονται και σε φυσική σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων. Αντιθέτως, σύμφωνα με έρευνες, η πλειονότητα όσων ανταλλάσσουν ή διανέμουν εικόνες παιδικής πορνογραφίας στον ψηφιακό κόσμο, δεν θα το έκαναν ποτέ στον πραγματικό κόσμο.⁶⁸

Κανονικά, οι αυτουργοί σε αδικήματα σχετικά με την παιδική πορνογραφία, διακρίθηκαν αναλόγως με την πράξη, και τον βαθμό της επαφής που έχουν με τους ανήλικους, σε διάφορους τύπους δράστη.⁶⁹ Η κατηγοριοποίηση ουσιαστικά γίνεται ξεκινώντας από αυτούς οι οποίοι δεν εμπλέκονται άμεσα με τους ανήλικους, καταλήγοντας σε αυτούς που αναπτύσσουν σεξουαλικές επαφές μαζί τους.

Ο πρώτος είναι ο τύπος ο οποίος σερφάροντας στο διαδίκτυο, τυχαία, και κυρίως μέσω εσφαλμένου αποτελέσματος διαδικτυακής αναζήτησης, συναντά για πρώτη φορά υλικό πορνογραφίας, και το αποθηκεύει για να το χρησιμοποιεί μόνο για τον εαυτό του. Η πράξη του όμως, παραμένει αξιόποινη και τιμωρείται αν αποδειχτεί η πρόθεση κατοχής του υλικού από

⁶⁶ Ειρήνη Παπαγιωτίδου, *‘Διερευνώντας την Παιδοφιλία’* (2007) psychoedu, <<https://psychoedu.gr/paidofilia-2>> accessed 18 October 2021.

⁶⁷ Wortley Richard. και Smallbone Stephen, *‘Child Pornography on the Internet’* (Guide No. 41, Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series 2006), σελ 23.

⁶⁸ Collum J, *‘Pornography. Behind every picture there is pain’* (2001) AFA journal <<https://commons.stmarytx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1220&context=thescholar>> accessed 1st October 2001.

⁶⁹ Ibid αριθμός 13, σελίδα 21.

το μέρος του, ή από τις περιστάσεις (π.χ. αν επισκέπτεται συχνά τη συγκεκριμένη ιστοσελίδα). Επόμενος τύπος, είναι ο δράστης που πράγματι έχει φαντασιώσεις με ανήλικους, αλλά δεν το μοιράζεται με άλλους (Private fantasy), και όπως ο προηγούμενος, συλλέγει το υλικό μόνο για δική του χρήση σε κάποια βάση δεδομένων. Συνεπώς, ο χρήστης αυτός έχει ως στόχο τη σεξουαλική του ικανοποίηση μέσω του αυνανισμού παρακολουθώντας το εν λόγω υλικό. Αν το συγκεκριμένο άτομο όμως, διατηρούσε την επιθυμία σεξουαλικής δραστηριότητας με παιδιά απλά και μόνο στο μυαλό του ή την αποτύπωνε γραπτά σε δικό του κείμενο χωρίς πρόθεση δημοσίευσης του, δεν θα στοιχειοθετούνταν κανένα αδίκημα, αφού απλά και μόνο η σκέψη δεν ποινικοποιείται. Σοβαρότερος τύπος δράστη είναι ο ‘αλιευτής’ ή άλλως πολυσυλλέκτης (trawler), ο οποίος αναζητά πορνογραφικό υλικό, επικοινωνώντας και με άλλους χρήστες του διαδικτύου με παρόμοια ενδιαφέροντα. Η επόμενη κατηγορία, περιλαμβάνει τον επισφαλής συλλέκτη (Non secure collector) ο οποίος αγοράζει, συλλέγει και ανταλλάσσει παλιότερο υλικό, χαμηλής ποιότητας, το οποίο μπορεί να βρεθεί σχετικά εύκολα στο διαδίκτυο και είναι διαθέσιμο σε όλους. Αυτό το πράττει χωρίς να εξασφαλίζει την ανωνυμία του και χωρίς την ύπαρξη δικλίδων ασφαλείας, όπως τη χρήση συνθημάτων ή κρυπτογραφίας. Αντίθετα, ο πέμπτος τύπος δράστη λαμβάνει όλες τις δυνατές προφυλάξεις, χρησιμοποιώντας πάντα αυστηρά μέτρα. Ο δράστης αυτής της κατηγορίας κατέχει συνήθως στην συλλογή του πολύ μεγάλο αριθμό φωτογραφιών και ταινιών παιδικής πορνογραφίας, καθώς είναι ο πλέον οργανωμένος και δικτυωμένος. Ακόμα ένας τύπος δράστη, είναι αυτός ο οποίος συλλέγει υλικό, και μάλιστα κατέχει σπάνιες φωτογραφίες και βίντεο προκειμένου να εμπλουτίσει τη συλλογή του, χωρίς αυτό να συνδέεται απαραίτητα και με σεξουαλική διέγερση ή ικανοποίησή του ιδίου. Ο επόμενος τύπος δράστη, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως σταβλίτης (Online groomer), από τη πρόθεση του να επικοινωνήσει αρχικά με το ανήλικο θύμα αθώα στο διαδίκτυο, αλλά με απώτερο στόχο να τον εκμεταλλευτεί σεξουαλικά είτε εικονικά (cybersex). Είναι γεγονός εξάλλου ότι, η νέα μέθοδος του διαδικτύου, δεν απαιτεί πλέον ο δράστης να αναμένει να γνωρίσει τα παιδιά από κοντά για να τα προσεγγίσει, αλλά του προσφέρει ευκολότερα τις διαδικτυακές του καραμέλες μέσα από φόρουμ επικοινωνίας. Μάλιστα, στις περισσότερες περιπτώσεις παρουσιάζονται ως συνομήλικοί τους, μέσα από ψεύτικα προφίλ και αφού έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη τους, προβαίνουν σε συζητήσεις σεξουαλικής φύσεως μαζί τους και παρουσιάζοντας τους υλικό πορνογραφίας, προσπαθώντας με αυτόν τον τρόπο να τους αποδεσμεύσουν από τις αναστολές τους και να τους πείσουν να προχωρήσουν σε μία διαδικτυακή ή πραγματική σεξουαλική συνέντευξη μαζί τους. Ο όγδοος τύπος δράστη, είναι αυτός ο οποίος συγκεντρώνει και διανέμει το πορνογραφικό υλικό πρωτίστως για το κέρδος, αλλά είναι αβέβαιο αν έχει σεξουαλικό ενδιαφέρον για τα παιδιά, ή

όχι. Η σοβαρότερη μορφή συνέργειας πάντως, είναι όταν ο δράστης είναι φυσικός αυτουργός στο έγκλημα, και εμπλέκεται άμεσα στην σεξουαλική κακοποίηση παιδιών.

8. Το ανήλικο θύμα

Η ανηλικότητά είναι η πιο ευαίσθητή και τρυφερή ηλικία που διανύει ένας άνθρωπος, όχι μόνο στο πνεύμα αλλά και στο σώμα,⁷⁰ η ασφάλεια της οποίας εναπόκειται στα χέρια του Νόμου, μιας και η κατάσταση αυτή, τον καθιστά σε μια ευάλωτη θέση, που να θεωρείται ως ένας από τους πιο ευαίσθητους πληθυσμούς του πλανήτη,⁷¹ το οποίο δεν έχει ακόμα διαμορφώσει έγκυρη βούληση.

Εν ολίγοις, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι υπάρχει μία και μόνο συγκεκριμένη κατηγορία παιδιών, τα οποία αποτελούν θύματα εκμετάλλευσης στο διαδίκτυο. Απεναντίας, μπορεί να είναι παιδιά όλων των ηλικιών, ακόμα και βρέφη. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας του τρυφερού της ηλικίας τους, εφόσον διακατέχονται από περιέργεια, επιθυμία για περιπέτεια, και θέληση θαλπωρής και ασφάλειας.

Υπάρχουν ωστόσο, μερικά συγκεκριμένα ατομικά χαρακτηριστικά, τα οποία δύνανται να μετατρέψουν κάποιους ανήλικους σε ακόμη ευκολότερο στόχο για τους αυτουργούς σχετικών με την διαδικτυακή παιδική πορνογραφία και εκμετάλλευση εγκλημάτων. Σύμφωνα με διεθνείς έρευνες, τα ανήλικα κορίτσια στοχοποιούνται σχεδόν σε διπλάσιο βαθμό από ότι τα αγόρια. Μάλιστα, έχει παρατηρηθεί ότι προέρχονται κυρίως από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, της Νοτιοανατολικής Ασίας, και της Αφρικής, όπου το βιοτικό επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό, και κυρίως από κοινωνικά στρώματα στα οποία ζουν σε σημείο εξαθλίωσης και φτώχειας. Η ανάγκη τους για χρήματα, πολλές φορές οδηγεί τις ίδιες τους τις οικογένειες να συγκατατίθενται στην εκμετάλλευση και κακοποίηση τους.⁷² Δυστυχώς, η κατάσταση αυτή δεν εντοπίζεται μόνο σε τριτοκοσμικές χώρες, αλλά ανευρίσκεται και σε σημεία του κόσμου που είναι ανεπτυγμένα οικονομικά και πολιτισμικά. Αφορά για παράδειγμα, στον ίδιο βαθμό και ολόκληρη την Ευρώπη, αφού δεν είναι λίγες οι υποθέσεις που βγαίνουν στο φως

⁷¹ Περράκη Νάσκου, 'Δικαιώματα του ανθρώπου – παγκόσμια και περιφερειακή προστασία'(Σάκκουλα 2016), σελίδα 326.

⁷² Ibid αριθμός 13, σελίδα 26.

καθημερινά.⁷³ Ασχέτως του πολιτισμικού επιπέδου τους, τα παιδιά που είναι θύματα οικογενειακής ή σεξουαλικής βίας, είναι σίγουρα ευκολότερη λεία για τους παιδόφιλους. Οι δράστες επίσης, τείνουν να στοχεύουν περισσότερο σε ανηλικούς ευρισκόμενους υπό την επίβλεψη και κηδεμονία του κράτους, οι οποίοι συνήθως έχουν στερηθεί την γονική φροντίδα. Παιδιά των οποίων οι γονείς, είτε αδιαφορούν είτε αδυνατούν να τα εποπτεύσουν, είτε δεν έχουν τις απαιτούμενες γνώσεις, σε θέματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, τα καθιστά ισάξια ευάλωτα θύματα σε παιδόφιλους που ψάχνουν στο διαδίκτυο. Το ίδιο ισχύει και για ανήλικα τα οποία είναι μπερδεμένα ως προς την σεξουαλική τους ταυτότητα, ή που δυσκολεύονται να κοινωνικοποιηθούν. Εξίσου ευπρόσβλητους στόχους αποτελούν για τους αυτουργούς τέτοιων αδικημάτων, τα παιδιά τα οποία είναι πρόθυμα να συνεργαστούν με τους εκμεταλλευτές, έναντι υλικών ανταλλαγμάτων, όπως χρήματα.

8.1.Επίδραση παιδικής πορνογραφίας σε θύματα

Πράγματι, η μεγαλύτερη πλειονότητα παιδιών τα οποία απεικονίζονται σε αποτυπώσεις παιδικής πορνογραφίας, δεν έχουν απαχθεί ή σωματικά εξαναγκαστεί, ώστε να συμμετάσχουν στις πράξεις που απεικονίζονται. Τουναντίον, τις περισσότερες φορές, γνωρίζουν τον παραγωγό του πορνογραφικού υλικού, ο οποίος συχνά είναι συγγενικό τους πρόσωπο και καθοδηγούνται στην διάπραξη των εικονιζόμενων σεξουαλικών αυτών ενεργειών με πλάγιο τρόπο, χωρίς καν να το καταλαβαίνουν. Ανεξάρτητα όμως από τη χρήση ή μη σωματικής βίας, η απεικόνιση ενός παιδιού σε πορνογραφικές εικόνες ή βίντεο δύναται να έχει καταστροφικές συνέπειες για τη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική εξέλιξη του, μακροπρόθεσμα. Η θυματοποίηση του μάλιστα, δεν σταματά την ώρα που τελειώνει η κακοποίηση και καταγραφή του, αλλά και κάθε φορά που παρακολουθεί το υλικό κάποιος χρήστης στο διαδίκτυο.

Συγκεκριμένα, σε σωματικό επίπεδο, συχνές είναι οι περιπτώσεις κακοποιήσεων ανηλικών με την αναγκαστική τους συμμετοχή σε παραγωγές σαδομαζοχιστικού περιεχομένου, ή αντιμετώπισης κακώσεων στην περιοχή των γεννητικών τους οργάνων καθώς και μετάδοσης σε αυτά σεξουαλικών νοσημάτων. Πρόσφατες έρευνες μάλιστα έδειξαν ότι τα κακοποιημένα ανήλικα ανέφεραν ότι κατά τη διάρκεια της κακοποίησης αισθάνονταν σωματικό πόνο, κυρίως

⁷³ Ibid αριθμός 33, σελίδα 12.

στην περιοχή των γεννητικών οργάνων, ενώ αργότερα υπέφεραν κι από άλλα σωματικά συμπτώματα, όπως πονοκεφάλους, έλλειψη όρεξης και αϋπνίες.⁷⁴

Σε ψυχολογικό επίπεδο, η συμμετοχή ενός παιδιού σε πορνογραφικές παραγωγές αποδείχτηκε πως οδηγεί στη δημιουργία ψυχικών τραυμάτων και διαταράσσει σε μεγάλο βαθμό τη μελλοντική σεξουαλική και κοινωνική του ανάπτυξη. Ορισμένα από τα παιδιά μάλιστα, παρουσιάζουν συμπτώματα όπως το άγχος και η κατάθλιψη, με πιο σοβαρές περιπτώσεις να έχουν αυτοκτονικές τάσεις.⁷⁵ Επίσης, παιδιά τα οποία έχουν υποστεί τέτοια έκτασης συναισθηματική βλάβη, είναι πολύ πιθανό κάποια στιγμή στο μέλλον να μεταπηδήσουν στον ρόλο του θύτη. Καθώς πρόκειται για υλικό το οποίο δημοσιεύεται και κατέχεται από απεριόριστο αριθμό ατόμων, ανέλεγκτα και ανεξέλεγκτα μέσα από το διαδίκτυο, το παιδί θύμα, στις πιο πολλές περιπτώσεις αισθάνεται μια διαρκή ταπείνωση της προσωπικότητάς του, η οποία μπορεί και να μην εκλείψει ποτέ. Οι ίδιες έρευνες μάλιστα αποκάλυψαν ότι, η πλειονότητα των παιδιών αυτών κατά την διάρκεια της κακοποίησης τους, ένιωσαν πίεση προκειμένου να συνεργαστούν με τον δράστη, τόσο από υπακοή σε αυτόν, όσο κι από ντροπή για τη δική τους συμπεριφορά. Αυτός είναι άλλωστε ο λόγος για τον οποίο ελάχιστες τέτοιες υποθέσεις αποκαλύπτονται από τα θύματά στις αστυνομικές αρχές ή στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

Ερωτώμενα τα κακοποιημένα παιδιά, σε απώτερο χρονικό διάστημα, σχετικά με τις επιπτώσεις της κακοποίησης στη μετέπειτα ζωή τους, ανέφεραν ότι η αρχική αίσθηση ντροπής και αγωνίας δεν μετριάστηκαν ποτέ. Αντίθετα, η εμπειρία αυτή έγινε εντονότερη και μετατράπηκε σε απελπισία, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να δημιουργήσουν και να διατηρήσουν μια υγιή συναισθηματική και σεξουαλική σχέση μελλοντικά.

9. Τρόποι τέλεσης του εγκλήματος

Το αδίκημα του **άρθρου 8** του Νόμου, μπορεί να διαπραχθεί ποικιλοτρόπως. Πρόκειται για ένα υπαλλακτικώς μικτό έγκλημα, καθώς τυποποιούνται πλείονες τρόποι τέλεσής του, που δύνανται να εναλλαχθούν στο ίδιο πορνογραφικό υλικό.⁷⁶ Για παράδειγμα, όταν ο δράστης

⁷⁴ Ibid αριθμός 65, σελίδα 34.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ελισάβετ Συμεωνίδου Καστανίδου, 'Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών' (Νομική Βιβλιοθήκη 2014), σελίδα 310.

εγγράφεται, κατέχει και διαδίδει με ηλεκτρονικό υπολογιστή τα ίδια πορνογραφικά δεδομένα, στοιχειοθετούν ένα και μόνο υπαλλακτικώς μεικτό έγκλημα, την παιδική πορνογραφία.

Παρατηρείται πως η ανάγκη προστασίας μία ευπαθούς ομάδας, όπως αυτής των παιδιών, οδήγησε τον νομοθέτη σε μία εξαντλητική τυποποίηση, καθώς στη βασική μορφή του εγκλήματος του **άρθρου 8**, εντοπίζονται πάνω από δέκα τρόποι τέλεσης στη διακεκριμένη μορφή της ψηφιακής παιδικής πορνογραφίας. Βέβαια, αυτό επιφέρει την αλληλοεπικάλυψη πολλών επιμέρους συμπεριφορών, με όμοια ποινική αντιμετώπιση, ενώ στην πραγματικότητα έχουν σαφώς διαφορετική απαξία, όπως είναι για παράδειγμα η παραγωγή πορνογραφικού υλικού και η απλή κατοχή του για προσωπική χρήση (βλ. Κεφάλαιο 3 για περισσότερη ανάλυση).

Ενδεικτικά, τρόπος τέλεσης παιδικής πορνογραφίας, θεωρείται και η παραγωγή πορνογραφικού υλικού, με τη χρήση συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, ως αυθεντική παραγωγή, ή ως παράγωγη χρησιμοποιώντας άλλο παρόμοιο υλικό. Τρόπος τέλεσης είναι και η διανομή του υλικού σε χρήστες του, είτε πρόκειται για ένα άτομο είτε για πολλά, αλλά και η δημοσίευση του με αντάλλαγμα ή χωρίς. Η αγορά και η πώλησή του, η ενοικίαση του ή η δωρεάν διανομή του, η απόκτηση του ακόμα και με παράνομο τρόπο (κλοπή του), και η μετάδοση πληροφοριών σχετικά με την τέλεση των παραπάνω πράξεων, αποτελούν μέσα τέλεσης του, και τιμωρούνται ως μορφή συνέργειας.

Βέβαια, προβληματισμό δημιουργεί η συρροή ή όχι, των περισσότερων τρόπων τέλεσης της εν γένει κατοχής υλικού με χαρακτήρα παιδικής πορνογραφίας. Συγκεκριμένα, γίνεται δεκτό ότι στην όλη διαδικασία, από την παραγωγή, στην κατοχή, και διάδοση του υλικού, συνίσταται μόνο ένα, υπαλλακτικώς μεικτό έγκλημα. Συνεπώς, οι περισσότεροι προβλεπόμενοι τρόποι τέλεσής του είναι δυνατό να εναλλαχθούν, αποτελώντας τελικά ένα έγκλημα, εφόσον βέβαια έχουν ως αντικείμενο το ίδιο ακριβώς πράγμα. Συνεπώς, προκύπτει από τα πορίσματα της πιο πάνω ορθής θεώρησης των πραγμάτων, ότι *‘η συρροή πλειόνων τρόπων τέλεσης ενός τέτοιου εγκλήματος, είναι φαινομενική πραγματική’*.⁷⁷

Κεφάλαιο Τρίτο: Κυπριακή Νομοθεσία

⁷⁷ Χρίστος Χ. Μυλωνόπουλος, *‘Διαθετικές έννοιες και ποινικό δίκαιο’* (Σάκκουλα 1993), σελίδα 161.

Το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας, αποτελεί μια από τις πλέον σοβαρές μορφές εγκληματικότητας της εποχής, με πελώριες διαστάσεις.⁷⁸ Δεν θα μπορούσε λοιπόν, να μείνει ανεπηρέαστη η Κύπρος, στην οποία επίσης φαίνεται να ακμάζει ο ψηφιακός πόλεμος, τον οποίο υποκινεί η εξέλιξη της τεχνολογίας, υποβοηθώντας αρρωστημένα κίνητρα δραστών, όπως είναι αυτό της παρακολούθησης και παραγωγής παιδικής πορνογραφίας. Όπως αναφέρει και ο ακαδημαϊκός Yury Fedotov, *'the digital age has exacerbated the problem and created more vulnerability to children'*⁷⁹. Η πρόθεση του Ν.91 (1)/2014, ήταν επιβεβλημένη για την πρόληψη και καταστολή των αδικημάτων της σεξουαλικής κακοποίησης και σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, της παιδικής πορνογραφίας και της άγρα παιδιών για σεξουαλικούς σκοπούς.⁸⁰

Συνεπώς, στο κεφάλαιο αυτό, παρατίθεται η περιγραφική αναφορά του φαινομένου στα πρώιμα στάδια του, στην κυπριακή έννομη τάξη, καθώς και στην αντιμετώπιση του από την Δικαστική εξουσία, μέσα από την παράθεση πλούσιας νομολογίας. Επίσης, δεν παραλείπεται η απαρίθμηση όλων των παραγόντων που λαμβάνονται υπόψιν για την επιμέτρηση της ποινής, από τα κυπριακά Δικαστήρια, καθώς και η αναγκαία διεύρυνση του αξιοποιίνου, ώστε να τιμωρείται η κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας.

1. Οι πρόνοιες της Κυπριακής έννομης τάξης (Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014)

Είναι ενδιαφέρον ότι η κύρια νομοθετική ρύθμιση για επιβολή ποινικών κυρώσεων στην Κυπριακή Δημοκρατία, και δη ο ποινικός κώδικας Κεφ.154, δεν περιλαμβάνει καμία διάταξη που να ποινικοποιεί την παιδική πορνογραφία. Το γεγονός αυτό όμως, δύναται να συντρέχει διότι εν καιρό δημιουργίας του, ο κύπριος νομοθέτης, δεν μπορούσε να γνωρίζει την εξέλιξη των πραγμάτων, και πως τα σύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα θα καθιστούσαν την παρακολούθηση βίντεο τόσο απλή και γρήγορη, ώστε να χρήζουν ποινικής αντιμετώπισης. Παρά λοιπόν την απουσία σχετικής με την παιδική πορνογραφία πρόνοιας, από τον κώδικα

⁷⁸ Ibid αριθμός 10, σελίδα 25.

⁷⁹ AP, "Sweetie", a computer-generated girl, lures sex predators' (Nzherald, 4 November 2013) <https://www.nzherald.co.nz/world/sweetie-a-computer-generated-girl-lures-sex-predators/E2YRCSZZGHT2L3LLHBY45FMVRI/?c_id=2&objectid=11151608> accessed 4 November 2013.

⁸⁰ Ibid, αριθμός 2.

του ποινικού δικαίου, έως και σήμερα, σε Διεθνές επίπεδο, στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης (του οποίου η Κυπριακή Δημοκρατία είναι μέλος) υπογράφηκε η Σύμβαση του Λανζαρότε, για την προστασία του παιδιού από τη σεξουαλική εκμετάλλευση και τη σεξουαλική κακοποίηση, η οποία αναφέρει ενέργειες που αφορούν σε νομοθετικά μέτρα και μηχανισμούς για την ποινικοποίηση της παιδικής πορνογραφίας. Αυτή, μεταξύ άλλων, υπογράφηκε από την Κυπριακή Δημοκρατία, και για την τήρηση των υποχρεώσεων της, συντάχθηκε και υιοθετήθηκε ο Νόμος του 2014 (91(I)/2014), ως ένας κυρωτικός Νόμος της Διεθνούς Σύμβασης του Λανζαρότε, η οποία προβλέπει συγκεκριμένες ποινές, ενάντια σε άτομα που εμπλέκονται σε τέτοιες δραστηριότητες.

Στο *άρθρο 2* του Νόμου, που συνήθως εμπεριέχει την ερμηνεία ορισμένων όρων της κάθε νομοθεσίας, επεξηγούνται οι έννοιες που συναντώνται και στο κείμενο της Λανζαρότε. Στις διατάξεις του λοιπόν, διασαφηνίζονται η έννοια της παιδικής πορνογραφίας και ποια άτομα θεωρούνται ανήλικα. Ειδικότερα, ορίζεται ως παιδί *‘κάθε άτομο κάτω των δεκαοκτώ (18) ετών,’* αλλά τίθεται ηλικία συναίνεσης στα δεκαεπτά (17), κάτι το οποίο προηγουμένως απουσίαζε στο νόμο. Αυτό σημαίνει ότι άτομο που έχει κλείσει το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας του θεωρείται, με βάση τον Νόμο, ικανό να δώσει συναίνεση για συμμετοχή του σε σεξουαλικές δραστηριότητες.⁸¹ Παράλληλα, ο νόμος παρέχει μια καινοτόμα πρόνοια, κατά την οποία παιδί πέραν των (17) ετών μπορεί, εφόσον συγκατατίθεται, να δώσει συναίνεση κινηματογράφησης σεξουαλικών δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκεται. Αυτή η πρόνοια, αποσαφήνισε και τον Ποινικό Κώδικα Κεφ.154, αφού, παρά τις αναφορές σε σεξουαλική εκμετάλλευση και σε άσεμνες επιθέσεις κατά ανηλίκων,⁸² πάντα έπρεπε να αποφασίζει το Δικαστήριο, για το όριο της ηλικίας που μπορούσε κάποιο παιδί να δίνει συναίνεση για την τέλεση σεξουαλικών δραστηριοτήτων. Για να ακριβολογούμε, πρόκειται για την πρώτη φορά που συναντάται στο Νόμο η περίπτωση της μη τιμώρησης πορνογράφησης ανηλίκου, με την προϋπόθεση όμως ότι έχει φτάσει στην ηλικία σεξουαλικής συναίνεσης, και που συμμετείχε με την συγκατάθεση του στο πορνογραφικό υλικό, εφόσον προορισμός του υλικού είναι η προσωπική και μόνο χρήση. Βέβαια η σπανιότητα τέτοιας στάσης από το νομοθέτη, φανερώνει και την δυσκολία της επιλογής αυτής. Παρόλα αυτά, ο νομοθέτης επέλεξε να λάβει σοβαρά

⁸¹ Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014, άρθρο 2. Σχετικά με τον όρο *‘παιδί’* και την *‘ηλικία σεξουαλικής συναίνεσης,’* βλέπε Γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. JASON NILAND, Ποινική Έφεση [2017] 18 Α.Α.Δ 2017, [2018].

⁸² Ο περί ποινικού Κώδικα Νόμος (Κεφ. 154), Μέρος IV *‘Ποινικά Αδικήματα έναντι των Ηθών.’*

υπόψιν του την πραγματική κατάσταση του ανηλίκου, από την επιθυμία του οποίου εξαρτάται το αξιόπιστο. Καθόλα πρωτοποριακό άρθρο, θα χαρακτηριζόταν και η πρόνοια της παραγράφου (γ), του **άρθρου 2**, στην οποία αναφέρεται ότι παιδική πορνογραφία θεωρείται και η προσομοίωση σεξουαλικής δραστηριότητας στην οποία ενήλικας εμφανίζεται ως παιδί. Μάλιστα, εκτιμάται ότι θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο στα επόμενα χρόνια, με την ακόμη μεγαλύτερη επερχόμενη άνθηση της τεχνολογίας.

Θεμελιακό άρθρο περί ρύθμισης της Παιδικής πορνογραφίας, είναι το υπ' αριθμό **άρθρο 8**, εντός του σχετικού Νομοθετήματος, το οποίο αποτελείται από έξι παραγράφους.⁸³ Η σοβαρότητα των διαπραχθέντων αδικημάτων της παιδικής πορνογραφίας *είναι διάχυτη, τόσο από την ίδια τη φύση τους όσο και από τη μέγιστη προβλεπόμενη στον Νόμο ποινή*.⁸⁴ Όπως φαίνεται, παιδική πορνογραφία, είναι κάθε υλικό στο οποίο απεικονίζεται παιδί *να επιδίδεται σε πραγματική ή προσομοιωμένη πράξη σεξουαλικής φύσης.* Περίληπτικά λοιπόν, με βάση τον Νόμο απλά και μόνο η κατοχή ή η πρόσβαση σε παιδική πορνογραφία (είτε μέσω ιστοσελίδων είτε άλλως πως) είναι παράνομη, και τιμωρείται με πολυετή φυλάκιση που μπορεί να φτάσει μέχρι και τα 10 χρόνια.⁸⁵ Η διανομή, η μετάδοση, η προσφορά αλλά ακόμα και η παροχή πληροφοριών για απόκτηση πρόσβασης σε παιδική πορνογραφία, επισύρει ποινή φυλάκισης μέχρι και 15 χρόνια, ενώ δικαιολογημένα, η παραγωγή παιδικής πορνογραφίας τιμωρείται αυστηρότερα, ήτοι με ποινή φυλάκισης που μπορεί να φτάσει μέχρι και τα 20 χρόνια.⁸⁶ Η **παράγραφος 6** εφαρμόζεται στην περίπτωση που το παιδί το οποίο απεικονίζεται στην πορνογραφία είναι κάτω των 13 ετών, όπου προβλέπεται ποινή φυλάκισης μέχρι και δια βίου.⁸⁷ Η επαυξημένη ποινή της **παραγράφου 6**, αντανακλά τη σοβαρότητα του αδικήματος. Πρόκειται για μια ρήτρα μέγιστης σημασίας εφόσον εννοείται πως ένα παιδί κάτω των 13 ετών, ουδέποτε είναι σε θέση να δώσει συναίνεση σε οποιαδήποτε σεξουαλική δραστηριότητα. Απλά και μόνο η παρακολούθηση βίντεο και γενικά αδικήματα που σχετίζονται με παιδική πορνογραφία τα οποία αφορούν παιδιά τόσο νεαρής ηλικίας είναι αποτρόπαια και καταδικαστέα. Ας μην λησμονείται και το γεγονός ότι, *η ανώτατη προβλεπόμενη στον Νόμο ποινή, αποτελεί, ως γνωστόν, την αφετηρία από την οποία ξεκινά το Δικαστήριο προς αναζήτηση*

⁸³ Ibid αριθμός 2, άρθρο 8.

⁸⁴ *Souilmi κατά. Αστυνομίας* (1992) 2 Α.Α.Δ. 248,[1992], *Γενικός Εισαγγελέας κατά. Πέτρον* (1993) 2 Α.Α.Δ. 9, [1993], και *Λεβέντης κατά. Αστυνομίας* (1999) 2 Α.Α.Δ. 632), [1999].

⁸⁵ Ibid, άρθρο 8 παράγραφος 1 και 2.

⁸⁶ Ibid αριθμός 2, άρθρο 8 παράγραφος 3 και 4.

⁸⁷ Ibid, άρθρο 8 παράγραφος 6.

της καταλληλότερης, υπό τις περιστάσεις, ποινής.⁸⁸ Δικαιοσυγκριτικά πάντως, φαίνεται ότι η ποινική μεταχείριση του παραγωγού από τον κάτοχο πορνογραφικού υλικού είναι γενικά διαφορετική, ακολουθώντας τα πρότυπα της Οδηγίας 2011/93/ΕΕ.⁸⁹ Εντός του **άρθρου 8** λοιπόν, προβλέπονται επιβαρυντικοί παράγοντες και επεκτείνουν το εύρος ποινών ανά περιπτώσεις από 10 ως 25 έτη, αναλόγως των περιστατικών, εφόσον *‘ τα αδικήματα αυτής της φύσεως βρίσκονται σε έξαρση και επιφέρουν ολέθριες συνέπειες. ’*⁹⁰

Ανάμεσα στις αλλαγές, που επέφερε το καινούργιο και εναρμονισμένο με την Ευρωπαϊκή πραγματικότητα νομοθετικό κείμενο,⁹¹ συγκαταλέγονται και οι παρακάτω παρατηρήσεις. Καταρχάς, στο ζήτημα που δημιουργείτο από την ανάγκη για ενισχυτική μαρτυρία, ώστε να είναι εφικτή η καταδίκη του παραβάτη, πλέον, είναι αρκετή και η μαρτυρία εμπειρογνώμονα, ενθαρρύνοντας έτσι το θύμα προς καταγγελία τέτοιων περιστατικών, χωρίς φόβο απόρριψης της μαρτυρίας του.⁹² Οι υπερασπίσεις σχετικά με την άγνοια της ηλικίας του θύματος, και της υποτιθέμενης ύπαρξης συγκατάθεσης, πλέον αποκλείονται, δημιουργώντας με αυτό τον τρόπο ένα αδίκημα αυστηρής ευθύνης, για το οποίο δεν έχει καμία σημασία το τι νόμιζε ο κατηγορούμενος σε σχέση με την ηλικία αλλά και σε σχέση με την συναίνεση του ανήλικου παιδιού. Αδίκημα αυστηρής ευθύνης γεννάται και βάση του **άρθρου 30**, το οποίο επιβάλλει την αναφορά από οποιοδήποτε πρόσωπο, τυχόν υποψιών για σεξουαλική εκμετάλλευση και κακοποίηση ανηλίκων. Κατά το Νόμοσε περίπτωση που κάποιος *‘προωθεί ή συγκαλύπτει’* πιθανή κακοποίηση, είναι ένοχος αδικήματος και δεν αποτελεί υπεράσπιση η *‘επίκληση του επαγγελματικού απόρρητου,’*⁹³ με επιπλέον επιβαρυντικό παράγοντα στην περίπτωση που ο παραβάτης είναι *‘εκπαιδευτικός ή επαγγελματίας υγείας κλπ.’* Προνοούνται επιπλέον, ποινές ή απαγορεύσεις για τον δράστη, όπως τερματισμός και απαγόρευση εργοδότησης, οπουδήποτε υπάρχουν παιδιά, ή ακόμα και απαγόρευση διαμονής κοντά στο θύμα. Εννοείται πως, δεν επιτρέπεται να προσλαμβάνεται κανένας σε εργασιακά περιβάλλοντα που συγχάζουν παιδιά

⁸⁸ *Souilmi κατά. Αστυνομίας* (1992) 2 Α.Α.Δ. 248,[1992], *Γενικός Εισαγγελέας κατά. Πέτρου* (1993) 2 Α.Α.Δ. 9, [1993], και *Λεβέντης κατά. Αστυνομίας* (1999) 2 Α.Α.Δ. 632), [1999].

⁸⁹ Παπανικολάου Π, *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου* (Σάκκουλα 2000), σελίδα 208- 212.

⁹⁰ *Ibid*, αριθμός 42.

⁹¹ Ο Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014, αντικατέστησε τον περί της Καταπολέμησης της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος του 2007 (87(Ι)/2007).

⁹² αριθμός 2, άρθρο 21 παράγραφος 3.

⁹³ *Ibid* αριθμός 2, άρθρο 30 παράγραφος 3.

(σχολεία, δραστηριότητες κτλ.), εκτός αν προσκομιστούν ποινικά μητρώα τα οποία να είναι λευκά, σε σχέση με εγκλήματα τέτοιας φύσης.⁹⁴

Πάντως η προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, φαίνεται να είναι στα πρωταρχικά σχέδια του νέου νομοθετήματος. Μάλιστα τα **άρθρα 22** μέχρι **26**, αναφέρονται στην τήρηση αρχείου καταδικασθέντων, είτε φυσικών είτε νομικών προσώπων, που διατηρείται από τις αρχές, με στοιχεία της ταυτότητας τους, στα οποία συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων, φωτογραφίες, αντίγραφα διαβατηρίου και δείγμα γενετικού υλικού DNA και δακτυλικών αποτυπωμάτων, τόσο Κυπρίων όσο και αλλοδαπών δραστών, το οποίο διατηρείται αναλλοίωτο διά βίου στο ποινικό μητρώο όσων αντιμετώπισαν οποτεδήποτε καταδίκη για κακοποίηση ανηλίκου.⁹⁵ Αυτό ισχύει και για καταδίκες προσώπων άλλων χωρών που είναι μέλη της Σύμβασης Lanzarote.⁹⁶ Θα λαμβάνονται υπόψιν δηλαδή, από τα κυπριακά Δικαστήρια, με τον ίδιο τρόπο. Το ίδιο ισχύει και για την επέκταση δικαιοδοσίας που αναφέρεται στο **άρθρο 17 παράγραφος 1**. Νοείται ειδικότερα, επέκταση της δικαιοδοσίας των Κυπριακών Δικαστηρίων για να εκδικάζουν αδικήματα όταν αυτά συνέβησαν μέσω ηλεκτρονικών συστημάτων οπουδήποτε εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας, ανεξάρτητα αν το ηλεκτρονικό αυτό σύστημα βρίσκεται ή όχι στο έδαφος της Δημοκρατίας. Βέβαια, ο νέος νόμος προνόησε και για την σωστή ενημέρωση του παιδιού. Οι μαθητές που φοιτούν τόσο σε πρωτοβάθμια όσο και σε δευτεροβάθμια προγράμματα, θα έχουν από το Υπουργείο παιδείας και πολιτισμού ενημερωτικά προγράμματα σχετικά με το ζήτημα της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και πορνογραφίας, που θα τα κρατούν ενήμερα για το ζήτημα.⁹⁷ Είναι αξιοσημείωτοι και οι επιβαρυντικοί παράγοντες που θέτει ο νόμος, στο **άρθρο 19**, κατά τους οποίους, αναλόγως των περιστατικών της εκάστοτε υπόθεσης, μπορεί να μεγιστοποιηθεί η ποινή ενός δράστη. Επί παραδείγματι, θα τιμωρηθεί βαρύτερα κάποιος ο οποίος διέπραξε σεξουαλικό αδίκημα εις βάρος ανηλίκου με σωματική ή νοητική αναπηρία, ή αν, είτε εκ προθέσεως είτε με αμέλεια, έθεσε τη ζωή του θύματος σε κίνδυνο, ή αν το αδίκημα διαπράχθηκε από περισσότερα του ενός άτομα.

⁹⁴ Ibid άρθρο 14.

⁹⁵ Ο Περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014, άρθρο 14 παράγραφος 4. Το Δικαστήριο, προσμέτρησε ως ελαφρυντικό παράγοντα στο μέτρο του θεμιτού το καθαρό ποινικό του μητρώο, στην *Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Andrii Tvardovskiy*, Ποινική έφεση [2017] Α.Α.Δ, [2017].

⁹⁶ Απόφαση - Πλαίσιο 2009/315/ΔΕΥ.

⁹⁷ Ibid αριθμός 2, άρθρο 55.

Συμπεραίνεται λοιπόν ότι, οι παραπάνω δυνατότητες που παρέχει ο ειδικός νόμος στους κύριους Δικαστές, θεωρούνται σημαντικές προσθήκες, μιας και δεν περιορίζουν πλέον στην ποινή φυλάκισης ή στην επιβολή προστίμου. Αντίθετα, αφήνουν την εξουσία οι Δικαστές να επιβάλλουν επιπρόσθετες ποινές, εκτός των δύο κλασικών προαναφερόμενων, ώστε να επιβάλλονται αποτρεπτικές *‘ποινές που αναλόγως της περίπτωσης, έχουν την δέουσα αυστηρότητα’*.⁹⁸ Επιπλέον, ως υφίσταται ο Νόμος αυτός, παρατηρείται η πιστή τήρηση των διεθνών επιταγών από τον κύπριο νομοθέτη, στο ζήτημα της τιμώρησης της παιδικής πορνογραφίας, εφόσον οι παραπάνω πρόνοιες ουσιαστικά εναρμονίζουν την κυπριακή νομοθεσία με την Ευρωπαϊκή Οδηγία 2011/93/ΕΕ καθώς και με τη Σύμβαση Λανζαρότε.

Πέραν των πιο πάνω, υπάρχουν και άλλα νομοθετήματα στην κυπριακή έννομη τάξη που ποινικοποιούν αδικήματα σεξουαλικής φύσης έναντι παιδιών, όπως ο Περί της Σύμβασης κατά του Εγκλήματος μέσω του Διαδικτύου (Κυρωτικός) Ν. 22(III)/2004, ο Περί της Καταπολέμησης της Εμπορίας και της Εκμετάλλευσης Προσώπων και της Προστασίας των Θυμάτων Νόμος του 2007 (Ν. 87(I)/2007) ως αυτοί έχουν τροποποιηθεί, καθώς και η διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού με τα προαιρετικά της πρωτόκολλα, που ψηφίστηκε στις 20/11/1989 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών, παρόλο που δεν προβλέπουν όλα πρόνοιες σχετικά με την παιδική πορνογραφία.

2. Η αναγνώριση της παιδικής πορνογραφίας μέσα από τη Νομολογία Κυπριακών Δικαστηρίων

Το Δικαστήριο, μέσα από μια τεχνική προσέγγιση επί του ζητήματος, γνωστοποίησε την έξαρση του φαινομένου και για τα κυπριακά δεδομένα, εφόσον από το 2004 μέχρι το 2016, είχαν καταχωρηθεί 1711 υποθέσεις, εκ των οποίων οι μισές σχετίζονταν με σεξουαλική εγκληματικότητα εναντίον ανηλίκων. Μόλις το 2016, στη νομολογία των κυπριακών Δικαστηρίων, αναγνωρίστηκε ότι, *‘το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας έχει προσλάβει τα*

⁹⁸ *Δημοκρατία κατά. Κουφού*, Ποινική Έφεση [2021] Α.Α.Δ. 94, [2021], *Δημοκρατία κατά. Χατζηθανασίου*, Ποινική Έφεση [2021] Α.Α.Δ 20, [2021], *‘τα Δικαστήρια, ως οι φρουροί της νομιμότητας και κατανοώντας τις ανησυχίες της κοινωνίας, για αυτού του είδους τα αδικήματα, οφείλουν να αντιμετωπίζουν – αναλόγως βεβαίως της περίπτωσης – τους δράστες με τη δέουσα αυστηρότητα,’* και *Δημοκρατία κατά. Άδωνη Νικολάου* [2016] ΑΔ 23390, [2015], *‘πρέπει να αντιμετωπίσουν το έγκλημα αυτής της μορφής με ποινές που πρέπει να έχουν έντονα τον αποτρεπτικό χαρακτήρα.’*

τελευταία χρόνια παγκοσμίως, τεράστιες διαστάσεις λόγω της αυξημένης χρήσης του διαδικτύου, το οποίο διευκόλυνε σε μεγάλο βαθμό την πρόσβαση χρηστών σε παιδικό πορνογραφικό υλικό.⁹⁹ Σε υπόθεση σεξουαλικής κακοποίησης ανήλικου, το δικαστήριο τόνισε ότι 'ο 'περιηγητής' TOR (The Onion Router) χρησιμοποιείται κυρίως από παιδόφιλους που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για τις παράνομες τους δραστηριότητες.'¹⁰⁰ Τα κυπριακά Δικαστήρια τα τελευταία χρόνια, αναφέρονται στην ανοδική πορεία που προσλαμβάνει με τον καιρό το φαινόμενο ως μια 'πρωτοφανής μάστιγα',¹⁰¹ το οποίο διαπιστώνεται μέσα από τις υπέρογκες αποφάσεις που εκκρεμούν ενώπιόν τους, και στην 'υπέρτατη ανάγκη προστασίας των ανήλικων και αθών αυτών ψυχών, όπου και αν ευρίσκονται, τους οποίους εκμεταλλεύονται οι έμποροι του εύκολου κέρδους.'¹⁰²

Όπως φαίνεται, τα Κυπριακά Δικαστήρια, αναγνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό ορθώς το φαινόμενο, μέσα από τις αναφορές τους στην εν λόγω τεχνολογία, ακολουθώντας τα Αμερικανικά πρότυπα.¹⁰³ Επίσης, μέσω της νομολογίας, καταφαίνεται η γνώμη της Δικαστικής εξουσίας, για το περιεχόμενο πορνογραφικού υλικού στην κατοχή του δράστη, κατά την οποία 'οι εικόνες αυτές μόνο θλίψη και ντροπή μπορούν να προκαλέσουν σε ένα συνετό άνθρωπο. Πρόκειται για το χειρότερο δείγμα της ανθρώπινης εξαθλίωσης όπου μικρά αθώα, παιδιά χρησιμοποιούνται ως εργαλεία για να ικανοποιήσουν τις αρρωστημένες ορέξεις και διαστροφές κάποιων προσώπων.'¹⁰⁴

Στην υπόθεση Andrii Tvardovskiy, η θέση του Δικαστηρίου ήταν ότι, 'αυτές οι μορφές εγκλημάτων συνιστούν σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιακών δικαιωμάτων των παιδιών, όσον αφορά την προστασία και τη φροντίδα, που είναι αναγκαίες για την ευημερία τους'. Η Κυπριακή Δημοκρατία, πέρα από τον εθνικό νόμο, κατ' ακολουθία του άρθρου 34 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα του παιδιού, όπως υπέγραψε και επικύρωσε, ανέλαβε την υποχρέωση προστασίας των παιδιών από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και κακοποίησης. Συνεπώς η εισαγωγή αυστηρότερων ποινών από το Νόμο προέκυψε ως

⁹⁹ Δημοκρατία κατά. Στέλιου Γεωργίου [2016] 558 ΑΔ, [2016].

¹⁰⁰ Δημοκρατία κατά. Άδωνη Νικολάου [2016] ΑΔ 23390, [2015].

¹⁰¹ Robert Cionel Clarson κατά. Αστυνομίας, ποινική Έφεση [2022] Αρ. 38, [2022], 'Οι υποθέσεις αυτής της φύσεως και γενικά οι υποθέσεις σεξουαλικών αδικημάτων και μάλιστα με θύματα παιδιά δεν βρίσκονται μόνο σε έξαρση, δεν αποτελούν απλώς αδικήματα που δεσπόζουν στο εγκληματικό στερέωμα της Κύπρου, αλλά έχουν πλέον εξελιχθεί σε πρωτοφανή μάστιγα.'

¹⁰² Δημοκρατίας κατά. ΧΧΧ, ποινική Έφεση [2018], Αρ.2017, [2019].

¹⁰³ United States of America κατά. Ross William Ulbricht [2017] CA 858, [2017], 'Silk Road was a massive, anonymous criminal marketplace that operated using the Tor Network, which renders Internet traffic through the Tor browser extremely difficult to trace'.

¹⁰⁴ Δημοκρατία κατά. Στέλιου Γεωργίου [2016] 558 ΑΔ, [2016].

επιτακτική, αφού τέτοιας φύσης αδικήματα βρίσκονται σε έξαρση και επιφέρουν ολέθριες συνέπειες.¹⁰⁵ Εν ολίγοις, δεν είναι λίγες οι φορές που τα κυπριακά Δικαστήρια αναγνώρισαν με ανησυχία το φαινόμενο και την σοβαρότητα που έχει προσλάβει, εξαιτίας της ‘ευρείας χρήσης του διαδικτύου.’¹⁰⁶

3. Ανεπάρκεια ποινών που επιβάλλονται από τα κυπριακά Δικαστήρια (απόφαση Μακαμιάν)

Η πρώτη θεμελιώδης υπόθεση στα Κυπριακά δρώμενα που ασχολήθηκε με ζήτημα παιδικής πορνογραφίας, η Μακαμιάν του 2007, εν τέλει κρίθηκε ότι δεν είναι η πλέον κατάλληλη για την καταγραφή κατευθυντήριων γραμμών υπό μορφή καθοδήγησης προς τους Δικαστές. Το ζήτημα στην υπόθεση αυτή ήταν, κατά την έφεση του Γενικού Εισαγγελέα, η ανεπάρκεια της επιβληθείσας ποινής για τον δράστη, αφού οι υπ’ αναφορά Δικαστές δεν μπόρεσαν να προσφέρουν μια σωστή καθοδήγηση σχετικά με τα αδικήματα αυτά.¹⁰⁷ Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, ο δράστης εντοπίστηκε να φέρει δεκατρείς ψηφιακούς δίσκους, με μικρής διάρκειας βίντεο και φωτογραφίες ανηλίκων που επιδίδονταν σε σεξουαλικές πράξεις.

¹⁰⁵ Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. *Andrii Tvardovskiy* [2018], ΑΔ 95, [2017]. Βλ. επίσης Γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. *JASON NILAND*, Ποινική Έφεση [2017] 18 Α.Α.Δ 2017, [2018] ‘*Με το Νόμο, Ν.91(Ι)/2014, εισάγονται αυστηρότερες ποινές για τα αδικήματα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της παιδικής πορνογραφίας. Αναγνωρίζεται ότι αυτής της μορφής τα εγκλήματα συνιστούν σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιακών δικαιωμάτων των παιδιών, όσον αφορά την προστασία και τη φροντίδα, που είναι αναγκαίες για την ευημερία τους. Η Κυπριακή Δημοκρατία, κατ’ ακολουθία του άρθρου 34 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, την οποία έχει υπογράψει και κυρώσει, ανέλαβε την υποχρέωση προστασίας των παιδιών από κάθε μορφή σεξουαλικής εκμετάλλευσης και σεξουαλικής κακοποίησης. Συνεπώς, η εισαγωγή αυστηρότερων ποινών από το Νόμο προέκυψε ως επιτακτική, αφού τέτοιας φύσεως αδικήματα βρίσκονται σε έξαρση και επιφέρουν ολέθριες συνέπειες’.*

¹⁰⁶ *Souilmi* κατά. *Αστυνομίας* (1992) 2 Α.Α.Δ. 248,[1992], Γενικός Εισαγγελέας κατά. *Πέτρου* (1993) 2 Α.Α.Δ. 9, [1993], και *Λεβέντης* κατά. *Αστυνομίας* (1999) 2 Α.Α.Δ. 632), [1999], ‘*Πέραν των πιο πάνω, διατυπώνουμε με τον πιο έντονο τρόπο την ανησυχία μας στην έξαρση που παρατηρείται σε τέτοιας φύσης αδικήματα, διαπίστωση στην οποίαν οδηγούμαστε, αντλώντας δικαστική γνώση από τον αριθμό υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιόν μας και αφορούν αδικήματα τα οποία στηρίζονται στις διατάξεις του Ν.91(Ι)/2014. Το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας δυστυχώς τα τελευταία χρόνια έχει προσλάβει τεράστιες διαστάσεις, λόγω της όλο και πιο ευρείας χρήσης του διαδικτύου, της αμεσότητας πρόσβασης που προσφέρει, ιδιαίτερα μέσω των διαφόρων εφαρμογών διαδικτυακής επικοινωνίας και της ανωνυμίας που προσφέρει ο κυβερνοχώρος, διευκολύνοντας με αυτό τον τρόπο, σε μεγάλο βαθμό, την πρόσβαση χρηστών σε παιδικό πορνογραφικό υλικό’.*

¹⁰⁷ *Ibid* αριθμός 40, σελίδα 7 ‘*Είναι σαφές πως η υπόθεση Μακαμιάν, δεν προσφέρει οποιαδήποτε δεσμευτική καθοδήγηση ως προς τον τρόπο αντιμετώπισης τέτοιας φύσης αδικημάτων, λόγω της απουσίας του επακριβούς πεδίου γεγονότων της.’*

Η τελική ποινή που του επέβαλε το Δικαστήριο, χωρίς μάλιστα να τεθεί ενώπιον του το υλικό αυτό, ήταν 1000 λίρες. Η ποινή αυτή, χαρακτηρίστηκε από το Εφετείο ότι βρισκόταν στο ‘μεταίχμιο της επιείκειας και της έκδηλης ανεπάρκειας’ και στήριξε την άποψη του στο γεγονός ότι το πρωτόδικο Δικαστήριο, δεν αξιολόγησε καν το περιεχόμενο του πορνογραφικού υλικού, ώστε να το κατατάξει σε κλίμακα σοβαρότητας, και αναλόγως του αδικήματος που είχε διαπραχθεί.¹⁰⁸ Εν τέλει, ως καθοδηγητική απόφαση, τέθηκε η Oliver,¹⁰⁹ και έκτοτε τα κυπριακά Δικαστήρια, ανέφεραν σε πολλές άλλες αποφάσεις ότι ‘ η παραπομπή στο *Explanatory Report to the Convention on Cybercrime* καθώς και στην υπόθεση *Oliver* θα είναι πάντοτε χρήσιμη, με τις ανάλογες προσαρμογές και με αναφορά στις ανάγκες της κάθε υπόθεσης.’¹¹⁰

Πάντως, ακόμη και οι πιο πρόσφατες επιβαλλόμενες ποινές από τα Κυπριακά Δικαστήρια, χάριν βέβαια στους ελαφρυντικούς παράγοντες οι οποίοι θα αναπτυχθούν αμέσως μετά, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν στην πλειοψηφία τους ως επιεικείς, κατά την άποψη της συγγραφέα. Με πιο πρόσφατο παράδειγμα την απόφαση του 2022, κατά την οποία, παρόλο που ο κατηγορούμενος καταδικάστηκε για κατοχή παιδικής πορνογραφίας με παιδιά ηλικίας κάτω των 13 ετών, του επιβλήθηκαν συντρέχουσες ποινές φυλάκισης με μεγαλύτερη αυτή των 5 ετών, εξαιτίας του ότι επρόκειτο για πρόσωπο νεαρής ηλικίας με λευκό ποινικό μητρώο, το οποίο παραδέχθηκε τη διάπραξη του αδικήματος.¹¹¹

¹⁰⁸ Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. xxx Νικολάου, Ποινική Έφεση [2016] Α.Α.Δ 185, [2016], ‘*Το Εφετείο, επεμβαίνει μόνο όπου ‘όπου η ανεπάρκεια της ποινής καταφαίνεται ως αντικειμενικό γεγονός. Η ανεπάρκεια πρέπει να προκύπτει είτε από την πασιφανή έλλειψη αντιστοιχίας μεταξύ της σοβαρότητας του εγκλήματος και της ποινής ή από την ουσιώδη απόκλιση της ποινής από το μέτρο που οριοθετεί η νομολογία του Ανώτατου Δικαστηρίου, ή μετά από το συσχετισμό των δύο παραγόντων.*’

¹⁰⁹ Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. *Aragam Makamian* [2007] 2 Α.Α.Δ 405, [2007].

, σελίδα 5 ‘*Θεωρούμε πως εδώ η περίπτωση δεν είναι η πλέον κατάλληλη για την καταγραφή κατευθυντήριων γραμμών υπό μορφή καθοδήγησης προς τα δικά μας δικαστήρια.*’

¹¹⁰ Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. *Μάριου Ασιώτη* [2010] 2 Α.Α.Δ. 67, [2010].

¹¹¹ *Liu* κατά. Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση [2022], Αρ. 109, [2023], ‘*Οι εν λόγω κατηγορίες, αφορούσαν 1.321 αρχεία εικόνας (τα περισσότερα εκ των οποίων ήταν επιπέδου 1, καθώς επίσης υπήρχαν και των υπόλοιπων επιπέδων, μάλιστα και 4 του επιπέδου 5) και 279 αρχεία βίντεο (συνολικής χρονικής διάρκειας, 56 ωρών, 41 λεπτών και 15 δευτερολέπτων, 44 εκ των οποίων του επιπέδου 1, 24 του επιπέδου 2, 92 του επιπέδου 3, 113 του επιπέδου 4 και 9 του επιπέδου 5) με παιδική πορνογραφία (πραγματικών και κακοποιημένων παιδιών), που εντοπίστηκαν αποθηκευμένα σε δύο εξωτερικούς σκληρούς δίσκους ιδιοκτησίας του κατηγορουμένου, οι οποίοι κατασχέθηκαν από την Αστυνομία ως τεκμήριο.*’

4. Η επιμέτρηση της ποινής από τα κυπριακά Δικαστήρια

Το Αγγλικό Εφετείο, στην υπόθεση η *R κατά. Oliver and others*,¹¹² καθόρισε μια σειρά κριτηρίων και παραγόντων, που πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν κατά την επιμέτρηση της ποινής σε υποθέσεις που αφορούν σεξουαλικά κακοποιημένα παιδιά. Στην απόφαση αναφέρεται ότι η σοβαρότητα του αδικήματος εναντίον του ανηλίκου, κρίνεται και εξετάζεται σε σχέση με τη φύση του πορνογραφικού υλικού, και με την έκταση της συμμετοχής του κατηγορουμένου στο αδίκημα. Αυτές είναι, και οι κατευθυντήριες γραμμές που ακολουθούν έκτοτε, και τα κυπριακά Δικαστήρια.¹¹³ Αναφορικά με την πρώτη προϋπόθεση, της φύσης του αδικήματος, η αστυνομία, διαχωρίζει το υλικό σε πέντε κατηγορίες, που είναι σχετικές με το είδος και το ύψος της ποινής.¹¹⁴ Όσο σοβαρότερο είναι το περιεχόμενο της πορνογραφίας, τόσο μεγαλύτερη είναι και η ποινή που θα επιβάλλουν τα Δικαστήρια. Βεβαίως, στην Αγγλία αυτή η κατηγοριοποίηση πλέον έχει αλλάξει και γίνεται σε τρία μόνο επίπεδα, τα οποία περιλαμβάνουν την απλή κατοχή (Possession), την διανομή (Distribution), και την δημιουργία (Production) τέτοιας φύσης υλικού. Εντός των τριών κατηγοριών αυτών ορίζεται και η φύση του υλικού.¹¹⁵ Ωστόσο στην Κύπρο εξακολουθεί η κατηγοριοποίηση να γίνεται σε πέντε επίπεδα.¹¹⁶ Με την χαμηλότερη ποινή, τιμωρείται το υλικό το οποίο αναπαριστά παιδιά τα

¹¹² *R. κατά. Oliver and others* [2003] 2 Cr.App.R. (S) 15, [2003], σελίδες 19, 20, 22.

¹¹³ *Δημοκρατία κατά. Άδωνη Νικολάου* [2016] ΑΔ 23390, [2015]. Βλ. Επίσης *R. κατά. Oliver and others* [2003] 2 Cr.App.R. (S) 15, ‘Any element of commercial gain will place an offence at a high level of seriousness. In our judgment, swapping of images can properly be regarded as a commercial activity, albeit without financial gain, because it fuels demand for such material. Merely locating an image on the internet will generally be less serious than down-loading it. Down-loading will generally be less serious than taking an original film or photograph of indecent posing or activity.’

¹¹⁴ *Ibid*, αριθμός 42 ‘Υπενθυμίζουμε ότι, η Αστυνομία εξέτασε τα αρχεία, διαβάθμισε το περιεχόμενο τους και τα διαχώρισε στις πέντε κατηγορίες.’

¹¹⁵ Sentencing Council ‘Sexual Offences Definitive Guideline’ (1st April 2014) <<https://www.sentencingcouncil.org.uk/wp-content/uploads/Sexual-OffencesDefinitive-Guideline-web5.pdf>> accessed 1st April 2014, σελίδα 76.

¹¹⁶ *Δημοκρατία κατά. Χατζηαθανασίου*, Ποινική Έφεση [2021], Αρ.20, [2021], το Ανώτατο Δικαστήριο επεσήμανε ότι, ‘υπάρχουν διαφορές στην Κύπρο σε σχέση με τα ισχύοντα στην Αγγλία λόγω διαφορετικών προνοιών ως προς τις προβλεπόμενες ποινές. Και τούτο ενόψει των προβλεπόμενων από την Κυπριακή νομοθεσία ποινών που, όπως, ήδη έχει πιο πάνω αναφερθεί θέτει τα 10 χρόνια ως μέγιστη ποινή για κατοχή πορνογραφικού υλικού με παιδιά άνω των 13 ετών και τη δια βίου φυλάκιση ως τη μέγιστη ποινή με παιδιά κάτω των 13 ετών. Ωστόσο καθοδήγηση μπορεί να αντληθεί από το *Definitive Guideline* στο συγκεκριμένο τομέα ως προς τους σχετικούς παράγοντες κατά την επιμέτρηση της ποινής’. Βλ. επίσης *Λευκαρίτης κ.ά. κατά. Δημοκρατίας*, Ποινικές Εφέσεις [2014], αρ.135 και 138, [2016], *Αστυνομία κατά. Πατούρη*, Ποινική Έφεση [2020] αρ. 51, [2020] και *Δημοκρατία κατά. Κουφού*, Ποινική Έφεση [2019], αρ. 2019, [2021].

οποία δεν επιδίδονται σε σεξουαλική δραστηριότητα. Μερικώς υψηλότερη ποινή επιβάλλεται για υλικό παιδικής πορνογραφίας το οποίο παρουσιάζει σεξουαλική δραστηριότητα η οποία συμβαίνει μεταξύ παιδιών, ή αυνανισμό ο οποίος προέρχεται από το ίδιο το παιδί. Το ακριβώς επόμενο επίπεδο είναι αυτό που περιλαμβάνει σεξουαλική δραστηριότητα μεταξύ ενήλικα και παιδιού, η οποία όμως δεν περιλαμβάνει διείσδυση. Στις δύο σοβαρότερες κατηγορίες, συγκαταλέγονται η σεξουαλική δραστηριότητα που περιλαμβάνει διείσδυση, οι σαδιστικές πράξεις και η κτηνοβασία. Έπειτα από την κατηγοριοποίηση αυτή, ο δεύτερος παράγοντας που κρίνει τη σοβαρότητα του αδικήματος, είναι το κατά πόσο, και σε ποιο βαθμό εμπλέκεται ο κατηγορούμενος στην υπό εξέλιξη πράξη. Ένας παράγοντας που επηρεάζει την ποινή και την κατατάσσει σε υψηλότερα επίπεδα, είναι η περίπτωση που το υλικό έχει εμπορικό προορισμό. Ακόμα και αν η διανομή του υλικού γίνεται μεταξύ δύο ατόμων, χωρίς οικονομικά ανταλλάγματα, κατατάσσεται από τα Δικαστήρια σαν περίπτωση εμπορικής δραστηριότητας. Πόσο δε μάλλον, αν η ανταλλαγή δεν είναι σε κλειστό κύκλο δύο ή τριών ατόμων, αλλά ευρέως μέσω του διαδικτύου. Και βέβαια, το αγγλικό Εφετείο διαχωρίζει τις περιπτώσεις κατά τις οποίες, γίνεται απλά κατέβασμα τέτοιου υλικού, από τις περιπτώσεις για τις οποίες ο δράστης παράγει ο ίδιος το υλικό, με το παιδί. Δεν θα μπορούσαν εξάλλου να τιμωρούνται ισάξια, διότι προφανώς η παραγωγή τέτοιου υλικού, είναι πολύ αυστηρότερο αδίκημα που συντελεί στην αύξηση της ζήτησης για τέτοιο υλικό.

Στην υπόθεση *Oliver*, λοιπόν, την οποία ακολουθούν τα κυπριακά Δικαστήρια,¹¹⁷ γίνεται διαχωρισμός των ελαφρυντικών και επιβαρυντικών παραγόντων, αναλύοντας τη σοβαρότητα του αδικήματος, με την εφαρμογή, μερικών ακόμη κριτηρίων επιβαρυντικής φύσης. Εξ' όσων αναφέρθηκαν στην υπόθεση *Δημοκρατία κατά Jason Gareth Carl Niland*, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός της κατοχής υλικού από το δράστη, τόσο αυστηρότερη θα είναι και η ποινή.¹¹⁸ Επίσης, ο τρόπος ταξινόμησης του υλικού στα αρχεία του δράστη με πολυσύνθετη, εξειδικευμένη (sophisticated) μεθοδολογία, υποδηλώνουν το κατά πόσο τον ενδιαφέρει, και ενδεχομένως, αν το χρησιμοποιεί για εμπορικό σκοπό ή όχι (οικονομικό όφελος που λαμβάνεται). Αν περιορίστηκε στην προβολή του υλικού από το διαδίκτυο, διαφέρει με το εάν

¹¹⁷ Οι αρχές αυτές έχουν υιοθετηθεί μεταξύ άλλων στις υποθέσεις *Δημοκρατία κατά. Γιώργος Κωνσταντίνου* [2017] 15 Α.Α.Δ. 17814, [2017], *Γενικός εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. JASON NILAND, Ποινική Έφεση* [2017] 18 Α.Α.Δ 2017, [2018], *Δημοκρατία κατά. Άδωνη Νικολάου* [2016] ΑΔ 23390, [2015] και *Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Andrii Tvardovskyi, Ποινική έφεση* [2017] Α.Α.Δ, [2017].

¹¹⁸ *Ibid*, αριθμός 42, 'Είναι σαφώς επιβαρυντικό για τον κατηγορούμενο ότι ο τρόπος με τον οποίο ενήργησε, έχοντας στην κατοχή του πολύ μεγάλο αριθμό αρχείων βίντεο όλων των κατηγοριών, υποδηλώνει άτομο που είχε αυξημένο ενδιαφέρον και που ασχολείτο συστηματικά με τη συλλογή και κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας.'

το κατέβασε στον υπολογιστή του για μετέπειτα χρήση,¹¹⁹ ή αν το δημοσιοποίησε. Στην υπόθεση *R. κατά. Owen*, αναφέρθηκε επίσης ο ηλικιακός παράγοντας των εικονιζόμενων προσώπων,¹²⁰ που είναι σχετικός και λαμβάνεται υπόψιν ως επιβαρυντικό στοιχείο κατά την επιβολή της ποινής. Επιπλέον επιβαρυντικοί παράγοντες είναι η εμπλοκή του κατηγορούμενου στην αρχική παραγωγή των εικόνων, με ιδιαίτερη αποστροφή στις περιπτώσεις που ο δράστης ανήκει στον οικογενειακό κύκλο ή *‘σε συγκεκριμένες ευάλωτες ομάδες ή σε περιπτώσεις όπου ο κατηγορούμενος καταχράται της θέσης εμπιστοσύνης που κατέχει.’*¹²¹

Εν αντιθέσει, οι ελαφρυντικοί παράγοντες μπορεί να περιλαμβάνουν ένα καθαρό ποινικό μητρώο του δράστη, ο οποίος δεν βαρύνετε με προηγούμενες καταδίκες για παρόμοιας φύσης αδικήματα, τον καλό χαρακτήρα, την ψυχική του κατάσταση, την ηλικία του και τη ωριμότητα του. Λιγότερο σημαντικός είναι ο παράγοντας της οικογενειακής κατάστασης του δράστη.¹²² Κατά τα κυπριακά Δικαστήρια, η συνεργασία με τις αρχές και η άμεση παραδοχή για τις κατηγορίες από τον φερόμενο ως δράστη, ανταμείβεται σε κάποιο βαθμό με ελαφρύ μετριασμό της ποινής του.¹²³

Ασφαλώς, δεν μπορεί να υπάρχουν όλοι οι παράγοντες που μετριάζουν ή επιβαρύνουν την ποινή του κατηγορουμένου γραμμένοι σε μια λίστα. Οι επιβληθείσες ποινές, *‘είναι μεν ενδεικτικές του μέτρου τιμωρίας συγκεκριμένων αδικημάτων και των παραμέτρων που τις περιβάλλουν, δεν είναι όμως δεσμευτικού χαρακτήρα,’* καθώς η κάθε περίπτωση αξιολογείται διαφορετικά, αναλόγως των περιστατικών.¹²⁴ Η σωστή ωστόσο, αξιολόγηση της φύσης του

¹¹⁹ *Δημοκρατία κατά. Στέλιου Γεωργίου* [2016] 558 ΑΔ, [2016] *‘Επιβαρυντικό είναι και το γεγονός ότι δεν περιορίστηκε να δει τις εικόνες στο διαδίκτυο αλλά τις μετέφερε στους ηλεκτρονικούς του υπολογιστές (downloaded).’*

¹²⁰ *R. κατά. Owen* 86 Cr. App. R. 291.

¹²¹ *R. κατά. Oliver and others* [2003] 2 Cr.App.R. (S) 15, [2003].

¹²² *Δημοκρατία κατά. Στέλιου Γεωργίου* [2016] 558 ΑΔ, [2016], *‘Σε τέτοιας φύσης υποθέσεις λαμβάνονται υπόψη οι παράγοντες αυτοί, δεν είναι όμως βαρύνουσας σημασίας στον καθορισμό της ποινής. Η κατανόηση των προσωπικών και οικογενειακών συνθηκών του κατηγορουμένου δεν μπορεί να επιδράσει κατά τρόπο που να εξασθενήσει την αποτελεσματική εφαρμογή του Νόμου.’*

¹²³ *Ibid*, *‘Λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο ως μετριαστικοί παράγοντες, καθότι προάγουν τους σκοπούς της δικαιοσύνης, είναι από στοιχείο της ειλικρινούς μεταμέλειας του και θα πρέπει να ανταμείβονται με την ανάλογη έκπτωση στην ποινή’.*

¹²⁴ Η ποινή που επιβάλλεται σε κάθε υπόθεση είναι συναρτημένη με τα ιδιαίτερα της περιστατικά και τις προσωπικές περιστάσεις του δράστη. Χαρακτηριστικές είναι οι υποθέσεις *R. κατά. Rowe* [2010] EWCA Crim 357, 2 Cr App. R, *‘The Judge stated that, the judge’s task is to assess each case individually by the essential exercise of judgment’*, *Χαραλάμπους κατά. Δημοκρατίας* [2000], 2 Α.Α.Δ. 1, [2000] και *Μιχαήλ κατά. Δημοκρατίας* [2003] 2 Α.Α.Δ. 123, [2003].

αδικήματος και της εμπλοκής του δράστη, είναι σημαντική για τα Δικαστήρια, τόσο για την ορθή επιβολή της ποινής που θα επιβάλει, όσο και την αποκατάσταση της δικαιοσύνης.

Κεφάλαιο Τέταρτο: Η προβληματική της κατοχής στο αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας

Στο παρόν κεφάλαιο, θα αναπτυχθεί το ζήτημα της κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας. Ειδικότερα, πρόκειται να αναλυθούν οι επιμέρους πτυχές του εγκλήματος, όπως είναι η κατηγοριοποίηση της κατοχής, και να εξεταστεί η περίπτωση της προσωρινής μνήμης (cache). Μεγάλη έμφαση θα δοθεί στη διεύρυνση του αξιοποίνου, για την καλύτερη αντιμετώπιση του φαινομένου, κατά την άποψη της συγγραφέα.

1. Το ζήτημα της κατοχής

Παρά τις προσπάθειες που σημειώθηκαν σε εθνικό και υπερεθνικό επίπεδο, η ζήτηση για το υλικό της παιδικής πορνογραφίας παραμένει υψηλή, και μόνο όταν απαγορευθεί η κατοχή του, θα πάψει να υφίσταται σαν φαινόμενο.¹²⁵ Εξάλλου, όπως έχει αναφερθεί και πρωτύτερα, παρά το γεγονός ότι η απλή κατοχή του υλικού της παιδικής πορνογραφίας, *‘δεν είναι άμεσα επιβλαβής για τους ανήλικους, έμμεσα ενθαρρύνει και υποθάλλει την κακοποίηση τους’*.¹²⁶ Το σκεπτικό του κύριου Δικαστή, ήταν σαφές *‘η αναζήτηση και η κατοχή μέσω διαδικτύου τέτοιου πορνογραφικού υλικού αυξάνει τη ζήτηση και ενθαρρύνει τους εμπνευστές της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων να συνεχίζουν το έργο τους’*.¹²⁷

Ωστόσο, δημιουργεί προβληματισμό στην ακαδημαϊκή κοινότητα, η περίπτωση κατά την οποία ο φερόμενος ως δράστης, παρακολουθούσε στον ηλεκτρονικό του υπολογιστή

¹²⁵ Osborne κατά. Ohio [1990] 495 U.S. 103, [1990].

¹²⁶ John Carr, *‘Child Abuse, Child Pornography and the Internet’* (NCH 2003), σελίδα 9. βλ. επίσης R. κατά. Sharpe(2001) *‘η κατοχή παιδικής πορνογραφίας συμβάλλει στην αγορά παιδικής πορνογραφίας, μια αγορά η οποία με τη σειρά της ωθεί την παραγωγή που συνεπάγεται την εκμετάλλευση παιδιών. [...] η παραγωγή παιδικής πορνογραφίας τροφοδοτείται από την αγορά της, και η αγορά με τη σειρά της τροφοδοτείται από εκείνους που επιδιώκουν να την κατέχουν’*.

¹²⁷ Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Aram Makamian [2007] 2 Α.Α.Δ 405, [2007].

παράνομο υλικό παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης, το οποίο δεν αποθήκευσε εν τέλει, πουθενά. Πρόκειται για κατοχή? Τι γίνεται στην περίπτωση που το υλικό αυτό βρίσκεται αποθηκευμένο ήδη στο πρόγραμμα περιήγησης που χρησιμοποίησε χωρίς τη γνώση του? Η εν γνώσει πρόσβαση και θέαση, του φερόμενου ως δράστη, σε παρόμοιο υλικό, μπορεί να ποινικοποιείται?.

Δεν υφίσταται ορισμός της κατοχής στον σχετικό κυπριακό νόμο, ώστε να ξεκαθαρίζει τα προαναφερθέντα ζητήματα, μιας και δεν είναι συντονισμένος και επικαιροποιημένος με το σημερινό επίπεδο τεχνολογίας. Παρόλα αυτά, για περαιτέρω καθοδήγηση σχετικά με την έννοια της κατοχής, μπορεί να ανατρέξει κανείς στο **άρθρο 2** του ποινικού κώδικα, Κεφ.154,¹²⁸ στον οποίο αναφέρεται ότι: *‘(α) να κατέχει’ ή ‘να έχει στην κατοχή’ περιλαμβάνει όχι μόνο το να έχει στη δική του προσωπική κατοχή, αλλά επίσης και το να έχει σε γνώση του ότι είναι στην πραγματική κατοχή ή τη φύλαξη οποιουδήποτε άλλου προσώπου ή το να φυλάγει σε οποιοδήποτε χώρο (είτε αυτός ανήκει στον ίδιο ή κατέχεται από αυτό είτε όχι) για χρήση ή όφελος του ίδιου ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου, (β) σε περισσότερα από ένα πρόσωπα, αν ένας ή περισσότερα από αυτά έχουν κάποιο πράγμα υπό τη φύλαξη ή στην κατοχή τους σε γνώση και με τη συγκατάθεση των υπολοίπων, το πράγμα αυτό θεωρείται ότι βρίσκεται υπό τη φύλαξη και την κατοχή καθενός και όλων αυτών των προσώπων.* Γενικά, το κυπριακό σκεπτικό φαίνεται να συμβαδίζει με τα αμερικανικά πρότυπα.¹²⁹ Ειδικότερα, προκύπτει ο διαχωρισμός πραγματικής και ‘de facto’ κατοχής. Όσον αφορά την πρώτη, ισχύει όταν ο χρήστης, ελέγχει ή εξουσιάζει φυσικά το εν λόγω αντικείμενο. Επί παραδείγματι, μπορεί να έχει ψηφιακώς, σε συσκευές αποθήκευσης δεδομένων, υλικό παιδικής πορνογραφίας (μέσω σκληρού δίσκου, στικάκι, cd ή dvd), περίπτωση η οποία είναι εύκολα αντιληπτή. Η ‘de facto’ κατοχή όμως, διευρύνει τη μορφή της πραγματικής κατοχής, μιας και αναφέρεται σε περιπτώσεις στις οποίες ο κατηγορούμενος δεν εξουσιάζει το υλικό φυσικά, αλλά έχει τρόπο να το αποκτήσει όταν και εάν το επιθυμεί. Πρόκειται για περιπτώσεις οι οποίες δεν είναι γνωστές σε όλους, όπως για παράδειγμα η κρυφή μνήμη (*cache memory*). Αυτές είναι και οι περιπτώσεις που δημιουργούν σύγχυση, μιας και μπορεί να βρεθούν αποθηκευμένες εικόνες παιδικής πορνογραφίας τις οποίες παρακολουθούσε ο δράστης, αλλά αποθηκεύτηκαν στην κρυφή μνήμη του υπολογιστή

¹²⁸ Ibid, αριθμός 79.

¹²⁹ Jonathan Clough, ‘Principles of Cybercrimes’ (Cambridge University Press 2010), σελίδες 302 με 310.

του χωρίς να το ξέρει, και βρέθηκαν σαν αποδεικτικά στοιχεία ή απλά το παραδέχτηκε ο χρήστης του υπολογιστή.

Η διαδικασία της αποθήκευσης των δεδομένων τα οποία προβάλλονται από τον χρήστη, στην κρυφή μνήμη του υπολογιστή του, είναι αυτοματοποιημένη. Οτιδήποτε αναζητήσει κανείς σε πρόγραμμα περιήγησης, αυτό, καταλήγει σε έναν απομακρυσμένο φάκελο στο πρόγραμμα περιήγησης, και δεν διαγράφεται εκτός αν γίνει δια χειρός.¹³⁰ Βέβαια η διαδικασία αυτή μπορεί να ρυθμιστεί, και η διαγραφή των δεδομένων από τα 'cache', να γίνεται όποτε το θελήσει ο χρήστης (αυτόματα). Αυτό συναγάγει και το αντίθετο. Κάποιος εξοικειωμένος με την τεχνολογία χρήστης, μπορεί να έχει ελεύθερη πρόσβαση στην προσωρινή μνήμη του υπολογιστή του, και να την χρησιμοποιεί σαν αποθηκευτικό χώρο,¹³¹ με αποτέλεσμα να επισκέπτεται τις ίδιες εικόνες όποτε το θέλει. Πρακτικά, όταν ο χρήστης επισκεφθεί εκ νέου τον ίδιο ιστότοπο, το πρόγραμμα περιήγησης θα ψάξει πρώτα στην κρυφή μνήμη για να τον εντοπίσει με σκοπό να μειώσει τον χρόνο φόρτωσης (*loading*) της ιστοσελίδας. Όπως και να έχει, αυτή η κατάσταση, δημιουργεί πρόβλημα, κατά την προσπάθεια απόδειξης κατοχής υλικού παιδικής πορνογραφίας.¹³²

Η απάντηση της πλειοψηφίας των Δικαστηρίων, επί του ζητήματος αυτού, είναι πως η εύρεση στην κρυφή μνήμη, υλικού παιδικής πορνογραφίας, θα έπρεπε να ισοδυναμούσε με κατοχή, και να είναι ποινικά κολάσιμη από το νόμο. Παρόλα αυτά, ακολουθείται, δυστυχώς η αντίθετη πρακτική. Σχετική επί του θέματος είναι υπόθεση Αστυνομικός Διευθυντής Λευκωσίας κατά. Α.Μ. Εν προκειμένω, ο φερόμενος ως δράστης, κατηγορήθηκε για την εκ προθέσεως 'εξασφάλιση παιδικής πορνογραφίας' μέσω του ηλεκτρονικού του υπολογιστή. Η ποινική του δίωξη, επιχειρήθηκε να γίνει δυνάμει του περί της Σύμβασης κατά του Εγκλήματος μέσω του Διαδικτύου (Κυρωτικός) Νόμος του 2004 (Ν. 22(III)/2004), όμως απέτυχε ελλείψει αποδεικτικών στοιχείων που να καταδεικνύουν την 'γνώση του για την ύπαρξη του υλικού στον

¹³⁰ Park Yunsik, Jake Jang, Joshua James, 'Possession of Child Exploitation Material in Computer Temporary Internet Cache' (2017), 12 Journal of Digital Forensics, Security and Law 3 < <https://commons.erau.edu/jdfsl/vol12/iss3/3/> > accessed 2017.

¹³¹ Ty E. Howard, 'Don't cache out your case: Prosecuting Child Pornography Possession Laws Based on Images Located in Temporary Intrnet Files' (2004) 1227 Berkeley Technology Law Journal 19 < [file:///C:/Users/admin/Downloads/fulltext%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/fulltext%20(1).pdf) > accessed 2014, σελίδες 229 μέχρι 1230.

¹³² *United States κατά. Kuchinski* [2006] 469 F.3d. 853.

H/Y.¹³³ Σε παρόμοια υπόθεση, όπου μάλιστα ο κατηγορούμενος παραδέχτηκε πως είχε δει εικόνες διαδικτυακά με περιεχόμενο παιδικής πορνογραφίας, όμως εν αγνοία του αυτές αποθηκεύτηκαν στη μνήμη (cache) υπολογιστή, κρίθηκε ότι δεν ήταν ένοχος για το αδίκημα της κατοχής του υλικού.¹³⁴ Εξάλλου, όπως υποστηρίζεται, ‘πρόθεση σημαίνει γνώση και θέληση παραγωγής εγκληματικού αποτελέσματος.’¹³⁵

Η μόνη περίπτωση που τα Δικαστήρια, στοιχειοθετούν την κατοχή, είναι εκείνη στην οποία ο δράστης γνωρίζει την ύπαρξη και τον τρόπο διαχείρισης της κρυφής μνήμης.¹³⁶ Με τον τρόπο αυτό, αφού ελέγχει το υλικό, μπορεί και να το κατέχει.¹³⁷ Έλεγχος του υλικού μπορεί να εξαχθεί για παράδειγμα όταν ο φερόμενος ως δράστης, μπήκε και διέγραψε αρχεία τα οποία ήταν αποθηκευμένα στην κρυφή μνήμη ή ακόμα χρησιμοποιεί ειδικά προγράμματα, που να διαγράφουν αυτόματα το ιστορικό περιήγησης του στο διαδίκτυο.¹³⁸

Η Κύπρος, ακολουθεί την ίδια πορεία, μιας και αποκλείει την κατά λάθος πρόσβαση σε ιστοσελίδες που περιέχουν πορνογραφικό υλικό ανηλίκων. Η μόνη περίπτωση τιμώρησης με την κατηγορία της κατοχής, είναι η περίπτωση της συνειδητής και ‘εν γνώσει πρόσβασης σε παιδική πορνογραφία μέσω της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών’.¹³⁹ Η πρόνοια αυτή υιοθετήθηκε κατόπιν προσθήκης της στην Ευρωπαϊκή Οδηγία του 2011, για την καταπολέμηση της εκμετάλλευσης παιδιών.¹⁴⁰

¹³³ *Αστυνομικός Διευθυντής Λευκωσίας κατά. Α.Μ.*, [2015] 17985 Α.Α.Δ 30, [2019].

¹³⁴ *Atkins κατά. DPP [2000] 1 WLR 1427.*

¹³⁵ Παπαχαράλαμπος Χάρης, ‘Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο, Διάγραμμα Γενικού Μέρους’, (Νομική Βιβλιοθήκη 2014), σελίδα 113.

¹³⁶ *Ibid*, αριθμός 119.

¹³⁷ *United States κατά. Romm [2006] 455 F.3d 990*, ‘η κατηγορούσα αρχή πρέπει να αποδείξει επαρκή σύνδεση του κατηγορούμενου με το απαγορευμένο υλικό για να στηρίζει το συμπέρασμα ότι ο κατηγορούμενος ασκούσε έλεγχο επ’ αυτού’.

¹³⁸ *United States κατά. Bass [2005] 411 F.3d. 1198.*

¹³⁹ *Ibid* αριθμός 2, άρθρο 8(2).

¹⁴⁰ Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2011/93/ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την

Είναι όμως μομφή, να πιστεύεται ότι έτσι, συντείνει ο νομοθέτης στην πάταξη του φαινομένου, εφόσον αιτιολογείται η παρακολούθηση υλικού παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, αλλά δεν δύναται να τιμωρείται για τεχνικούς λόγους, απλά και μόνο διότι δεν γνώριζε ο δράστης ότι αποθηκεύεται στον υπολογιστή του. Η συμπεριφορά αυτή, αναιρεί όλες τις προσπάθειες που γίνονται καθημερινά για την προάσπιση ανήλικων που κακοποιούνται ανεπανόρθωτα, και συνεχίζει να προωθεί τα αρρωστημένα γούστα χρηστών παιδικού πορνογραφικού υλικού. Η ποινικοποίηση της ‘εν γνώσει πρόσβασης’ αφενός δεν επαρκεί σαν νομική βάση. Αντίθετα, πρέπει να τιμωρείται εξίσου αυστηρά όσο η κατοχή.

Κεφάλαιο Πέμπτο: Το Διεθνές και Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας

Η προστασία του παιδιού, από κάθε είδους σεξουαλική εκμετάλλευση,¹⁴¹ συμπεριλαμβανομένης της παιδικής πορνογραφίας,¹⁴² αποτέλεσε ένα διαρκή και επίπονο στόχο της διεθνούς και Ευρωπαϊκής κοινότητας. Στα πλαίσια του Ο.Η.Ε, του Συμβουλίου της Ευρώπης, και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επιχειρήθηκε προ πολλού η δημιουργία ενός αποτελεσματικού πλέγματος προστασίας για τον ανήλικο. Οι προαναφερθέντες φορείς, θέσπισαν στην πορεία της ιστορίας, τόσο νομοθετήματα του τύπου νομικών υποδείξεων προς τα κράτη μέλη για κύρωση, όσο Νόμους αυξημένης τυπικής ισχύος, κατατείνοντας στην πρόληψη και ορθή αντιμετώπιση του φαινομένου της παιδικής πορνογραφίας.

αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 [2011] OJ L 335/1, αιτιολογική σκέψη 18 και Άρθρο 5.3. ‘Η εν γνώσει απόκτηση πρόσβασης σε παιδική πορνογραφία, μέσω της τεχνολογίας των πληροφοριών και επικοινωνιών, θα πρέπει να ποινικοποιηθεί. Για να υφίσταται ευθύνη εν προκειμένω, το πρόσωπο θα πρέπει τόσο να επιδιώξει την πρόσβαση σε ιστότοπο όπου διατίθεται παιδική πορνογραφία, όσο και να γνωρίζει ότι υπάρχουν εκεί τέτοιου είδους εικόνες. Οι ποινές δεν θα πρέπει να επιβάλλονται σε πρόσωπα που απέκτησαν ακουσίως πρόσβαση σε ιστότοπο με παιδική πορνογραφία. Ο εκούσιος χαρακτήρας του αδικήματος μπορεί να συναχθεί ιδίως από το γεγονός ότι έχει διαπραχθεί κατ’ επανάληψη ή ότι το αδίκημα έχει διαπραχθεί μέσω υπηρεσίας έναντι πληρωμής.’

¹⁴¹ Πιτσελά Αγγελική, ‘Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων’ (Σάκκουλα 2008), σελίδες 1 μέχρι 4. Βλ. επίσης Καλλιόπη Δ. Σπινέλλη, ‘Εγκληματολογία’ (20^η έκδοση, Νομική βιβλιοθήκη 2014), σελίδα 11 και επόμενα, και Δημήτριος Κιούπη και Αιμιλία Ιωαννίδου, ‘Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο’ (Νομική βιβλιοθήκη 2007), σελίδα 42 και επόμενα.

¹⁴² Καλλιόπη Δ. Σπινέλλη, ‘Παιδική πορνογραφία’ (Εγκληματολογία 2012), σελίδα 11.

Εξάλλου, σε τέτοιες συνθήκες ανέλεγκτης και ιλιγγιώδους έξαρσης των τεχνολογιών και του διαδικτύου,¹⁴³ με διεθνοποιημένη και οργανωμένη διάπραξη εγκληματικής δραστηριότητας, είναι εμφανές πως η κάθε κρατική προσπάθεια, από μόνη της, είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Στο παρών κεφάλαιο, γίνεται μνεία για όλους τους Διεθνείς οργανισμούς, διακυβερνητικούς και μη, οι οποίοι συνεργάζονται μεταξύ τους προς αυτό τον σκοπό, της δημιουργίας ενός ευρύτερου πλαισίου αντιμετώπισής του φαινομένου, που ξεπερνά τα εθνικά σύνορα.

1. Το θεσμικό πλαίσιο του Ο.Η.Ε

Τα δικαιώματα των παιδιών, και η προστασία τους από τις διάφορες μορφές εκμετάλλευσης, απασχόλησαν για πρώτη φορά τα Ηνωμένα Έθνη το 1920.¹⁴⁴ Σε επίπεδο Ο.Η.Ε, δύο υπήρξαν τα σημαντικά νομοθετικά κείμενα, τα οποία κινήθηκαν προς αυτήν την κατεύθυνση, και δεν είναι άλλα από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του παιδιού, και το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της ανωτέρω Σύμβασης για την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία.¹⁴⁵

1.1 Η Σύμβαση του Ο.Η.Ε για τα Δικαιώματα του παιδιού 1989

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του παιδιού,¹⁴⁶ συνιστά το πρώτο διεθνές κείμενο το οποίο θέτει ως υποχρέωση στα κράτη να προστατεύουν τα παιδιά από όλες τις μορφές σεξουαλικής εκμετάλλευσης. Υιοθετήθηκε ομόφωνα από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε την 20η Νοεμβρίου του 1989, και έχει κυρωθεί έως σήμερα από 196 χώρες, πλην των ΗΠΑ. Πλέον, κράτη τα οποία δεν είχαν ποινικοποιήσει την παιδική πορνογραφία, καλούνταν

¹⁴³ Καλλιόπη Δ. Σπινέλλη, *‘Εγκληματολογία’* (Νομική βιβλιοθήκη, 20ο έτος 2014), σελίδα 11 και επόμενα. Βλ. επίσης Grabosky Peter and Russell Smith, *‘Crime in the digital age’* (Routledge 1998), σελίδα 119. Βλ. επίσης Δημήτριος Κιούπη και Αιμιλία Ιωαννίδου, *‘Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο’* (Νομική βιβλιοθήκη 2007), σελίδα 6 και επόμενα (για αναλυτικά στατιστικά στοιχεία για την εξάπλωση του εγκλήματος).

¹⁴⁴ Roger J.R. Levesque, ‘Van Bueren G., The International Law on the Rights of the Child’ [1995] 19 Fordham International Law Journal 2, σελίδα 279.

¹⁴⁵ Ibid αριθμός 10, σελίδα 30.

¹⁴⁶ Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1990).

να νομοθετήσουν προς αυτή την κατεύθυνση, υποχρεωτικώς.¹⁴⁷ Η Σύμβαση, κατοχύρωνε σε υψηλό επίπεδο τα δικαιώματα των παιδιών, και έδινε νομοθετικές κατευθύνσεις, τις οποίες υποχρεούνταν να εφαρμόσουν τα κράτη μέλη. Μάλιστα, η εν λόγω Σύμβαση, αποτέλεσε το πρώτο παράδειγμα, για τις μετέπειτα νομοθετικές πρωτοβουλίες καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας, όταν ακόμη δεν ήταν προβλέψιμη η δραματική εξέλιξη που θα λάμβανε το φαινόμενο μέσω των νέων τεχνολογιών.

Σχετικά με την παιδική πορνογραφία, είναι τα *άρθρα 1 και 34* της Σύμβασης. Ειδικότερα, το πρώτο άρθρο, περιέχει τον ορισμό της έννοιας του παιδιού, ορίζοντας ως ανήλικο κάθε πρόσωπο ηλικίας μικρότερης των 18 ετών, εκτός αν η ενηλικίωση, κατά την ισχύουσα για το παιδί εθνική νομοθεσία του συμβαλλομένου κράτους, προνοεί διαφορετικώς. Επί παραδείγματι, σε κάποια κράτη η ενηλικίωση επέρχεται νωρίτερα.¹⁴⁸ Ο δικαιολογητικός λόγος που η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, τοποθετεί το ανώτατο ηλικιακό όριο ανηλίκων στα δεκαοχτώ έτη, είναι για να επιτύχει κατά αυτόν τον τρόπο, την περισσότερο δυνατόν πληρέστερη έννομη προστασία τους. Στο άρθρο 34 του νομοθετήματος, συναντιέται και η πρώτη άμεση αναφορά σε διεθνές επίπεδο, του ζητήματος της παιδικής πορνογραφίας. Συγκεκριμένα, στο εδάφιο γ' του ανωτέρω άρθρου, προνοείται πως τα συμβαλλόμενα κράτη στη Σύμβαση, οφείλουν να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα προκειμένου να εμποδίζουν την εκμετάλλευση ανηλίκων για την *‘παραγωγή θεαμάτων ή υλικού με πορνογραφικό περιεχόμενο’*.¹⁴⁹ Όπως προβλέπει το άρθρο, τα κράτη οφείλουν να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα σε εθνικό, διμερές και πολυμερές επίπεδο ώστε να εμποδίσουν: α). *την παρακίνηση ή τον εξαναγκασμό των παιδιών σε παράνομη σεξουαλική δραστηριότητα*, β). *την εκμετάλλευση των παιδιών για πορνεία ή άλλες παράνομες σεξουαλικές δραστηριότητες* και γ). *την εκμετάλλευση των παιδιών για παραγωγή θεαμάτων ή υλικού πορνογραφικού χαρακτήρα*.

Στα πλαίσια της παραπάνω Σύμβασης, προκειμένου να επιτευχθούν αποτελεσματικότερα οι στόχοι οι οποίοι τίθενται, ψηφίστηκε την 25η Μαΐου 2000 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για την Εμπορία Παιδιών, την Παιδική Πορνεία και την Παιδική Πορνογραφία, το οποίο θα αναλυθεί αμέσως μετά.

¹⁴⁷ Yaman Akdeniz, *‘Internet Child Pornography and the Law’* (1st edition, Routledge 2000), σελίδα 211.

¹⁴⁸ Ibid αριθμός 10, σελίδα 32.

¹⁴⁹ Ibid αριθμός 134, άρθρο 34 παράγραφος γ.

1.2 Το προαιρετικό πρωτόκολλο της Σύμβασης του Ο.Η.Ε για τα δικαιώματα του παιδιού

Το πρόσθετο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του,¹⁵⁰ υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε με το ψήφισμα 54/263 της 25ης Μαΐου του 2000,¹⁵¹ δίνοντας ιδιαίτερο βάρος στα συμπεράσματα του Διεθνούς Συνεδρίου για την καταπολέμηση της πορνογραφίας των ανηλίκων στο διαδίκτυο, που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη το 1999. Όπως έχει χαρακτηριστεί, είναι το κείμενο το οποίο χάραξε τις κατευθυντήριες γραμμές προστασίας έναντι στην παιδική πορνογραφία. Όλα τα κράτη που υπέγραψαν, επικύρωσαν ή προσχώρησαν στη εν λόγω Σύμβαση του 1989, κλήθηκαν να υπογράψουν, να κυρώσουν ή να προσχωρήσουν και στο προαιρετικό αυτό πρωτόκολλο.¹⁵²

Αρχικά, αξίζει να σημειωθεί ότι στο Πρωτόκολλο, δε γίνεται καμία αναφορά στο όριο ανηλικότητας και κατ' επέκταση, στον ορισμό του παιδιού. Αυτό οφείλεται στις έντονες διαβουλεύσεις που έγιναν στο πλαίσιο των εργασιών του συγκεκριμένου Πρωτοκόλλου, με αντικείμενο το όριο ανηλικότητας, και στο κατά πόσο θα προβλέπεται ή όχι το ίδιο ηλικιακό όριο για την σεξουαλική συναίνεση. Ωστόσο, παρά το γεγονός ότι η πλειοψηφία των κρατών υποστήριξε τη θεσμοθέτηση του ορίου των 18 ετών ως ανώτατο όριο προστασίας των παιδιών από οποιοδήποτε είδους σεξουαλική εκμετάλλευση, και δη της ενηλικίωσης, με την εξαίρεση της περίπτωσης έγκυρης συναίνεσης από παιδί το οποίο έχει συμπληρώσει την ηλικία σεξουαλικής συναίνεσης, καμία τέτοια πρόβλεψη δεν περιλήφθηκε στο τελικό κείμενο.¹⁵³

Στο *άρθρο 2 περίπτωση γ'* του πρόσθετου πρωτοκόλλου στη Σύμβαση, εντοπίζεται για πρώτη φορά ένας ορισμός του ειδεχθούς φαινομένου.¹⁵⁴ Επίσης, σε επίπεδο αμιγώς ουσιαστικού ποινικού δικαίου, η περιγραφή οκτώ διαφορετικών τρόπων τέλεσης παιδικής

¹⁵⁰ Πρόσθετο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (2000).

¹⁵¹ Μέχρι σήμερα έχει κυρωθεί από 125 κράτη, ανάμεσα στα οποία η Κύπρος (Ο περί του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού, για την Πώληση των Παιδιών, Παιδική Πορνεία και Παιδική Πορνογραφία (Κυρωτικός) Νόμος του 2006 (Ν. 6(III)/2006).

¹⁵² Ibid αριθμός 135, σελίδα 212.

¹⁵³ Dennis M, 'Newly Adopted Protocols to the Convention on the Rights of the Child' [2000] 94 The American Journal of International Law 4 < <http://www.jstor.org/stable/2589806?seq=1> Oct. 2000> accessed 2000, σελίδες 789 μέχρι 796.

¹⁵⁴ Ibid αριθμός 138, άρθρο 2 (γ) '*Παιδική πορνογραφία σημαίνει κάθε αναπαράσταση, με οποιοδήποτε μέσο, ενός παιδιού που εμπλέκεται σε πραγματικές ή προσομοιωμένες γενετήσιες δραστηριότητες, ή οποιαδήποτε αναπαράσταση των γεννητικών οργάνων ενός παιδιού πρωταρχικά για γενετήσιους σκοπούς.*'

πορνογραφίας που θα πρέπει να τιμωρούνται, συμπεριλαμβανομένης της κατοχής, εμφανίζεται για πρώτη φορά σε νομικό εργαλείο.¹⁵⁵ Παράλληλα, γίνεται αναφορά και στην τιμώρηση της απόπειρας και της συμμετοχής για όλους τους τύπους τέλεσης του αδικήματος. Τέλος, στο *άρθρο 3 παράγραφος 4*, και στο *άρθρο 7*, προβλέπονται δυνατότητες λήψης μέτρων *‘κατάσχεσης, δήμευσης και απόδοσης ευθυνών σε νομικά πρόσωπα,’* τα οποία αποδεδειγμένα έχουν ανάμειξη σε παιδοπορνογραφικές δραστηριότητες.¹⁵⁶

Εξάλλου, σε κοινωνικό επίπεδο, η ουσιαστική επίλυση του εν λόγω προβλήματος, όπως ορθά επισημάνθηκε στο *άρθρο 10 παράγραφος 3*, του υπό εξέταση νομοθετήματος, είναι δυνατή μόνον εάν *‘αντιμετωπισθούν τα αίτια που βρίσκονται στη ρίζα του προβλήματος, όπως η φτώχεια και η υπανάπτυξη, που συμβάλλουν στο ευάλωτο των παιδιών ως προς την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία, την παιδική πορνογραφία και τον παιδικό σεξουαλικό τουρισμό.’*

2. Ευρωπαϊκή Ένωση

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι διαδικασίες εναρμόνισης του ποινικού δικαίου, είναι κατά πολύ διαφορετικές, εν συγκρίσει με αυτές άλλων διεθνών οργανισμών.¹⁵⁷ Αυτό, έγκειται στο γεγονός ότι η Ένωση, αποτελεί έναν υπερκρατικό οργανισμό, ο οποίος μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας, έχει αποκτήσει δική του νομική προσωπικότητα.¹⁵⁸ Γι’ αυτό και οι πρωτοβουλίες της Ένωσης, για την αντιμετώπιση της παιδικής πορνογραφίας είναι υψίστης σημασίας, εφόσον μέσα από την Ένωση, θα διαμορφωθούν οι εθνικές ποινικές νομοθεσίες, που θα αντιμετωπίζουν το ζήτημα καθημερινά.

Σε σχέση με το αδίκημα της παιδικής πορνογραφίας, η αρμοδιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για παρεμβάσεις στο εσωτερικό ποινικό δίκαιο των κρατών μελών της, εντοπίζεται ιδίως στο

¹⁵⁵ Ibid, άρθρο 3 παράγραφος 2 (γ) *‘Παραγωγή, διάθεση, διάδοση, εισαγωγή, εξαγωγή, προσφορά, πώληση ή κατοχή για τους ανωτέρω σκοπούς παιδικής πορνογραφίας.’*

¹⁵⁶ Ibid αριθμός 10, σελίδα.36.

¹⁵⁷ Σαχτεκίδου Ε, *‘Ευρωπαϊκό Δίκαιο’* (2013) σχετικά με την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις Συμβάσεις που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του σημερινού Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου και στην σχέση του με τα Κράτη Μέλη. Βλ. επίσης Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [2015] OJ C202/0, άρθρο 34 παράγραφος 2 (ΣΕΕ), άρθρο 29 (ΣΕΕ), άρθρο 2 παράγραφος 2 (ΣΛΕΕ), άρθρο 83 (ΣΛΕΕ), άρθρο 258 και 260 (ΣΛΕΕ).

¹⁵⁸ Kaiifa -Gbadi M και Giannakoula A, *‘Initiation of EU legislation in the area of Freedom, Security and Justice’* (Authority of the House of Lords 1991). Βλ. επίσης Μυλωνόπουλο Χ, *‘Η επίδραση του κοινοτικού δικαίου στο ελληνικό ποινικό δίκαιο’* (Νομική Βιβλιοθήκη 1991), σελίδα 1061 επ.

άρθρο 83 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ),¹⁵⁹ το οποίο ορίζει ότι *‘Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία μέσω οδηγιών, μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες για τον ορισμό των ποινικών αδικημάτων και των κυρώσεων στους τομείς της ιδιαίτερας σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση...’*, πόσον δε μάλλον σε τομείς όπως αυτός της γενετήσιας εκμετάλλευσης των παιδιών και της εγκληματικότητας στον χώρο της πληροφορικής, ο οποίος κρίνεται ως τομέας ιδιαίτερα σοβαρής εγκληματικότητας με διασυνοριακή διάσταση.¹⁶⁰ Ανάλογα με την εξέλιξη της εγκληματικής δραστηριότητας, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει αποφάσεις που προσδιορίζουν και άλλους τομείς εγκληματικότητας, οι οποίοι πληρούν τα κριτήρια της παρούσας παραγράφου. Η δυνατότητα της Ένωσης, συμπεριλαμβάνει και την θέσπιση οδηγιών μέσα από τις οποίες, δύναται να θέσει ελάχιστους κανόνες για τον ορισμό του ποινικού αδικήματος και των κυρώσεων που θα επιφέρει.¹⁶¹

Το κέντρο βάρους της ανάλυσης στο εν λόγω υποκεφάλαιο, λόγω της φύσης τους και κατ’ επέκταση και της δεσμευτικότητάς τους, δεν μπορεί παρά να τεθεί στα τρία νομικά εργαλεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία αποσκοπούν στα προαναφερθέντα, για τον τομέα του Ευρωπαϊκού Ποινικού Δικαίου. Τα τρία κυριότερα νομοθετικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης λοιπόν, για την πάταξη της πορνογραφίας των ανηλίκων που θα εξεταστούν στα πλαίσια της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι: α) η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 29ης Μαΐου του 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο INTERNET (2000/375/ΔΕΥ), β) η Απόφαση- Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της ΕΕ και γ) η Οδηγία 2011/93 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση της Απόφασης-Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου. Είναι σημαντικό να μην λησμονείται το γεγονός ότι, οι αποφάσεις, καθώς και γενικότερα το δίκαιο που παράγει η Ένωση σχετικά με ποινικές υποθέσεις, είναι

¹⁵⁹ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [2015] OJ C202/01.

¹⁶⁰ Ibid, άρθρο 83 παράγραφος 1 *‘Οι εν λόγω τομείς εγκληματικότητας είναι οι εξής: τρομοκρατία, εμπορία ανθρώπων και γενετήσια εκμετάλλευση γυναικών και παιδιών, παράνομη εμπορία ναρκωτικών, παράνομη εμπορία όπλων, ξέπλυμα χρήματος, διαφθορά, παραχάραξη μέσω πληρωμής, εγκληματικότητα στον χώρο της πληροφορικής και οργανωμένο έγκλημα.’*

¹⁶¹ Μυλωνόπουλος Χ, *‘Το Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2011).

προσανατολισμένο στην αποτελεσματική καταστολή της εγκληματικότητας, χωρίς να δίδεται προσοχή και εξισορρόπηση, στο σεβασμό των ελευθεριών του πολίτη.¹⁶²

2.1. Η Απόφαση 2000/375/ΔΕΥ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου

Η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 29ης Μαΐου του 2000, για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο INTPNET (2000/375/ΔΕΥ),¹⁶³ τονίζει την ανάγκη σύστασης ειδικού φορέα καταπολέμησης της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο, για την αντιμετώπιση της οποίας δεν αρκούν τα διάφορα μέτρα που έχουν ληφθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, η Απόφαση πλαίσιο, καλεί τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να αναλάβουν μέτρα πρόληψης και καταστολής του φαινομένου, μέσα από τα προσήκοντα μέτρα,¹⁶⁴ ώστε: α) να ενθαρρύνουν τους χρήστες του ίντερνετ να ενημερώνουν τις αρμόδιες αρχές για παράνομο παιδοπορνογραφικό υλικό που εντοπίζουν ή υποπτεύονται ότι διακινείται, παράγεται, και κατέχεται στο διαδίκτυο, β) να εξασφαλίσουν πως το έγκλημα διερευνάται και τιμωρείται άμεσα και σε ικανοποιητικό επίπεδο μέσω των ειδικευμένων διωκτικών αρχών και γ) οι οποίες άμεσα και αποτελεσματικά να αντιδρούν, όταν πληροφορούνται σχετικά.¹⁶⁵ Επίσης στο **άρθρο 2**, προωθείται η συνεργασία των αστυνομικών υπηρεσιών των κρατών μελών της Ένωσης, με τη χρήση διακρατικών διαύλων επικοινωνίας, όπως η Europol και η Interpol.¹⁶⁶

Τέλος, η Απόφαση, στο **άρθρο 5**, σε συνδυασμό με το **άρθρο 3**, υπογραμμίζει την ανάγκη συνεργασίας με τους παρόχους των διαδικτυακών υπηρεσιών, ώστε να παραχθούν τα αναγκαία μέσα για την παρεμπόδιση της διάδοσης του ειδηχθούς υλικού. Επίσης, προτρέπει αναλόγως ώστε να αναπτυχθούν αυστηρά προγράμματα ελέγχου του περιεχομένου των διαδικτυακών υπηρεσιών. Διατυπώθηκε βέβαια και η άποψη πως, η εξέλιξη την οποία προτείνει η Απόφαση, θα μετέτρεπε τους διαδικτυακούς παρόχους σε ένα είδος ιδιωτικής

¹⁶² Kaiafa Gbandi Maria, *‘Europaisches Strafrecht-Die Perspektive des Grundrechtsschutzes nach dem Entwurf des Vertrags einer Verfassung für Europa’* (KritV 2004), σελίδα. 3.

¹⁶³ Απόφαση του Συμβουλίου 2000/375/ΔΕΥ της 29ης Μαΐου 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ [2000] OJ L 138/1.

¹⁶⁴ Δημόπουλο Χ, *‘Εγκλήματα κατά της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης Ανηλίκων Εμπορία – Πορνογραφία- Κατάχρηση σε Ασέλγεια’* (2006), σελίδα 101.

¹⁶⁵ Ibid αριθμός 150, άρθρο 1 παράγραφος 2.

¹⁶⁶ Ibid αριθμός 135, σελίδα 181.

αστυνομίας, θίγοντας σε σημαντικό βαθμό την ιδιωτικότητα της επικοινωνίας ανάμεσα στους χρήστες του ίντερνετ.¹⁶⁷ Αυτό, θα ήταν ανεπίτρεπτο, σε μία δημοκρατικά δομημένη κοινωνία.

2.2 Η Απόφαση-Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου

Για την Ευρώπη, κεφαλαιώδους σημασίας για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων και της παιδικής πορνογραφίας, υπήρξε η απόφαση-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της 22ας Δεκεμβρίου του 2003,¹⁶⁸ ως ένα δεσμευτικού χαρακτήρα νομικό εργαλείο για τα κράτη μέλη της ΕΕ,¹⁶⁹ το οποίο θα *‘ενίσχυε την κοινή προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης...και θα συμπλήρωνε τα κενά στην ισχύουσα νομοθεσία των κρατών μελών’*.¹⁷⁰ Ήδη από το προοίμιο της Απόφασης, η ρητή σύνδεση του εγκλήματος της πορνογραφίας ανηλίκων με την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, προκαλεί μεγάλη εντύπωση, αφού προσδίδει στο έγκλημα, την απαραίτητη σοβαρότητα. Συγχρόνως, σε όλη την έκταση της Απόφασης, φαίνεται ότι ο νομοθέτης επιμένει, στην στενή αστυνομική και δικαστική συνεργασία για την καταπολέμηση των πιο πάνω υπό τυποποίηση εγκλημάτων.

Στην ανωτέρω απόφαση πλαίσιο, ο ορισμός του υλικού παιδικής πορνογραφίας, παρατηρείται πως είναι πληρέστερος, σε σύγκριση με τα μέχρι τότε σχετικά νομικά κείμενα.¹⁷¹ Ειδικότερα, ο ορισμός της παιδικής πορνογραφίας στο **άρθρο 1 παράγραφος β**,¹⁷² ο οποίος θυμίζει αντίστοιχους ορισμούς σε παρελθόντα διεθνή νομικά εργαλεία (ιδίως στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Έγκλημα στον Κυβερνοχώρο και της Σύμβασης των

¹⁶⁷ Ibid αριθμός 10, σελίδα 58.

¹⁶⁸ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2004/68/ΔΕΥ της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας [2003] OJ L 013/68.

¹⁶⁹ Ost S, *‘Child Pornography and Sexual Grooming – Legal and Societal Responses’* (2009), 230.

¹⁷⁰ Ibid αριθμός 10, σελίδα 58.

¹⁷¹ Η πρώτη προσπάθεια οριοθέτησης του ορισμού του υλικού παιδικής πορνογραφίας γίνεται για πρώτη φορά στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για το Κυβερνοέγκλημα.

¹⁷² Ο λεπτομερέστερος ορισμός της σεξουαλικής συμπεριφοράς περιέχονταν στην Αιτιολογική Έκθεση της Πρότασης C 219/30-07-1999 του Συμβουλίου για την Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2004/68/ΔΕΥ της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας [2003] OJ L 013/68, *‘η σεξουαλική συμπεριφορά περιλαμβάνει τουλάχιστον τις ακόλουθες πράξεις: i) συνουσία, συμπεριλαμβανομένης της επαφής γεννητικών οργάνων, της επαφής στόματος και γεννητικών οργάνων, της επαφής πρωκτού και γεννητικών οργάνων ή στόματος και πρωκτού, ii) κτηνοβασία, iii) ανυπανισμός, iv) σαδιστική ή μαζοχιστική κακοποίηση, v) ασελή επίδειξη των γεννητικών οργάνων ή της ηβικής χώρας’*.

Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού), περιέχει όλες τις μορφές εικονικής αποτύπωσης του φαινομένου, και ειδικότερα: στο (ii) *την περίπτωση υπαρκτού ενήλικου προσώπου που εμφανίζεται ή δίνει την εντύπωση ανήλικου* και στο (iii) *τις περιπτώσεις ρεαλιστικών εικόνων με: α) ανύπαρκτα πρόσωπα σχεδιασμένα ψηφιακά τα οποία δίνουν την εντύπωση ανήλικου, αλλά και β) υπαρκτά ανήλικα πρόσωπα που με χρήση ψηφιακής επεξεργασίας επικολλώνται στο σώμα ενηλίκων, έτσι ώστε να δημιουργείται η εντύπωση ότι τελικά απεικονίζεται το σώμα τους ή ότι συμμετέχουν σε ασελγείς πράξεις.*¹⁷³

Επιπλέον, οι εγκληματικές συμπεριφορές που συνιστούν την παιδική πορνογραφία, παρουσιάζονται ομαδοποιημένα, σε φθίνουσα σειρά απαξίας, με τρόπο περιεκτικό και ουσιαστικό.¹⁷⁴ Παραπέρα, στο **άρθρο 3**, προβλέπεται η δυνατότητα των κρατών μελών για θέσπιση εξαιρέσεων από το αξιόποιο και ελαφρυντικών περιπτώσεων. Ειδικότερα, το υποχρεωτικό πεδίο λήψης μέτρων ποινικής καταστολής της παιδικής πορνογραφίας από τα κράτη μέλη, αφορά τις πράξεις οι οποίες τελούνται με πρόθεση, είτε με τη βοήθεια ηλεκτρονικού συστήματος είτε όχι, και οι οποίες μπορεί να είναι η α) *παραγωγή παιδικής πορνογραφίας, β) διανομή, διάδοση ή μετάδοση παιδικής πορνογραφίας, γ) προσφορά ή με άλλο τρόπο διάθεση παιδικής πορνογραφίας δ) απόκτηση ή κατοχή παιδικής πορνογραφίας.*¹⁷⁵ Οι πράξεις της *‘προμήθειας, εισαγωγής, εξαγωγής, αγοράς, πώλησης και της προσφοράς υλικού παιδικής πορνογραφίας, καθώς και της παρακίνησης ή της διευκόλυνσης των συγκεκριμένων αδικημάτων,*’ ενώ αρχικά συμπεριλαμβάνονταν και αυτές ως το ελάχιστο αξιόποιο που τα κράτη μέλη έπρεπε να εισαγάγουν στο εθνικό τους δίκαιο, αφαιρέθηκαν από το τελικό κείμενο του **άρθρου 3**.¹⁷⁶ Αυτό βέβαια δεν συνεπάγεται την ατιμωρησία τους. Επίσης, όσον αφορά τις περιπτώσεις διαφορετικής απαξίας συμπεριφορών που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία, αυτές βρίσκονται τόσο στις προβλέψεις για δυνατότητα των κρατών μελών να

¹⁷³ Eneman M, ‘Digital child pornography: Reflections on the need for a critical IS Research Agenda, IFIP International Federation for Information Processing (eds), *Social Informatics: An Information Society for all? In Remembrance of Rob Kling* (1st edition, Springer 2006), σελίδες 111 μέχρι 121 για επεξεργασμένες εικόνες (morphing)

¹⁷⁴ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2004/68/ΔΕΥ της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας [2003] OJ L 013/68, άρθρο 3 παράγραφος 1 και 2, σχετικά με τις πράξεις παιδικής πορνογραφίας που ποινικοποιούνται και τη δυνατότητα των κρατών μελών για εξαιρέσεις από την ποινικοποίηση βλ. Βλ. Επίσης Yaman Akdeniz, *‘Internet Child Pornography and the Law’* (1st edition, Routledge 2000), σελίδα 188.

¹⁷⁵ Ibid αριθμός 155, άρθρο 3 παράγραφος 1.

¹⁷⁶ Yaman Akdeniz, *‘Internet Child Pornography and the Law’* (1st edition, Routledge 2000), σελίδα 188.

εξαιρέσουν συγκεκριμένες συμπεριφορές από την ποινικοποίηση (*άρθρο 3 παράγραφος 2*),¹⁷⁷ όσο και στις προβλέψεις για την ποινικοποίηση της απόπειρας (*άρθρο 4*). Για να ακριβολογούμε, με το *άρθρο 4* συμπληρώνονται οι αξιόποινες συμπεριφορές με την πρόβλεψη τιμώρησης της συμμετοχής (ηθικής αυτουργίας) και της συνέργειας, στην παιδική πορνογραφία, ενώ από τα κράτη μέλη ζητείται επίσης η λήψη των αναγκαίων μέτρων ούτως ώστε να εξασφαλίζεται η τιμώρηση και της απόπειρας κάποιων μόνο από τους επί μέρους τρόπους τέλεσης του εγκλήματος και συγκεκριμένα της 'παραγωγής, διανομής, διάδοσης και μετάδοσης' παιδικής πορνογραφίας.¹⁷⁸ Η ποινικοποίηση της απόπειρας των υπόλοιπων συμπεριφορών που συνιστούν την παιδική πορνογραφία εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, φαινόταν με αυτόν τον τρόπο να ενθαρρύνει την υιοθέτηση από τα κράτη μέλη, κριτηρίων για διαφορετική μεταχείριση επιμέρους συμπεριφορών. Τέτοια κριτήρια ήταν, για παράδειγμα, η ύπαρξη έγκυρης συναίνεσης προσώπου που έχει συμπληρώσει την ηλικία της σεξουαλικής αυτοδιάθεσης για συγκεκριμένες πράξεις, ή ο σκοπός ίδιας χρήσης του πορνογραφικού υλικού.

Στα άρθρα που θα αναφερθούν, καταδεικνύεται η προσπάθεια της Ένωσης, να διαμορφώσει ένα ελάχιστο κοινό αξιόποινο για όλα τα κράτη μέλη ώστε να επέλθει ένας αποτελεσματικός έλεγχος του φαινομένου, ενδυναμώνοντας την κρατική συνεργασία στην αντιμετώπιση του φαινομένου. Συγκεκριμένα, στο *άρθρο 5 παράγραφος 1*, οροθετείται ένα πλαίσιο εντός του οποίου θα έπρεπε να κινηθεί το ελάχιστο του ανώτατου ορίου για τις απειλούμενες από τα κράτη μέλη στερητικές τις ελευθερίας ποινές, ενώ στην *παράγραφο 2* του ίδιου άρθρου απαριθμούνται οι επιβαρυντικές περιστάσεις.¹⁷⁹ Στο *άρθρο 8* προσδιορίζεται λεπτομερώς η ευθύνη των νομικών προσώπων και η ρύθμιση της δικαιοδοσίας των κρατών για τη δίωξη του εγκλήματος. Σημαντική θεωρείται και η πρόνοια που περιέχει το εν λόγω νομοθέτημα στο *άρθρο 8*, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο ατιμωρησίας λόγω σύγκρουσης αρμοδιοτήτων. Η απόφαση, για το σκοπό αυτό, θεσπίζει κριτήρια δικαιοδοσίας, συνδυάζοντας την αρχή της εδαφικότητας και την αρχή της προσωπικότητας του δράστη. Έτσι η δικαιοδοσία έκαστου

¹⁷⁷ Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2004/68/ΔΕΥ της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας [2003] OJ L 013/68, άρθρο 3 παράγραφος 2 σχετικά με τις δυνατότητες εξαίρεσης από την ποινική ευθύνη.

¹⁷⁸ Ibid αριθμός 155, άρθρο 2 και 3, παράγραφος 1 α) και β).

¹⁷⁹ Ως προς τα αδικήματα πορνογραφίας ανηλίκων οι επιβαρυντικές περιστάσεις συνδέονται με τις πράξεις της παραγωγής, διανομής, διάδοσης, μετάδοσης, προσφοράς ή διάθεσης με οποιονδήποτε τρόπο υλικού παιδικής πορνογραφίας στο οποίο εμπλέκεται παιδί νεότερο της ηλικίας σεξουαλικής συναίνεσης, βάσει του εθνικού δικαίου του κράτους μέλους και με την πρόσθετη προϋπόθεση που β) ο δράστης εκ προθέσεως ή εξ απερισκεψίας έθεσε σε κίνδυνο τη ζωή του παιδιού ή γ) εάν έγινε χρήση σοβαρής βίας ή προκλήθηκε σοβαρή βλάβη στο παιδί ή δ) το αδίκημα τελέστηκε στο πλαίσιο εγκληματικής οργάνωσης.

κράτους θεμελιώνεται όταν α) το αδίκημα διαπράττεται στην επικράτειά του, β) ο δράστης του αδικήματος είναι υπήκοος του κράτους αυτού, γ) το αδίκημα διαπράττεται προς όφελος νομικού προσώπου εγκατεστημένου στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους.¹⁸⁰ Παράλληλα, η απόφαση πλαίσιο ορίζει ότι τα κράτη οφείλουν να θεσπίσουν τα κατάλληλα μέτρα, ώστε να διώκονται οι υπήκοοί τους για αδικήματα που έχουν διαπραχθεί εκτός της επικράτειάς τους.¹⁸¹

Δίχως αμφιβολία, η απόφαση πλαίσιο αποτελεί το πρώτο σημαντικό δεσμευτικό νομικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο θέτει τις βάσεις για μια κοινή ποινική αντιμετώπιση του εγκλήματος της πορνογραφίας ανηλίκων από τα κράτη μέλη. Ωστόσο, παρά τις προσπάθειες που έγιναν, οι οποίες παρατίθενται πιο πάνω, προκειμένου να κατοχυρωθεί ένα ελάχιστο νομικών κανόνων με στόχο την αντιμετώπιση του φαινομένου, τόσο το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αιτιολογική τους έκθεση,¹⁸² λίγα χρόνια αργότερα επεσήμαναν την ανεπάρκεια των νομοθεσιών των κρατών μελών να ποινικοποιήσουν όλα τα αδικήματα. Εν τέλει, η απόφαση πλαίσιο κρίθηκε ως ανεπαρκής από την Επιτροπή των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης,¹⁸³ καθώς όπως αναφέρθηκε, παρουσιάζει ορισμένες ελλείψεις αφού *‘επιτυγχάνει την προσέγγιση της νομοθεσίας μόνο ως προς περιορισμένο αριθμό αδικημάτων, δεν αντιμετωπίζει νέες μορφές κακοποίησης και εκμετάλλευσης μέσω της τεχνολογίας πληροφοριών, δεν αίρει τα εμπόδια για τη δίωξη των αδικημάτων εκτός της εθνικής επικράτειας, δεν ανταποκρίνεται σε όλες τις ειδικές ανάγκες θυμάτων παιδικής ηλικίας, και δεν περιλαμβάνει επαρκή μέτρα για την πρόληψη των σεξουαλικών αδικημάτων.’*

2.3. Η Οδηγία 2011/93 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

Σε συνέχεια των αλληπάληλων προσπαθειών για τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου αντιμετώπισης του εγκλήματος της πορνογραφίας ανηλίκων, και μετά από τρεις διαφορετικές

¹⁸⁰ Ibid αριθμός 155, άρθρο 8 παράγραφος 1 (α), (β), (γ).

¹⁸¹ Ibid, άρθρο 8 παράγραφος 3.

¹⁸² Αιτιολογική Έκθεση στην Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση - πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ. Οι ανεπάρκειές της συνοψίζονται στο μικρό αριθμό των αδικημάτων που ποινικοποιεί καθώς και στη μη αναφορά στις νέες μορφές εκμετάλλευσης οι οποίες σχετίζονται με την εξέλιξη της τεχνολογίας.

¹⁸³ Αιτιολογική Έκθεση στην Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση - πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ.

συσκέψεις με επιτροπές εμπειρογνομόνων,¹⁸⁴ συζητήθηκε η ανάγκη σύνταξης ενός νέου νομοθετικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με δεδομένες τις θεσμικές αλλαγές που επέφερε η Συνθήκη της Λισαβώνας,¹⁸⁵ το 2010 η Επιτροπή προχώρησε στη σύνταξη μιας πρότασης οδηγίας για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης,¹⁸⁶ της σεξουαλικής εκμετάλλευσης και της παιδικής πορνογραφίας.¹⁸⁷ Η Οδηγία 2011/93 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,¹⁸⁸ σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση της Απόφασης-Πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου,¹⁸⁹ δημοσιεύτηκε μετά από δύο καίριες τροποποιήσεις στο αρχικό κείμενο της πρότασης (στις 31/12/2010 και στις 27/6/2011), στις 13/12/2011, και έχει σαν στόχο τη χάραξη κοινής αντεγκληματικής πολιτικής. Κατά την κοινή γνώμη, πρόκειται για την πληρέστερη, και νεότερη στάση της Ευρώπης απέναντι στο φλέγον ζήτημα, από όλα τα άλλα σχετικά νομοθετήματα.

Η εν λόγω οδηγία, προβλέπεται από την ίδια τη Σύμβαση για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά το άρθρο 288.¹⁹⁰ Χάρης στην ιδιότητα της ως οδηγία, επιτρέπεται στα κράτη μέλη η επιλογή του τύπου και των μέσων, ως προς τη μεταφορά της στο εσωτερικό τους δίκαιο, με συνέπεια το δεσμευτικό της μέρος να είναι το επιδιωκόμενο από το κείμενό της τελικό αποτέλεσμα και όχι ο τρόπος με τον οποίο αυτός θα επιτευχθεί.¹⁹¹

Οι κυριότερες αλλαγές που επιφέρει η Οδηγία 2011/93/ΕΕ και αφορούν την παιδική πορνογραφία είναι οι ακόλουθες: Αρχικά, προσπαθεί να επέμβει διευκρινιστικά στον ορισμό της ανηλικότητας του **άρθρου 2**, ο οποίος ορίζει ως ανήλικο παιδί *‘κάθε πρόσωπο νεότερο των 18 ετών’*, προσθέτοντας τον ορισμό της ηλικίας της σεξουαλικής συναίνεσης ως την ηλικία κάτω από την οποία απαγορεύεται να εμπλέκεται κάποιος σε ερωτικές δραστηριότητες με ανήλικο, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Χωρίς να σημαίνει ότι δεν

¹⁸⁴ Αλεξιάδη Σ, *‘Ευρωπαϊκή Αντεγκληματική Πολιτική’* (Σάκκουλα 2006).

¹⁸⁵ Καϊάφα – Γκμπάντι Μ, *‘Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο & Συνθήκη της Λισαβώνας – Θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης και αρχές ποινικοποίησης σε ευρωπαϊκό περιβάλλον’* (Σάκκουλα 2011).

¹⁸⁶ Πρόταση Οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ.

¹⁸⁷ Μεταξύ των εμπειρογνομόνων περιλαμβάνονται για παράδειγμα εκπρόσωποι των κυβερνήσεων των κρατών μελών, μέλη της ομάδας εμπειρογνομόνων της Επιτροπής για την εμπορία ανθρώπων, η UNICEF, ακαδημαϊκές έρευνες και κέντρα ερευνών.

¹⁸⁸ Ibid αριθμός 127.

¹⁸⁹ Ibid, άρθρο 26.

¹⁹⁰ Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [2015] OJ C202/01.

¹⁹¹ Σαχπεκίδου Ευγενία, *‘Ευρωπαϊκό Δίκαιο’* (Σάκκουλα, 2^η έκδοση 2013), σελίδα 462.

παραμένουν ασάφειες στον ορισμό,¹⁹² είναι η πρώτη φορά συγκριτικά με τα προηγούμενα νομοθετικά κείμενα που οροθετούνται τόσο συγκεκριμένα οι έννοιες.

Επίσης, όπως η Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Οδηγία, με μια σχετικά καινοτόμα πρόβλεψη της, συμπληρώνει και εξειδικεύει τις πιθανές μορφές του παιδοπορνογραφικού υλικού, ενώ παράλληλα δίνει τη δυνατότητα εξαίρεσης από την ποινικοποίηση, και κατηγορηματικής απόκλισης από το αξιόποιο, ορισμένων κατηγοριών εικονικής πορνογραφίας.¹⁹³ Αυτό καταδεικνύει την πρόθεση του νομοθέτη να συμπεριλάβει περισσότερες μορφές εικονικότητας, αποκλείοντας την κατηγορία των μη ρεαλιστικών απεικονίσεων. Για παράδειγμα, προτάσσεται η ποινικοποίηση αποτυπώσεων υπαρκτών ενηλίκων, οι οποίοι είναι πρωταγωνιστές σε πορνογραφικές παραγωγές και υποδύονται τους ανηλικούς (ψευδοανήλικοι) στο *άρθρο 2 γ ιι*, ή οι ρεαλιστικές εικόνες ανηλίκων αλλά ψηφιακά κατασκευασμένες μέσω υπολογιστών του *άρθρου ο 2 γ ιν*. Επειδή το κείμενο του *άρθρου 2 γ ιν* της Οδηγίας, αναφέρεται σε ‘*ρεαλιστικές εικόνες*’, πρέπει να διευκρινιστεί ότι στην κατηγορία αυτή δεν εντάσσονται τα κινούμενα σχέδια (καρτούν),¹⁹⁴ τα οποία φαίνεται να αποκλείονται από την ποινικοποίηση ως μη ρεαλιστικά.¹⁹⁵ Ο ορισμός αυτός, είναι αρκετά επαρκής ώστε να συμπεριλάβει στο περιεχόμενο του εικονικού παιδικού πορνογραφικού υλικού και την περίπτωση της ολικώς ή μερικώς τυποποιημένης παρουσίασης εικόνας ενός υπαρκτού ανηλίκου, μιας και διατυπώνεται ήδη από το πρώτο κείμενο της οδηγίας η φράση ‘*ανεξάρτητα από την πραγματική ύπαρξη του παιδιού αυτού.*’

Εν συνεχεία, οροθετούνται στο *άρθρο 5*, οι τρόποι τέλεσης του εγκλήματος. Το κριτήριο που θέτει ο νομοθέτης στο σημείο αυτό, είναι η βαρύτητα του αδικήματος, προβλέποντας για το κάθε ένα ξεχωριστά, και ένα ελάχιστο του ανώτατου ορίου της στερητικής της ελευθερίας ποινής την οποία θα έχει να αντιμετωπίσει. Ο νομοθέτης τονίζει ότι η εν γνώσει απόκτηση πρόσβασης σε υλικό παιδικής πορνογραφίας, μπορεί να θεωρείται σαν τελεσθέν αδίκημα, μόνο

¹⁹² π.χ. αυτή της πράξης ‘*σαφούς σεξουαλικού χαρακτήρα*’ την οποία πρέπει να αφορούν οι απεικονίσεις ή οι ρεαλιστικές εικόνες.

¹⁹³ Bailey J, ‘Confronting Collecting Harm: Technology Transformative Impact on Child Pornography’ [2007] 56 University of New Brunswick Law Journal 65.

¹⁹⁴ Π.χ. Ιαπωνική βιομηχανία των anime, manga, hentai.

¹⁹⁵ Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει και η νομολογία των αμερικάνικων δικαστηρίων, βλ. υπόθεση *US κατά Whorley* [2008] F.3d 326, ‘*από την στιγμή που τα καρτούν (Ιαπωνικά anime εν προκειμένω) δεν αποτυπώνουν πραγματικούς ανηλικούς δε θα έπρεπε ο κατηγορούμενος να διωχθεί...αλλά αντίθετα να προστατευθεί βάσει και του συνταγματικού δικαιώματος στην ελευθερία του λόγου όπως αυτό κατοχυρώνεται στην 1η Τροπολογία του Αμερικάνικου Συντάγματος*’. Βλ. Simpson B, ‘Controlling fantasy in cyberspace: cartoons, imagination and child pornography, Information and Communications Technology Law [2009] 18 Research Gate 3, σελίδες 255 μέχρι 271.

στην περίπτωση κατά την οποία ο δράστης είχε πλήρη επίγνωση για το γεγονός. Η περίπτωση αυτή αποδεικνύεται από την επαναλαμβανόμενη είσοδό του σε παράνομη ιστοσελίδα ή από την καταβολή σχετικού χρηματικού αντιτίμου σε ιστότοπο με ανάλογο περιεχόμενο. Αυτό, θέτει σε εφαρμογή μια δικλείδα ασφαλείας σε πρόσωπα τα οποία μπορεί να έρθουν σε τυχαία επαφή με παρόμοιο υλικό στο διαδίκτυο, και συνεπώς, δεν αξίζει, ούτε επιτρέπεται να τιμωρηθούν.

Ακόμη όμως και για τις περιπτώσεις εικονικής πορνογραφίας που ποινικοποιούνται, ο νομοθέτης επιφυλάσσει τη δυνατότητα εξαίρεσης από την ποινικοποίηση, κατά τη βούληση των κρατών. Αυτό προβλέπεται για τις περιπτώσεις που κάποιος ενήλικας, εμφανίζεται ως ανήλικος (**άρθρο 5 παράγραφος 7**),¹⁹⁶ και για την περίπτωση ψηφιακού σχεδιασμού ανηλικού, εξαρτώντας τη δυνατότητα μη ποινικοποίησης από το είδος της συμπεριφοράς (παραγωγή και κατοχή), από τον σκοπό (ίδια χρήση), και από τη μη ύπαρξη κίνδυνου διάδοσης του συγκεκριμένου εικονικού παιδοπορνογραφικού υλικού (**άρθρο 5 παράγραφος 8**).¹⁹⁷ Η δυνατότητα αυτή, που παρέχει ο νομοθέτης, αντιμετωπίζεται με δυσπιστία, διότι η Οδηγία δεν περιλαμβάνει στη διατύπωση του άρθρου **5 παράγραφος 8** το εικονικό πορνογραφικό υλικό ρεαλιστικών εικόνων παιδιών που κατασκευάζεται με χρήση πορνογραφικού υλικού υπαρκτών ενηλίκων που εμφανίζονται ως παιδιά. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν θα ήταν συνεπές καθώς στην προηγούμενη μόλις παράγραφο (**άρθρο 5 παράγραφος 7**) η Οδηγία δίνει τη δυνατότητα, όταν πρόκειται για πορνογραφικό υλικό που προέρχεται από πραγματικούς ενηλίκους που εμφανίζονται ως παιδιά, τα κράτη μέλη να επιλέξουν γενικά την ατιμωρησία όλων των σχετικών συμπεριφορών που υπάγονται στην παιδική πορνογραφία. Έτσι, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι στις περιπτώσεις που παρήχθη (και κατέχεται) για ίδια χρήση εικονικό πορνογραφικό υλικό (ρεαλιστικών εικόνων) με πραγματικούς ενηλίκους που εμφανίζονται ως παιδιά, τα κράτη μέλη να μπορούν να μην τιμωρούν τις συγκεκριμένες συμπεριφορές.¹⁹⁸ Συμπερασματικά, πάντως, όλες οι παραπάνω επιφυλάξεις καταδεικνύουν ότι η εικονική

¹⁹⁶ Ibid αριθμός 127, άρθρο 5 παράγραφος 7 ‘*ρεαλιστικές εικόνες παιδιού στις οποίες απεικονίζεται να επιδίδεται σε πράξη σαφούς σεξουαλικού χαρακτήρα ή ρεαλιστικές εικόνες των γεννητικών οργάνων παιδιού, προς σεξουαλικούς κυρίως σκοπούς.*’

¹⁹⁷ Ibid αριθμός 127, άρθρο 5 παράγραφος 8 ‘*Εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια των κρατών μελών το κατά πόσον οι παράγραφοι 2 και 6 του παρόντος άρθρου θα εφαρμόζονται στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αποδεικνύεται ότι η παραγωγή και διατήρηση του πορνογραφικού υλικού υπό την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο γ) σημείο iv) γίνεται μόνο προς ίδια χρήση, στον βαθμό που δεν έχει χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή του πορνογραφικού υλικού υπό την έννοια του άρθρου 2 στοιχείο γ) σημεία i), ii) ή iii) και εφόσον η πράξη δεν συνεπάγεται κίνδυνο διάδοσης του υλικού.*’

¹⁹⁸ Καϊάφα – Γκμπάντι Μ, ‘*Διαδικτυακές προσβολές της ανηλικότητας*’ (Ποινικά Χρονικά 2012), σελίδες 161 με 170.

πορνογραφία ανηλίκων τίθεται στο επίκεντρο της προσοχής του ευρωπαϊού νομοθέτη προκειμένου να μην οδηγηθούν τα κράτη μέλη σε άκριτη ποινικοποίηση παρόμοιας συμπεριφοράς, που να μπορούσε να προσβάλλει κάποιο έννομο αγαθό.

Από την άλλη πλευρά, στο *άρθρο 8 παράγραφος 3*, παραχωρείται στα κράτη μέλη η δυνατότητα επιλογής ποινικοποίησης ή όχι, της απόκτησης παιδικού πορνογραφικού υλικού, για προσωπική χρήση του δράστη. Όπως και να αποφασίσουν να δράσουν τα κράτη, είναι αναγκαστική *‘η ύπαρξη συναίνεσης των παιδιών αυτών και μόνο προς ίδια χρήση από τα συγκεκριμένα πρόσωπα, στον βαθμό που οι πράξεις δεν περιλάμβαναν οποιαδήποτε κακοποίηση.*¹⁹⁹ Σύμφωνα με την οδηγία,²⁰⁰ δεν δύναται να στοιχειοθετείται κατοχή υλικού με χαρακτήρα παιδικής πορνογραφίας, όταν υφίσταται περίπτωση ελέγχου του πληροφοριακού συστήματος κάποιου από κάποιον τρίτο, ο οποίος κατέβασε το υλικό ή εγκαταστάθηκε εν αγνοία του κατόχου του πληροφοριακού συστήματος από κάποιο κακόβουλο λογισμικό.

Προχωρώντας η υπ’ αναφορά Οδηγία του 2011, στο *άρθρο 9*, προβλέπει έναν κατάλογο με τις επιβαρυντικές περιστάσεις, αφήνοντας την ποινική τους μεταχείριση στην διακριτική ευχέρεια των κρατών, με την προσθήκη των εξής περιπτώσεων τέλεσης: α) σε βάρος παιδιού ιδιαίτερα ευάλωτης κατάστασης, κυρίως λόγω διανοητικής/σωματικής αναπηρίας ή ανικανότητας, β) από μέλος της οικογένειας του θύματος ή διαμένοντος με το θύμα ή από πρόσωπο, το οποίο καταχράστηκε την αναγνωρισμένη θέση εμπιστοσύνης ή την εξουσία του, σε σχέση με τον ανήλικο και γ) από περισσότερα πρόσωπα τα οποία έδρασαν από κοινού.²⁰¹ Για τις παραπάνω περιπτώσεις, η οδηγία δεν ορίζει ρητά ελάχιστο του ανώτατου ορίου επαπειλούμενης ποινής. Αντίθετα προβλέπει ότι η ειδική απαξία κάθε μιας από τις διακεκριμένες αυτές συμπεριφορές, θα πρέπει να αξιολογείται από τα κράτη μέλη σε εθνικό επίπεδο. Η οδηγία προτρέπει τα κράτη μέλη να θεωρούν τις περιστάσεις που αναφέρονται στο άρθρο ως επιβαρυντικές, με ότι αυτό συνεπάγεται κατά το εσωτερικό τους δίκαιο. Δεν ενδιαφέρει τον νομοθέτη δηλαδή, αν θα θεωρούνται σαν διακεκριμένες μορφές του

¹⁹⁹ Βάγια Χ. Πολυζωΐδου, *‘Το έγκλημα της πορνογραφίας ανηλίκων: Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο της νέας Οδηγίας 2011/93/ΕΕ και η εθνική έννομη τάξη’* (Ποινική Δικαιοσύνη 2013), σελίδα 90.

²⁰⁰ Οδηγία 2013/40/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Αυγούστου 2013, για τις επιθέσεις κατά συστημάτων πληροφοριών και την αντικατάσταση της απόφασης-πλασιού 2005/222/ΔΕΥ του Συμβουλίου OJ L 218, 1, άρθρο 2 α.

²⁰¹ Ibid αριθμός 10, σελίδα 74 επ.

εγκλήματος ή αν απλά θα επηρεάζουν την επιμέτρηση της ποινής κατά την εκδίκαση, φτάνει οι ποινές που θα εφαρμόζονται και θα αντιστοιχούν στο κάθε ένα να είναι αναλογικές και αποτρεπτικές, και μάλιστα πιο αυστηρές²⁰² από ότι είναι αυτές των βασικών μορφών τέλεσης του εγκλήματος της παιδικής πορνογραφίας.

Μάλιστα, η οδηγία με το **άρθρο 10**, εμπλουτίζει τις ήδη υπάρχουσες ποινικές κυρώσεις για το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας, με μέτρα ανάλογης φύσης, όπως η απαγόρευση άσκησης συγκεκριμένης επαγγελματικής δραστηριότητας.²⁰³

Στην οδηγία, δίδεται μεγάλη προσοχή στην αποκατάσταση του θύματος. Ειδικότερα, στο **άρθρο 15 παράγραφος 2**, ορίζεται πως είναι αναγκαίο να διασφαλίζεται από τα κράτη μέλη, η δυνατότητα δίωξης των δραστών για ικανό χρονικό διάστημα και μετά την ενηλικίωση του θύματος, και στα **άρθρο 18** επόμενα η αδήριτη αναγκαιότητα για λήψη από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέτρων, για την προστασία και υποστήριξη των ανηλίκων θυμάτων. Χαρακτηριστικά, αναφέρεται η ότι *‘οι νομικές συμβουλές και η νομική εκπροσώπηση παρέχονται δωρεάν στις περιπτώσεις όπου το θύμα δεν έχει επαρκείς οικονομικούς πόρους.’*

3 Συμβούλιο της Ευρώπης

Μετά που ο Β΄ παγκόσμιος πόλεμος σταμάτησε, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ήταν ο πρώτος διεθνής οργανισμός, ο οποίος ιδρύθηκε στην Ευρώπη. Η δημιουργία του, αποσκοπούσαν στην ενδυνάμωση τόσο των δημοκρατικών θεσμών και της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όσο και στην ισχυροποίηση της έννοιας του κράτους δικαίου ανάμεσα στα κράτη της γηραιάς ηπείρου,²⁰⁴ ως οι βασικότερες υποχρεώσεις όλων των συμβαλλόμενων κρατών.²⁰⁵ Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως προστάτης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είχε ως βασικότερο του στόχο, την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας. Ειδικότερα, ξεκίνησε τις προσπάθειες με τις Συστάσεις της επιτροπής υπουργών, του 1991, και του 2001, καθώς και με την θέσπιση, αργότερα, δύο εκ των σημαντικότερων

²⁰² Το τρίπτυχο αυτό αποδεικνύει τη συνήθη πρακτική του Ευρωπαϊκού νομοθέτη, την οποία ακολουθεί πολλές φορές σε προτάσεις αποφάσεων πλαίσιο και οδηγιών.

²⁰³ Ibid αριθμός 127, άρθρο 10 παράγραφος 3 *‘Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν ότι, για την εφαρμογή των παραγράφων 1 και 2 του παρόντος άρθρου, οι σχετικές με την ύπαρξη καταδικαστικών αποφάσεων πληροφορίες που αφορούν αδικήματα τα οποία αναφέρονται στα άρθρα 3 έως 7 ή οποιασδήποτε απαγόρευσης άσκησης δραστηριοτήτων που περιλαμβάνουν άμεσες και τακτικές επαφές με παιδιά.’*

²⁰⁴ <http://www.coe.int>.

²⁰⁵ Ibid αριθμός 135, σελίδα 193.

νομοθετημάτων, ήτοι την Σύμβαση της Βουδαπέστης του 2001 (ETS 185) και την Σύμβαση του LANZAROTE του 2007 (ETS 201).

3.1. Συστάσεις R(91)11 και R(2001)16

Τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΟΗΕ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν αναλάβει συμβατικά, την ευθύνη να ακολουθήσουν τις κατευθύνσεις που τους παρατίθενται, τόσο τα διακρατικά κείμενα, τα οποία αναφέρονται με περισσή λεπτομέρεια στο παρόν κεφάλαιο, όσο και οι δύο Συστάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, R(91)11, με αντικείμενο τη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, Πορνογραφία, Πορνεία και Εμπορία Παιδιών και Νεαρών Ενηλίκων,²⁰⁶ και Σύσταση R(2001)16, με αντικείμενο την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Εκμετάλλευση, που υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών την 9.9.1991 και 31.10.2001, αντίστοιχα,²⁰⁷ οι οποίες θεωρούνται υψίστης σημαντικότητας, ώστε να επιτύχουν την όσο το δυνατό πιο αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου, στις εγχώριες έννομες τάξεις τους.

Στο πλέγμα αυτών των ρυθμίσεων, αποκρυσταλλώνονται πέντε υποδείξεις, οι οποίες μεταξύ αυτών, συμπεριλαμβάνουν την ευθύνη του κράτους ως προς α) την ενημέρωση από τις κρατικές αρχές, των γονέων, ή προσώπων που έχουν διαρκή επικοινωνία με ανηλίκους, αλλά και του ευρύτερου κοινού, σχετικά με τους κινδύνους που ελλοχεύει το διαδίκτυο.²⁰⁸ Πιο συγκεκριμένα, οι γονείς πρέπει μεν να κτίζουν σχέσεις εμπιστοσύνης με τα ανήλικα τους, αλλά παράλληλα προτρέπονται ώστε να τα επιτηρούν κατά τη χρήση των υπηρεσιών διαδικτύου. Επίσης, θα καλό είναι να παρακολουθούν τις εξελίξεις της τεχνολογίας και της πληροφορικής, προκειμένου να είναι ικανοί να βοηθήσουν τα παιδιά τους στα προβλήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίσουν στον κυβερνοχώρο και να γνωρίζουν πως τοποθετούνται φίλτρα φραγής (web-filters) που να αποτρέπουν την πρόσβασή τους σε τοποθεσίες του διαδικτύου με ακατάλληλο

²⁰⁶ Ibid αριθμός 173, σελίδα 280.

²⁰⁷ Πιτσελά Αγγ, 'Κείμενα Αντεγκληματικής Πολιτικής Διεθνή και Ευρωπαϊκά, Β': Δίκαιο Ανηλίκων' (Σάκκουλα 2006), σελίδα 463 μέχρι 482.

²⁰⁸ Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (2000), άρθρα 9 παράγραφος 2 και άρθρο 5. Βλ. επίσης Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007), άρθρα 5 παράγραφος 1, 6, 8 και 9.

περιεχόμενο.²⁰⁹ Οι προστάτες ανηλίκων, είναι υποχρεωμένοι να ανατρέχουν στις κατάλληλες τηλεφωνικές γραμμές ώστε να καταγγέλλουν περιπτώσεις παιδικής πορνογραφίας ή υποκίνησης σε παιδική πορνεία μέσω ιστοσελίδων.²¹⁰ Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση, έχει επιδείξει μια σειρά ανοικτών τηλεφωνικών γραμμών, και ηλεκτρονικών σελίδων καταγγελιών για παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο. Εννοείται εξάλλου πως ο κόσμος, οφείλει να γνωρίζει πως ακόμη και η απλή κατοχή τέτοιου υλικού, τιμωρείται από το νόμο.²¹¹ Β) την αφύπνιση των παροχέων του διαδικτύου, καθώς και την συνεργασία τους με τις αστυνομικές αρχές, ώστε να εντοπίζονται και να τιμωρούνται όλες οι προσπάθειες σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών.²¹² Επίσης, οι ίδιοι οι φορείς, καλούνται να προβλέπουν έναν κώδικα συμπεριφοράς για τις τεχνολογίες επικοινωνίας, ιδίως όταν πρόκειται για ανηλίκους.²¹³ Τα κράτη, προτρέπονται επίσης να συστήσουν κέντρα απεξάρτησης με καταρτισμένο προσωπικό, το οποίο μπορεί να βοηθήσει όχι μόνο στις περιπτώσεις απεξάρτησης από την πορνογραφία κάθε μορφής αλλά και από άλλες μορφές εξαρτήσεων σε ηλεκτρονικά μέσα.²¹⁴ Γ) την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, ώστε να εντοπιστούν άτομα ή νομικά πρόσωπα²¹⁵ που χρησιμοποιούν ανηλίκους για την παραγωγή, ή διακίνηση πορνογραφικού υλικού.²¹⁶ Στις περισσότερες περιπτώσεις η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο αφορά οργανωμένα κυκλώματα που δραστηριοποιούνται σε υπερεθνικό επίπεδο. Συνεπώς, προκύπτει η ανάγκη για ομαλή συνεργασία του τμήματος δίωξης ηλεκτρονικού εγκλήματος της εθνικής αστυνομίας, με πολλούς διεθνείς φορείς, όπως η Interpol, το Ευρωπαϊκό Κέντρο για το Κυβερνοεγκληματών στο πλαίσιο της Europol²¹⁷ ή η Eurojust κ.α.

²⁰⁹ Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (2001), άρθρο 26. Βλ. επίσης Klaus Laubenthal, ‘*Sexualstraftaten*’ (Springer 2000), σελίδα 229. Τέτοια φίλτρα προσφέρονται από ορισμένα προγράμματα, όπως π.χ. τα ‘Cyberpatrol’, ‘Cybersitter’, ‘NetNanny’, ‘Surfwatch’, ενώ υπάρχουν και συστήματα βαθμολόγησης βασισμένα στο σύστημα PICS (Platform for Internet Content Selection).

²¹⁰ Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (2001), άρθρο 27.

²¹¹ Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (1991) και Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (2001), άρθρο 46. Βλ. επίσης το πρόσθετο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (2000), άρθρο 4, και άρθρο 8 παράγραφος 1 (ε), και Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007), άρθρο 31 παράγραφος 1(ε).

²¹² Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (2001), άρθρα 22 και 23.

²¹³ Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (2001), άρθρο 24. Βλ. επίσης τις προτάσεις για μείωση της διαδικτυακής πορνογραφίας ανηλίκων από Δημόπουλο Χρ, ‘*Εγκλήματα της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης Ανηλίκων*’ (Νομική Βιβλιοθήκη 2006) σελίδα 26.

²¹⁴ Παράδειγμα εθισμός στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στον ηλεκτρονικό τζόγο ή τα βιντεοπαιχνίδια.

²¹⁵ Ibid αριθμός 53, σελίδα 50.

²¹⁶ Σύσταση Συμβουλίου Ευρώπης (1991), άρθρο 3, άρθρο 6 και άρθρο 10 παράγραφος 1 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου. Βλ. επίσης άρθρα 26, 27, 38 της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης (2007).

²¹⁷ Ιγγλεζάκη Ι, ‘*Δίκαιο της Πληροφορικής*’ (4^η έκδοση, Σάκκουλα 2016), σελίδα 43. Βλ. επίσης <https://www.europol.europa.eu/ec3>.

Η εξεύρεση του server στο οποίο αποθηκεύεται το υλικό, είναι επίσης σημαντική, μιας και οι διεθνείς φορείς πολλές φορές δεν έχουν δικαιοδοσία σε απομακρυσμένες περιοχές. Τέτοιες σελίδες, πρέπει άμεσα να καταργούνται ή να σφραγίζονται, ως περαιτέρω πρόσφορα μέτρα προς αντιμετώπιση του προβλήματος (άρθρο 25 της Οδηγίας). Δ) την λήψη μέτρων για τον εντοπισμό όσους μετέρχονται διακίνηση παιδικής πορνογραφίας, με την απόκτηση πληροφοριών για το ποινικό τους μητρώο και το γενετικό τους προφίλ (άρθρο 10 παράγραφος 2, 3 της Οδηγίας της 13.12.2011 και Σύσταση της 31.10.2001, άρθρο 25). Οι δράστες, κατά το ά. 10 παράγραφος 1 της Οδηγίας της 13.12.2011, πρέπει να στερούνται και να περιορίζονται ως προς την επαφή τους με παιδιά, μέσω απαγόρευσης π.χ. της επαγγελματικής τους δραστηριότητας με παιδιά, και μέσω ένταξης τους σε προγράμματα πρόληψης και ελαχιστοποίησης επανάληψης του εγκλήματος (άρθρο 24 της Οδηγίας της 13.12.2011). ε) την ενίσχυση προγραμμάτων που να στηρίζουν παιδιά τα οποία εμπλέκονται σε κυκλώματα παιδικής πορνογραφίας και σεξουαλικής εκμετάλλευσης (άρθρα 19 και 20 της Οδηγίας της 13.12.2011, 8 παράγραφος 1.δ και 9 παράγραφος 3 του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου καθώς και άρθρα 352Α παράγραφος 3-5 ΠΚ).

3.2. Η Σύμβαση της Βουδαπέστης (23/11/2001)-ETS 185

Τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο,²¹⁸ εξαιτίας των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους,²¹⁹ και δη, της ευκολίας διάπραξης τους, χωρίς απαραίτητες τεχνικές γνώσεις, ή της ταχύτητας της τέλεσης τους χωρίς τη μετακίνηση του δράστη, εύκολα και ανέξοδα, κατέστησαν την αποτελεσματική τους αντιμετώπιση μέσα από κοινά νομοθετικά μέτρα διεθνώς, απαραίτητη, μιας και στα περισσότερα κράτη, ακόμη και τα πλέον συνήθη εγκλήματα του κυβερνοχώρου, δεν είχαν τυποποιηθεί. Για το σκοπό αυτό, το νομικό οπλοστάσιο των κρατών, πριν την υπογραφή της Σύμβασης της Βουδαπέστης, αναντίλεκτα δεν ήταν επαρκές, και η επίλυση τους, στην πράξη από κάθε κράτος χωριστά ήταν αναποτελεσματική ενόψει του διακρατικού χαρακτήρα της νέας αυτής ηλεκτρονικής εγκληματικότητας.

²¹⁸ Μυλωνόπουλο Χ, 'Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Ποινικό Δίκαιο' (Σάκκουλας), σελίδα 14.

²¹⁹ Για τους ορισμούς 'έγκλημα στον κυβερνοχώρο' (Cyber Crime) και 'ηλεκτρονικό έγκλημα' (Computer Crime βλ. Κιούπη Δ, 'Ποινικό Δίκαιο και Internet' (Σάκκουλα 1999) σελίδα 27.

Η Σύμβαση της Βουδαπέστης, ή άλλως, Σύμβαση για το Έγκλημα στον Κυβερνοχώρο (Convention on Cyber-crime), ήταν η πρώτη διεθνής συνθήκη που αποσκοπούσε στην προστασία από το έγκλημα στον κυβερνοχώρο.²²⁰ Υπογράφηκε στις 23/11/2001 και είχε στόχο την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε θέματα εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, τόσο στον τομέα του ποινικού, όσο και του αστικού δικαίου.²²¹ Η σημαντικότητα της Σύμβασης, εντοπίζεται κυρίως στο πεδίο ποινικοποίησης της παιδικής πορνογραφίας, καθώς έτσι στάθηκε οδηγός για τις μετέπειτα νομοθετικές πρωτοβουλίες τόσο σε επίπεδο Συμβουλίου της Ευρώπης όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η διάταξη η οποία αφορά άμεσα την παρούσα εργασία, είναι αυτή του **άρθρου 9** της Σύμβασης, το οποίο τιτλοφορείται *‘Αδικήματα που σχετίζονται με την παιδική πορνογραφία.’* Η Σύμβαση, διατηρεί το όριο της ανηλικότητας στα 18 έτη, όπως συμβαίνει και στις προαναφερθείσες νομοθεσίες.²²² Στο ίδιο άρθρο, προστίθεται ως εξαίρεση, το κατώτατο ηλικιακό όριο να μπορεί να είναι το 16^ο έτος, εάν τα κράτη μέλη το έχουν υιοθετήσει από πριν (**άρθρο 9 παράγραφος 3**).²²³ Η Σύμβαση, ομαδοποιεί τους διάφορους τρόπους τέλεσης του αδικήματος,²²⁴ ώστε η κάθε κατηγορία να έχει διαφορετική απαξία, αναλόγως της βαρύτητας του αδικήματος, η οποία εξαρτάται από τον τρόπο τέλεσης και το είδος του πορνογραφικού υλικού (**άρθρο 9 παράγραφος 1**). Λόγου χάριν, είναι μικρότερης απαξίας η πράξη ενός απλού προμηθευτή υλικού παιδικής πορνογραφίας, σε σχέση με κάποιον ο οποίος την παράγει, και ακόμη μεγαλύτερη η περίπτωση κατά την οποία ο παραγωγός συμμετέχει και αυτοπροσώπως στην συνέντευξη, για την παραγωγή του υλικού. Πάντως, ο νομοθέτης, θέλησε το αδίκημα της πορνογραφίας ανηλικών, να είναι ένα εκ προθέσεως τετελεσμένο αδίκημα, αποκλείοντας την τέλεση του εξ αμελείας.²²⁵

Μέσα από την τελευταία παράγραφο του **άρθρου 9**, προκύπτει η δυνατότητα που παρέχει η Σύμβαση στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, σε πολλά σημεία, να νομοθετούν εξαιρέσεις από το αξιόποινο. Έτσι, προβλέπεται η δυνατότητα εξαιρέσεων μέσω της

²²⁰ European Committee on Crime Problems (CDPC), *‘Explanatory Memorandum to the Convention on Cybercrime’* (2001) 185, παράγραφος 91.

²²¹ Ibid αριθμός 207, σελίδα 286.

²²² Η Σύμβαση της Βουδαπέστης (2001), άρθρο 9 παράγραφος 3.

²²³ Ibid, *‘Για τους σκοπούς της παραγράφου 2 ανωτέρω, ο όρος "ανήλικος" θα περιλαμβάνει όλα τα πρόσωπα κάτω των 18 ετών. Ένα συμβαλλόμενο Μέρος, μπορεί, παρά ταύτα, να ορίσει χαμηλότερο όριο ηλικίας, το οποίο δεν μπορεί να είναι κάτω των 16 ετών.’*

²²⁴ Ibid αριθμός 10, σελίδα 47.

²²⁵ Ibid αριθμός 135, σελίδα 198.

διατήρησης του δικαιώματος των μερών να μην εφαρμόζουν εν όλο ή εν μέρει παραγράφους όπως η **1**, *εδάφια δ' και ε'* και **2**, *εδάφια β' και γ.'* Επί παραδείγματι, προβλέπεται δυνατότητα μη ποινικοποίησης στις περιπτώσεις προμήθειας και κατοχής, με την προσθήκη διάφορων εκφράσεων, όπως όταν η πράξη τελείται *‘μέσω συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή’*,²²⁶ ώστε έτσι προκύπτει μια σαφώς μικρότερη απόδοση απαξίας, στην εν λόγω περίπτωση. Ως προς τον περιορισμό αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι, δε θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά καθώς η συγκεκριμένη Σύμβαση αφορά αποκλειστικά την ηλεκτρονική μορφή της πορνογραφίας ανηλίκων. Μια παρόμοια περίπτωση κατά την οποία επιτρέπονται εξαιρέσεις, είναι και η προαναφερθείσα κατάσταση της εικονικής παιδικής πορνογραφίας, του **άρθρου 9**. Εξάλλου, στην Αιτιολογική Έκθεση της Σύμβασης, παρέχονται κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τους τρόπους τέλεσης του εγκλήματος. Όπως αναφέρεται, για παράδειγμα, η κατοχή υλικού παιδικής πορνογραφίας, ποινικοποιείται αναγκαστικά, επειδή μέσω αυτής τονώνεται η ζήτηση για το πορνογραφικό υλικό.²²⁷ Η Σύμβαση, προβλέπει επίσης την επιφύλαξη του δικαιώματος στα κράτη μέρη να μην εφαρμόσουν τη διάταξη για την ποινικοποίηση της απόπειρας και συμμετοχής, παραγωγής παιδικής πορνογραφίας, με σκοπό τη διανομή της μέσω ενός συστήματος πληροφορικής ή μετάδοσης της μέσω συστήματος ηλεκτρονικού υπολογιστή, όπως προνοεί το **άρθρο 11**. Τέλος, ειδικές προβλέψεις αφορούν στη ρύθμιση της ευθύνης των νομικών προσώπων (**άρθρο 12**), και στη ρύθμιση ζητημάτων δικαιοδοσίας (**άρθρο 22**), ενώ προβλέπονται και διατάξεις δικονομικού κυρίως ενδιαφέροντος όπως το **άρθρο 19**.

Από τα παραπάνω καταφαίνεται ότι, η εν λόγω Σύμβαση, χαρακτηρίζεται για τον ακριβή, και ρητό τρόπο με τον οποίο παρουσιάζει το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας, στις προς ποινικοποίηση μορφές της. Παράλληλα, διασφαλίζει τον σεβασμό των επί μέρους έννομων τάξεων, αφού σε αρκετά σημεία επιτρέπει τη διακριτική ευχέρεια των κρατών για εξαιρέσεις από την τιμώρηση των σχετικών συμπεριφορών. Πρόκειται κατά την άποψη πολλών, για την πληρέστερη παρουσίαση του εγκλήματος της πορνογραφίας ανηλίκων.

²²⁶ Ibid αριθμός 212, άρθρο 9 παράγραφος 1 (δ) και (ε).

²²⁷ Σύμβαση της Βουδαπέστης (2001), *‘Η κατοχή της παιδικής πορνογραφίας τονώνει τη ζήτηση για το εν λόγω υλικό. Ένας αποτελεσματικός τρόπος να περιορίσουμε την παραγωγή υλικού παιδικής πορνογραφίας είναι να συνοδευθεί με ποινικές συνέπειες τη συμπεριφορά κάθε συμμετέχοντος στην αλυσίδα από την παραγωγή έως την κατοχή.’* Βλ. Επίσης Explanatory Report of the Convention on Cybercrime (ETS No. 185), παράγραφο 94 μέχρι 98.

3.3 Η Σύμβαση του LANZAROTE (25/10/2007)-ETS 201

Ιδιαίτερα σπουδαία, για την εξέλιξη της προσπάθειας αντιμετώπισης του νοσηρού φαινομένου της παιδικής πορνογραφίας η οποία τελείται μέσω διαδικτύου, υπήρξε η Σύμβαση η οποία άνοιξε για υπογραφή στο Lanzarote της Ισπανίας στις 25 Οκτωβρίου του 2007, για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης (ETS 201).²²⁸

Ήδη στο προοίμιο της Σύμβασης, τονίζεται η ανάγκη τόσο εθνικής, όσο και διεθνούς συνεργασίας, για την καταπολέμηση της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών, εφόσον εξαιτίας της αυξανόμενης χρήσης από τα παιδιά και από τους δράστες της τεχνολογίας της επικοινωνίας, έχει λάβει άγριες διαστάσεις. Ο στόχος λοιπόν της θέσπισης της Σύμβασης, ήταν η δημιουργία ενός διεθνούς νομικού κειμένου, μέσα από το οποίο θα επιτυγχάνεται πρόληψη, προστασία και ποινική αντιμετώπιση για την καταπολέμηση όλων των μορφών γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης των παιδιών, όπως και η καθιέρωση ενός ειδικού μηχανισμού ελέγχου.

Με την εν λόγω Σύμβαση, φαίνεται ότι δεν προκύπτει καμία διαφοροποίηση, σχετικά με τον ορισμό της ανηλικότητας (*άρθρο 3*).²²⁹ Αντίθετα, ως προς τον ορισμό του πορνογραφικού υλικού του *άρθρου 20 (2)*, ξαφνιάζει το γεγονός ότι φαίνεται να μην περιλαμβάνονται σ' αυτόν όλες οι μορφές εικονικής παιδικής πορνογραφίας,²³⁰ όπως επίσης, προβλέπεται δυνατότητα εξαίρεσης από την ποινικοποίηση *‘περιπτώσεων όπου χρησιμοποιούνται προσομοιωμένες παραστάσεις ή ρεαλιστικές εικόνες ενός μη υπαρκτού παιδιού’ (άρθρο 20 παράγραφος 3)*.²³¹ Εν τέλει, ακόμη και η εικονική πορνογραφία μέσω του μοντάζ και της επεξεργασίας, με την επικύρωση του προσώπου του ανηλικού στο σώμα ενήλικου, συμπεριλαμβάνεται στην έννοια της κανονικής πορνογραφίας, και εμπίπτει στις περιπτώσεις της *‘προσομοιωμένης σαφούς σεξουαλικής συμπεριφοράς’ (άρθρο 20 παράγραφος 2)*, διαφορετικά δεν θα μπορούσε

²²⁸ Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και τη Σεξουαλική Κακοποίηση (2007).

²²⁹ Ibid, άρθρο 1 παράγραφος 1 (α) *‘ο όρος ‘παιδί’ σημαίνει οποιοδήποτε πρόσωπο κάτω των 18 ετών.’*

²³⁰ Άρθρο 20 παράγραφος 2 *‘Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ο όρος «παιδική πορνογραφία» σημαίνει οποιοδήποτε υλικό απεικονίζει οπτικά ένα παιδί να συμμετέχει σε πραγματική ή προσομοιωμένη σαφή γενετήσια συμπεριφορά ή οποιαδήποτε απεικόνιση των γενετικών οργάνων ενός παιδιού, κυρίως για γενετήσιους λόγους.’*

²³¹ Ibid αριθμός 128, άρθρο 20 παράγραφος 3, *‘Κάθε Μέρος μπορεί να διατηρήσει το δικαίωμα να μην εφαρμόσει, γενικά ή εν μέρει, την παράγραφο 1α και ε στην παραγωγή και την κατοχή πορνογραφικού υλικού: που αποτελείται αποκλειστικά από προσομοιωμένες παραστάσεις ή ρεαλιστικές εικόνες ενός ανύπαρκτου παιδιού...’*

να εξαιρεθεί. Από πλευράς περιορισμού του αξιοποιήσιμου, επίσης, πρέπει να αναφερθούν και η πιθανή εξαίρεση της ποινικοποίησης των συμπεριφορών της κατοχής και της παραγωγής πορνογραφικού υλικού για ίδια χρήση από τη μη ύπαρξη συγκατάθεσης εγκύρως σεξουαλικά συναινούντος παιδιού, (*άρθρο 20 παράγραφος 3*).²³²

Ακόμα, οι διαφορετικοί τρόποι τέλεσης του αδικήματος και εδώ παρουσιάζονται με ομαδοποιημένο τρόπο. Από την άλλη πλευρά, στις προσθήκες της Σύμβασης στο αξιόποινο, πρώτιστη θέση κατέχει η ποινικοποίηση της εν γνώσει απόκτησης πρόσβασης σε υλικό παιδικής πορνογραφίας μέσω της τεχνολογίας της πληροφόρησης ή του διαδικτύου (*άρθρο 20, παράγραφος 4*), για την οποία ωστόσο παρέχεται δυνατότητα εξαίρεσης. Το γεγονός αυτό προκαλεί μεγάλη εντύπωση, αφού πρόκειται για μια πρωτοεμφανιζόμενη διάταξη.

Τα μέρη της Σύμβασης, δεσμεύονται να τυποποιήσουν ως αξιόποινη πράξη τη συμμετοχή και την απόπειρα των παραπάνω συμπεριφορών (*άρθρο 24 παράγραφος 2 και 3*), εξαιρούμενων των περιπτώσεων 'προσφοράς, διάθεσης, προμήθειας, κατοχής ή εν γνώσει απόκτησης πρόσβασης σε πορνογραφικό υλικό' όπου τους παρέχεται η δυνατότητα να απέχουν από την ποινικοποίηση ειδικά της απόπειρας, προφανώς εξαιτίας της ήδη διευρυμένης μορφής αξιοποιήσιμου των παραπάνω εγκληματικών συμπεριφορών.

Γενικότερα, παρατηρούμε πως όσο λεπτομερής είναι η καταγραφή των εξαιρέσεων από την ποινικοποίηση, άλλο τόσο λεπτομερής είναι η πρόβλεψη επιβαρυντικών περιστάσεων, και διακεκριμένων μορφών τέλεσης του εγκλήματος (*άρθρο 28*). Καινοτόμα είναι και η δυνητική πρόβλεψη παρεπόμενων ποινών και μέτρων, τόσο ως προς τα φυσικά πρόσωπα (*άρθρο 27 παράγραφος 3*) όσο και ως προς τα νομικά πρόσωπα (*άρθρο 26, 27*).

Επίλογος

Το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας και εκμετάλλευσης ανηλίκων, ανέκαθεν ταλάνιζε τις κοινωνίες ανά το παγκόσμιο, ως προς την αντιμετώπιση του. Δυστυχώς, τα προεκτεθέντα, φανερόνουν ότι η παιδική πορνογραφία γνωρίζει πρωτοφανή άνθηση τα τελευταία χρόνια, γεγονός το οποίο υποβοηθήθηκε μέσω του διαδικτύου, μιας και η επίδραση του είναι μεγάλη

²³² Ibid, άρθρο 20 παράγραφος 3, 'που εμπλέκει παιδιά που έχουν φθάσει την ηλικία που ορίζεται κατ' εφαρμογή του άρθρου 18, παράγραφος 2, όταν οι εικόνες αυτές παράγονται και κατέχονται από αυτά, με τη συγκατάθεσή τους και αποκλειστικά για ιδιωτική χρήση τους.'

σχεδόν σε όλους τους τομείς της καθημερινότητας του ανθρώπου. Μέσω αυτού του καινούργιου και εύκολου εργαλείου, παρουσιάστηκαν ασφαλέστεροι τρόποι εξεύρεσης ανηλικών θυμάτων, και διάδοσης του ειδηχθούς προϊόντος της πορνογραφίας,²³³ μετατρέποντας το σε μια από τις πλέον εύρωστες επιχειρήσεις, η οποία συνδέεται άμεσα με την πραγματική και ηλεκτρονική κακοποίηση ανηλικών.

Παρά ταύτα, το διαδίκτυο, όπως εξάλλου και κάθε μορφή ανθρώπινης δραστηριότητας, μπορεί να μην καταστεί ποτέ απολύτως ακίνδυνο. Είναι συνεπώς αδήριτη ανάγκη, τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο, να λαμβάνονται συνεχώς μέτρα για την πρόληψη και πάταξη αυτού του είδους εγκλημάτων, μέσα από την ισχυροποίηση ή τον επαναπροσδιορισμό των νομοθεσιών, εκεί όπου δεν προβλέπεται καν το εν λόγω έγκλημα, ή τιμωρείται ελαφρότερα. Το έργο του νομοθέτη, στον τομέα της καταστολής ενός τέτοιου εγκλήματος είναι ιδιαίτερα δύσκολο, μιας και καλείται να τυποποιήσει μία παραβατική συμπεριφορά η οποία βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη, και εμπλουτίζεται με νέους τρόπους τέλεσης.²³⁴ Καταρχάς, σε επίπεδο Διεθνών οργανισμών (Ο.Η.Ε, Συμβούλιο της Ευρώπης και στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης), έχουν καταβληθεί ελπιδοφόρες προσπάθειες παρά τις όποιες αδυναμίες τους,²³⁵ μέσα από την εκτίμηση της εγκληματογενούς διάστασης του διαδικτύου, από την οποία προκύπτει διεθνώς και οργανωμένα, η εμφάνιση παιδοφιλικών εγκλημάτων, ειδικά μέσα από το έγκλημα της παιδικής πορνογραφίας. Επίσης, δεν μπορεί να μείνει ανεκτίμητη, η μέχρι σήμερα διεθνής νομοθετική πρωτοβουλία, μέσα από την οποία ενισχύεται τόσο η διακρατική συνεργασία, όσο τα προληπτικά και κατασταλτικά μέτρα. Μόνο με την ολιστική αυτή προσέγγιση, διασυνοριακού συντονισμού, είναι δυνατή η επιτυχής εκρίζωση του φαινομένου.

Σε εθνικό επίπεδο, οι διωκτικές και δικαστικές αρχές, είναι απαραίτητο να εφαρμόσουν ένα αυστηρό σύστημα παραδειγματικής τιμωρίας των παιδεραστών, όπως και να συντονίσουν τους κολοσσούς του χώρου (μεγάλου βεληνεκές εταιρίες όπως η google), ώστε να συνδράμουν στην προσπάθεια, με το να θέτουν μέτρα προληπτικού χαρακτήρα, εγκαθιστώντας στα

²³³Χαράλαμπος Κοσμίδης, *‘Η καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας’* [2003] 1 Νομικά Χρονικά, σελίδες 1 και 2.

²³⁴ Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελούν οι κατηγορίες εικονικού πορνογραφικού υλικού όπως: α) ρεαλιστικές εικόνες ή βίντεο ανηλικών που έχουν υποστεί έντονη επεξεργασία μέσα από ειδικά προγράμματα, όπως το Photoshop, (β) κινούμενα σχέδια γ) πραγματικές εικόνες ή βίντεο υπαρκτού ενήλικα, ο οποίος όμως εμφανίζεται και συμπεριφέρεται ως ανήλικος (ψευδοανήλικος) δ) εικόνες ή βίντεο ανηλικών που έχουν κατασκευαστεί ψηφιακά με τη χρήση της τρισδιάστατης τεχνολογίας (3-d animation).²³⁴

²³⁵ <http://www.interpol.org> στο οποίο αναφέρεται ότι, παρά τις πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί, ακόμα και σήμερα σε πολλές χώρες (ιδίως της υποσαχάριας Αφρικής, στο Πακιστάν και την Ταϊλάνδη), η παιδική πορνογραφία θεωρείται νόμιμη.

προϊόντα τους φίλτρα ελέγχου. Στην Κύπρο, ο νομοθέτης κατά την προσφιλή του τακτική, ενσωμάτωσε την οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη Σύμβαση του LANZAROTE στο εσωτερικό δίκαιο της χώρας, αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρουν, με αποτέλεσμα το σημερινό **άρθρο 8** του Νόμου, να κρίνεται ιδιαίτερα σαφές χωρίς να διευρύνει το αξιόποιο και χωρίς να δημιουργεί προβλήματα αντισυνταγματικότητας. Μέσα λοιπόν από την κατάλληλη προσπάθεια και ευαισθητοποίηση, υφίσταται η δυνατότητα ειδικά φαινόμενα, όπως αυτό της παιδικής πορνογραφίας, να γνωρίσουν δραματική μείωση, και να δημιουργηθεί ένας ψηφιακός κόσμος κατάλληλος και ασφαλής, ακόμη και για παιδιά.

Βιβλιογραφία- Αρθρογραφία

Πρωτογενείς Πηγές

1. ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

- Αστυνομία κατά. Πατούρη, Ποινική Έφεση [2020] αρ. 51, [2020]
- Αστυνομικός Διευθυντής Λευκωσίας κατά. Α.Μ., [2015] 17985 Α.Α.Δ 30, [2019]
- Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. ΑΔΩΝΗ ΝΙΚΟΛΑΟΥ, Ποινική Έφεση [2016] 185 Α.Α.Δ, [2018]
- Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Andrii Tvardovskyi, Ποινική έφεση [2017] Α.Α.Δ, [2017]
- Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Aram Makamian [2007] 2 Α.Α.Δ 405, [2007]
- Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. JASON NILAND, Ποινική Έφεση [2017] 18 Α.Α.Δ 2017, [2018]
- Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. Μάριου Ασιώτη [2010] 2 Α.Α.Δ. 67, [2010]
- Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας κατά. xxx Νικολάου, Ποινική Έφεση [2016] Α.Α.Δ 185, [2016]
- Γενικός Εισαγγελέας κατά. Πέτρου (1993) 2 Α.Α.Δ. 9, [1993]
- Δημοκρατία κατά. Άδωνη Νικολάου [2016] ΑΔ 23390, [2015]
- Δημοκρατία κατά. Γιώργος Κωνσταντίνου [2017] 15 Α.Α.Δ. 17814, [2017]
- *Δημοκρατία κατά. Κουφού*, Ποινική Έφεση [2021] Α.Α.Δ. 94, [2021]
- Δημοκρατία κατά. Στέλιου Γεωργίου [2016] 558 Α.Δ, [2016]
- Δημοκρατία κατά. Χατζηαθανασίου, Ποινική Έφεση [2021] Α.Α.Δ 20, [2021]
- Δημοκρατίας κατά. χχχ, ποινική Έφεση [2018], Αρ.2017, [2019]
- Λεβέντης κατά. Αστυνομίας (1999) 2 Α.Α.Δ. 632), [1999]
- Λευκαρίτης κ.ά. κατά. Δημοκρατίας, Ποινικές Εφέσεις [2014], αρ.135 και 138, [2016]
- Liu κατά. Δημοκρατίας, Ποινική Έφεση [2022], Αρ. 109, [2023]
- Μιχαήλ κατά. Δημοκρατίας [2003] 2 Α.Α.Δ. 123, [2003]

- Robert Cionel Clarson κατά. Αστυνομίας, ποινική Έφεση [2022] Αρ. 38, [2022]
- Σ.Λ. κατά. Δημοκρατίας, Ποινική έφεση [2019] Α.Α.Δ 155 [2021]
- Souilmi κατά. Αστυνομίας (1992) 2 Α.Α.Δ. 248,[1992]
- Χαραλάμπους κατά. Δημοκρατίας [2000], 2 Α.Α.Δ. 1, [2000]

ΞΕΝΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ

- Atkins κατά. DPP [2000] 1 WLR 1427
- Osborne κατά. Ohio [1990] 495 U.S. 103, [1990]
- R. κατά. Oliver and others [2003] 2 Cr.App.R. (S) 15, [2003]
- R. κατά. Owen 86 Cr. App. R. 291
- R. κατά. Rowe [2010] EWCA Crim 357, 2 Cr App. R
- R κατά. Sharpe [2001] 1 s.c.r. 45
- United States of America κατά. Ross William Ulbricht [2017] CA 858, [2017]
- United States κατά. Bass [2005] 411 F.3d. 1198
- United States κατά. Kuchinski [2006] 469 F.3d. 853
- United States κατά. Romm [2006] 455 F.3d 990
- US κατά. Whorley [2008] F.3d 326

2. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Αιτιολογική Έκθεση στην Πρόταση για Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης, της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας, με την οποία καταργείται η απόφαση - πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ
- Απόφαση - Πλαίσιο 2009/315/ΔΕΥ
- Απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου 2004/68/ΔΕΥ της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας [2003] OJ L 013/68

- Απόφαση του Συμβουλίου 2000/375/ΔΕΥ της 29ης Μαΐου 2000 για την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο Ίντερνετ [2000] OJ L 138/1
- Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (1990)
- Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης [2015] OJ C202/01
- European Committee on Crime Problems (CDPC), *‘Explanatory Memorandum to the Convention on Cybercrime’* (2001) 185
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου [1950] OJ C213
- Explanatory Report of the Convention on Cybercrime (ETS No. 185)
- Ο περί ποινικού Κώδικα Νόμος (Κεφ. 154)
- Ο περί της Πρόληψης και της Καταπολέμησης της Σεξουαλικής Κακοποίησης, της Σεξουαλικής Εκμετάλλευσης Παιδιών και της Παιδικής Πορνογραφίας Νόμος του 2014 (91 (I)/2014)
- Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2011/93/ΕΕ σχετικά με την καταπολέμηση της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας και την αντικατάσταση της απόφασης-πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 [2011] OJ L 335/1
- Πρόσθετο Προαιρετικό Πρωτόκολλο της Σύμβασης του Ο.Η.Ε για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με την εμπορία παιδιών, την παιδική πορνεία και την παιδική πορνογραφία (2000)
- Σύμβαση του Ο.Η.Ε για τη σωματεμπορία και τη μαστροπεία (1950)
- Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Προστασία των Παιδιών ενάντια στη Σεξουαλική Εκμετάλλευση και τη Σεξουαλική Κακοποίηση (2007)
- Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [2000] OJ C364/1

Δευτερογενείς πηγές

3. ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Αλεξιάδη Σ, *‘Ευρωπαϊκή Αντεγκληματική Πολιτική’* (Σάκκουλα 2006)
- Αργυρόπουλος Α, *Ηλεκτρονική εγκληματικότητα* (Σάκκουλα 2001)
- Γέροντας Α, *Πληροφορική και δίκαιο* (Σάκκουλα 1991)

- Γιωτάκος Ο και Τσιλιάκου Μ, ‘Ο κύκλος της κακοποίησης’ (Εκδόσεις Αρχιπέλαγος 2008)
- Δημόπουλο Χρ, ‘Εγκλήματα της Γενετήσιας Εκμετάλλευσης Ανηλίκων’ (Νομική Βιβλιοθήκη 2006)
- Ιγγλεζάκη Ι, ‘Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα’ (Νομική Βιβλιοθήκη 2003)
- Ιωάννης Ιγγλεζάκη, ‘Δίκαιο της Πληροφορικής’ (4^η έκδοση, Σάκκουλα 2016)
- Ιωάννης Α, ‘Διαδίκτυο (Internet) και ποινικό δίκαιο. Έγκλημα στον κυβερνοχώρο, Cyber crime - internet crime’ (Ποινικά χρονικά 2000)
- Kaiifa -Gbadi Μ και Giannakoula Α, ‘Initiation of EU legislation in the area of Freedom, Security and Justice’ (Authority of the House of Lords 1991)
- Καϊάφα – Γκμπάντι Μ, ‘Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο & Συνθήκη της Λισσαβόνας – Θεσμικό πλαίσιο ανάπτυξης και αρχές ποινικοποίησης σε ευρωπαϊκό περιβάλλον’ (Σάκκουλα 2011)
- Καϊάφα – Γκμπάντι Μ, ‘Διαδικτυακές προσβολές της ανηλικότητας’ (Ποινικά Χρονικά 2012)
- Καστανίδου Ε, ‘Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών’ (Νομική Βιβλιοθήκη 2014)
- Καστανίδου Ε, ‘Εμβάθυνση στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο’ (Νομική βιβλιοθήκη 2008)
- Καστανίδου Ε, ‘Εμπορεία ανθρώπων: οι διεθνείς κατευθύνσεις, το ισχύον ποινικό δίκαιο και το νομοσχέδιο του υπουργείου της Δημόσιας τάξης’ (ποινική Δικονομία 2002)
- Κιούπη Δ, ‘Ποινικό Δίκαιο και Internet’ (Σάκκουλα 1999)
- Κιούπη Δ και Ιωαννίδου Α, ‘Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο’ (Νομική βιβλιοθήκη 2007)
- Κουράκη Ν, ‘Η πορνογραφία ανηλίκων στο διαδίκτυο (άρθρο 348 ΠΚ) Τα όρια μιας δικαιοκρατικής και εφικτής ποινικής καταστολής της’ (Εγκληματολογία 2012)
- Λάζος Γ, Πληροφορική και έγκλημα (Νομική Βιβλιοθήκη 2001)
- Μανωλεδάκη Ι, ‘Η διαλεκτική έννοια των εννόμων αγαθών’ (Εκδόσεις ποινικού Δικαίου)
- Μήτρου Α, Το δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας (Σάκκουλας 2000)
- Μυλωνόπουλος Χ, ‘Διαθετικές έννοιες και ποινικό δίκαιο’ (Σάκκουλα 1993)
- Μυλωνόπουλο Χ, ‘Η επίδραση του κοινοτικού δικαίου στο ελληνικό ποινικό δίκαιο’ (Νομική Βιβλιοθήκη 1991)
- Μυλωνόπουλο Χ, ‘Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και Ποινικό Δίκαιο’ (Σάκκουλας)

- Μυλωνόπουλος Χ, *‘Το Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο μετά τη Συνθήκη της Λισαβόνας’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2011)
- Παπανικολάου Π, *Μεθοδολογία του Ιδιωτικού Δικαίου* (Σάκκουλα 2000)
- Παπαχαραλάμπους Χ, *‘Κυπριακό Ποινικό Δίκαιο, Διάγραμμα Γενικού Μέρους’*, (Νομική Βιβλιοθήκη 2014)
- Παρασκευόπουλος Φ, *Αξιόποινες Σεξουαλικές Πράξεις* (2^η έκδοση, Σάκκουλα 2021)
- Πάσχος Α, *‘Κατάσχεση-Ανάλυση ψηφιακών πειστηρίων’* (4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2003)
- Παύλου Σ, *‘Ναρκωτικά. Δογματικά και ερμηνευτικά προβλήματα του Ν.1729/1987’* (Σάκκουλα 1997)
- Περράκη Ν, *‘Δικαιώματα του ανθρώπου – παγκόσμια και περιφερειακή προστασία’*(Σάκκουλα 2016)
- Πιτσελά Α, *‘Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων’* (Σάκκουλα 2008)
- Πολυζωΐδου Β, *‘Το αξιόποινο της πορνογραφίας ανηλίκων’* (Νομική Βιβλιοθήκη 2016)
- Πολυζωΐδου Β, *‘Το έγκλημα της πορνογραφίας ανηλίκων: Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο της νέας Οδηγίας 2011/93/ΕΕ και η εθνική έννομη τάξη’* (Ποινική Δικαιοσύνη 2013)
- Spinellis D, *‘Computer Crimes, Cyber-Terrorism, Child Pornography and Financial Crimes’. Reports presented to the Preparatory Colloquium for the Round Table II of the 17th International Congress of Penal Law’* (Σάκκουλας 2004)
- Σαχπεκίδου Ε, *‘Ευρωπαϊκό Δίκαιο’* (2013)
- Σπινέλλη Κ, *‘Εγκληματολογία’* (20^η εκδ, Νομική βιβλιοθήκη 2014)
- Σπινέλλη Κ, *‘Παιδική πορνογραφία’* (Εγκληματολογία 2012)
- Τσουραμάνης Χ, *‘Internet και ποινική δικαιοσύνη: Πορνογραφία και Internet’*, (4^η έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη 2001)
- Χρυσογιάννη Ε, *‘Πορνογραφία ανηλίκων, άρθρο 348 Α Π.Κ’. Η έννοια της παραγωγής πορνογραφικού υλικού’* (Εισήγηση Αντιεισαγγελέα Εφετών, Εθνική σχολή Δικαστών 2023)

4. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Carr J, *‘Child abuse, child pornography and the internet’* (NCH 2003)
- Clough J, *‘Principles of Cybercrimes’* (Cambridge University Press 2010)

- Donnell O I and Milner C, '*Child Pornography: Crime, computers and society*' (1st edition. Willan publishing 2007)
- Grabosky P and Russell S, '*Crime in the digital age*' (Routledge 1998)
- Jaishankar K, '*Cyber Criminology: Exploring internet crimes and criminal behavior*' (1st edition, CRC Press 2011)
- Kaiafa Gbandi M, '*Europaisches Strafrecht-Die Perspektive des Grundrechtsschutzes nach dem Entwurf des Vertrags einer Verfassung fur Europa*' (KritV 2004)
- Klaus Laubenthal '*Sexualstraftaten*' (Springer 2000)
- Ost S, '*Child Pornography and Sexual Grooming – Legal and Societal Responses*' (2009)
- Wortley R. και Smallbone St, '*Child Pornography on the Internet*' (Guide No. 41, Problem-Oriented Guides for Police, Problem-Specific Guides Series, 2012)
- Yaman Akdeniz, '*Internet Child Pornography and the Law*' (1st edition, Routledge 2000)

EDITED BOKS

- Eneman M, 'Digital child pornography: Reflections on the need for a critical IS Research Agenda, IFIP International Federation for Information Processing (eds), *Social Informatics: An Information Society for all? In Remembrance of Rob Kling* (1st edition, Springer 2006)

5. JOURNAL ARTICLES

- Bailey J, 'Confronting Collecting Harm: Technology Transformative Impact on Child Pornography ' [2007] 56 University of New Brunswick Law Journal 65
- Roger J.R. Levesque, 'The International Law on the Rights of the Child' [1995] 19 Fordham International Law Journal 2
- Simpson B, 'Controlling fantasy in cyberspace: cartoons, imagination and child pornography, Information and Communications Technology Law [2009] 18 Research Gate 3

- Ty Howard, 'Don't cache out your case: Prosecuting Child Pornography Possession Laws Based on Images Located in Temporary Internet Files' [2004] 1227 Berkeley Technology Law Journal 19
- Χαράλαμπος Κοσμίδης, 'Η καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας' [2003] 1 Νομικά Χρονικά

6. Online Articles

- Collum J, 'Pornography. Behind every picture there is pain' (2001) AFA journal <<https://commons.stmarytx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1220&context=thescholar>> accessed 1st October 2001
- Dennis M, 'Newly Adopted Protocols to the Convention on the Rights of the Child' [2000] 94 The American Journal of International Law 4 <<http://www.jstor.org/stable/2589806?seq=1>> accessed 2000
- Edwards S, 'Pretty Babies: Art Erotica or Kiddie Porn?' (1994) 18 History of pornography 1 <https://www.semanticscholar.org/paper/Pretty-Babies%3A-Art%2C-erotica-or-kiddie-porn-Edwards/01c46cbf81f23f8597b302834e002bf7bac25911> accessed 1 March 1994
- Krone T, 'A typology of online child pornography offending' (2004) 279 Research Gate 1 <https://www.researchgate.net/publication/237371926_A_Typology_of_Online_Child_Pornography_Offending> accessed January 2004
- Park S, 'Possession of Child Exploitation Material in Computer Temporary Internet Cache, Journal of digital forensics, Security and law' (2017) 12 Journal of digital forensics, security and law 3 <<https://commons.erau.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1446&context=jdfsl>> accessed 9th of 2017
- Park Yunsik, Jake Jang, Joshua James, 'Possession of Child Exploitation Material in Computer Temporary Internet Cache' (2017), 12 Journal of Digital Forensics, Security and Law 3 <<https://commons.erau.edu/jdfsl/vol12/iss3/3/>> accessed 2017

- Wolak J, Kimberly M. και. Finkelhor D, ‘Internet sex crimes against minors: the response of law enforcement’ (2003) University of New Hampshire, <<https://scholars.unh.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1031&context=ccrc>> accessed 11 November 2003
- Παπαγιωτίδου Ει, ‘Διερευνώντας την Παιδοφιλία’ (2007) psychoedu, <<https://psychoedu.gr/paidofilia-2> > accessed 18 October 2021

7. REPORTS

- Europol, The European Financial Coalition against Commercial Sexual Exploitation of Children Online (EFC) (2nd edition, European Cybercrime Centre (EC3) – Europol 2021)

8. ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ/ BLOGS

- Alfin D, ‘Playpen’ Creator Sentenced to 30 Years’ (FBI News 5th May 2017) <<https://www.fbi.gov/news/stories/playpen-creator-sentenced-to-30-years>> accessed 5th May 2017
- AP, ‘Sweetie’, a computer-generated girl, lures sex predators’ (Nzherald, 4 November 2013) <https://www.nzherald.co.nz/world/sweetie-a-computer-generated-girl-lures-sex-predators/E2YRCSZZGHT2L3LLHBY45FMVRI/?c_id=2&objectid=11151608> accessed 4 November 2013
- Connor C, ‘SDxCentral’ (SDxCentral, 15August 2015) <<https://www.sdxcntral.com/networking/sdn/definitions/whats-network-virtualization/what-is-overlay-networking/>> accessed 15August 2015
- Sentencing Council, ‘Sexual Offences Definitive Guideline’ (1st April 2014) <<https://www.sentencingcouncil.org.uk/wp-content/uploads/Sexual-OffencesDefinitive-Guideline-web5.pdf>.> accessed 1st April 2014
- Tolentino M, ‘#OpDarknet: Anonymous’ Battle Against Child Pornography’ (Silicon Angle, 28 December 2011) <

<https://siliconangle.com/2011/10/24/opdarknet-anonymous%E2%80%99-battle-against-child-pornography/>> accessed 24 October 2011

- Waqas, ‘Anonymous shut down thousands of Dark Web sites for hosting child porn’ (HackRead, 6th February 2017) <<https://www.hackread.com/anonymous-hacks-shutdowns-dark-web-sites/>> accessed 6th February 2017
- Waqas, ‘Anonymous shut down Worlds Largest X- Rated Animal Abuse Forum’ (HackRead, 24th April 2015) < <https://www.hackread.com/anonymous-cyber-attack-x-rated-animal-abuse-forum/>> accessed 24th April 2015
- Williams Ch, ‘Anonymous hacktivists target child abuse websites’ (The Telegraph, 24 October 2011) <<https://www.telegraph.co.uk/technology/news/8846577/Anonymous-hacktivists-target-child-abuse-websites.html>> accessed 24 October 2011

ΑΛΛΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- <http://www.coe.int>
- <https://www.europol.europa.eu/ec3>
- <http://www.interpol.org>
- <https://www.sdxcentral.com/sdn/definitions/what-is-overlay-networking/>
- Saferinternet.gr